

کتیپی

ژماره ۶

سه له فیه ت

نور محمدی ابوختی

نهك

سه زه بیکی

نیسلا می

نووسینی

وکتور محمد سعید رمضان البوطی

لیژنه‌ی وەرگیران: له په‌یره‌وانی سوننه‌ت و جه‌ماعه‌ت

بەداچوووه‌و بی‌ئکه‌شکره‌نی

شیخ محسن ی شیخ خالدی مفتی

منتدی اقرأ الشقانی

WWW.IQRA.AHLAMONTADA.COM

اسلام اور فحشاء

قوناغی کی وہختی به نهک مهزه بیکی ئیسلامی

نووسینی

دکتور محمد سعید رمضان البوطی

لیژنه‌ی وه‌رگیژان له‌په‌یبه‌وانی سوننه‌ت و جه‌ماعه‌ت

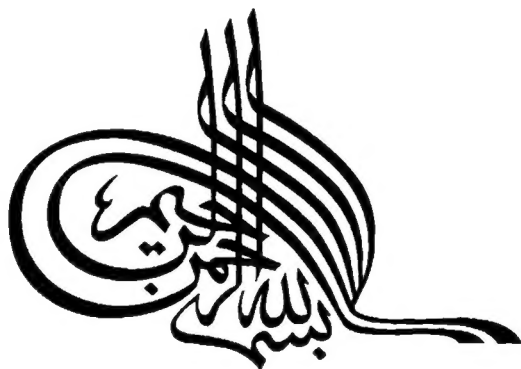
پیداچوونه‌وه‌و پیکه‌شکردنی

شیخ محسن و شیخ خالدی مفتی

له‌بلاو‌کراده‌کانی

نوسینگه‌ی بوخارا له‌هه‌ولیه‌ر

۱۴۲۰ ک / ۱۹۹۹ ز

- ♦ ناوی کتیب : سه له فیه ت قوناغیکی وه ختی یه نه ک مه زه بیکی ئیسلامی .
- ♦ نووسەر : دکتۆر محمد سعید رمضان البوطی .
- ♦ وه رگیڕان : لیژنه ی وه رگیڕان له په یره وانی سوننه ت و جه ماعه ت .
- ♦ پینداچونه وه نووسینی بۆچون له سه ری : شیخ محسن شیخ خالد مفتی .
- ♦ سالی چاپ : ١٤٢٠ ک / ١٩٩٩ ز .
- ♦ چاپی : یه که م
- ♦ مافی چاپ : پارێزراوه
- ♦ له بلا و کراوه کانی نووسینگه ی بوخارا له هه ولێر .
- ♦ ژماره ی سپاردن به کتیبخانه ی به رنوه به رایه تی روشنییری و هونه ر (٣١١) سالی ١٩٩٩ پیندراوه
- ♦ پیت چنن و نه خشه سازی نووسینگه ی بوخارا بۆ کۆمپیوته ر
- ♦ جیخه ی زانکۆ سه لاحتین – هه ولێر

کتیبه‌ی سه‌له‌فیه‌ت و سه‌له‌فیه‌تیه‌ک له سه‌ر کاردانه‌وه‌ی نیسلاهی سیاسی له‌کوردستاندا

به‌قه‌له‌می

شیخ محسن شیخ خالد مفتی

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والسلاة والعلامة على اشراف المرسلين صيدنا محمد وآله
وصحبه اجمعين .

موسولمانانی خۆشه‌ویست :

ئه‌م کتیبه‌ی له‌مه‌رده‌ستی به‌ریژتایه ، وه‌په‌ره‌کانی هه‌له‌مه‌ده‌یتسه‌وه ، به‌ده‌ست و قه‌له‌می
زانایه‌کی به‌رزو گه‌وره‌و شاره‌زا نوسراوه‌تسه‌وه ، ئیسه‌یش به‌ پێوستی نه‌زانین هه‌ندی
له‌باره‌ی ناوه‌ڕۆکی کتیبه‌که‌و ، هه‌ندی سه‌رنجی ترمان تۆمار بکه‌ین ده‌باره‌ی نیسلامه‌تی
به‌ گشتی و ، نیسلاهی سیاسی به‌ تایبه‌تی ، بۆیه سه‌رنجی ئه‌م خالانه‌ی خواره‌وه نه‌ده‌ین
بۆ ئه‌وه‌ی تیشکی بجه‌ینه سه‌ر ئه‌و بابته‌ی که‌ پێوسته‌ ناخواتنی له‌ سه‌ر بکه‌ین :

١ ... هه‌ر په‌راوی که‌ سه‌یری دانهره‌که‌ی بکه‌یت ، به‌ پیتی که‌ سایه‌تی زانستی و کۆمه‌لایه‌تی
ئه‌و نوسه‌ره ، به‌ چاک و خراپ هه‌له‌ده سه‌نگیترت ، بۆیه خه‌لکی کوردستانی ئیسه ،
له‌روانگه‌وی ئه‌و هه‌موه‌په‌ندوو نامۆزگاری یه‌ی ، که له کتیبه‌ی (فقه السیره) وه په‌راوه
به‌ نرخه‌کانی تری دکتۆر (محمد سعید رمضان بوطی) یسه‌وه ، سه‌یری نوسراوه‌کانی نه‌که‌ن ،
که له‌جیهانی نیسلاهی نه‌مه‌ڕۆدا جیه‌گای شانازی یه‌ کوردیکی موسولمان و مه‌لایه‌کی
شهرع زان و ، دکتۆریکی شاره‌زاو رۆشنه‌یر .. ده‌یان سه‌له‌ خزمه‌ت به‌ نیسلاهم ده‌کات ،
به‌ریبازو به‌رنامه‌یه‌کی زانستیانه‌وه .

بۆیه کاتیکی له‌ باره‌ی بابته‌یکی می‌ژوویی و نیسلاهیسه‌وه بنوسیت زیاتر نرخ و به‌های پێ
ده‌دات و ، سه‌رنجی خۆیه‌رمان بۆلای راده‌کیشیت .

٢ ئه‌و بابته‌ی که‌ هه‌لی بژاردوووه و باسی لێوه ده‌کات به‌راستی بابته‌یکی هاوچه‌رخ
و گرنگ و پێوسته و ، گیرو گرفت و کیشه‌یه‌کی زۆرینه‌وه‌تسه‌وه و ، سه‌ریشه‌ی
بۆ زۆر له‌ موسولمانه‌ خه‌مخۆره‌کانی نیسلاهی دروست کردوو ، له‌ سه‌رانه‌ری
وولاتانی نیسلاهی ناوه‌دانی نه‌مه‌ڕۆدا بۆته نیشانه‌ی په‌رسیارو ، خه‌لکیکی موسولمان و

رۆشنبیر دەیانمۆت لەو بامە بگەن ، کەسەلەفیەت چییە و ، لەسەر چ بنەماو ، لە چ کات و بوارێکدا؟ سەری هەڵدا ، نایا سەلەفیەت واتە (پیشینەوێستی) بەچی دەوترێت ؟ پەیوەندی بە مەزەهەب و بەرنامەو مەبەدەنەو هەیە .. یان تەنها قۇناغیکۆ ئیسلامی پیا تیپەریو ، نایا هەرگیز پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەرمانی داو ، کە پێتێستە شوێن ئەرێتیازو ناو داهێتراو بکۆین ؟ ! نایا لە ئیجتیهادی ئیمامە بەرزەکانی ئیسلامدانەم بامە هاتۆتە کایمە ؟ ! نایا سەلەفیەت دانراو بە یەکیک لە بنەماکانی هەلێنجانی ئەحکامی شەریعی و سەرچاوەی فتوادانی موحەمەدو زانا شەریع زانەکان .. ؟ ! وە سەرچاوە بەنەرێتێکانی دواي کیتاب و سوننەت (ئێجماع و قیاس) بگرتەو یان مەصالیحی مۆسەلمو قەولی صحابی و کرداری ئەهلی مەدینەو ... هتد) کەهەندێ لەئیمامەکان ، وەک سەرچاوەی تەشریع هەندیکیان ، یان هەموویان داناو و کەواتە رۆنکردنەوی ئەم بامە ، پێتێستێکی هەنوکەیی یەو گرێ کۆترەوی دلی زۆر کەس دەکاتەو و ، خزمەتێکی باشیش بەئیسلام دەکات .

۳.... شێوازو جۆری گفتو گۆو موناقدەکردن ، لەسەر ئەو بابەتە گرنگە ، بێ ئەوەی شێوەی توندی و قسەي رەق و هەلچون و بەرزو نزمی تیا بەکاربێتێت ، یان بەزاراوەی ئەمڕۆ دور بیت لە شێوەکانی توندیو ، لە بریارو بۆچون و هەلوێست وەرگرتن دا ، کە ئەمە بۆخۆی نیشانەيە لەسەر رەوایی قسەکان و ، بەهێزی و بتمەوی بەلگەکان ، کە بۆ خۆیان ئەچنە ناو دڵمەو ، و ، متمانە بە خۆتەر پەیدا دەکەن ، نێتر پێتێستیان بەو نی یە کەبەزەبری توندی و سۆتد خواردن و قسەي رەق ساغ بکرتەو بەسەریاندا .

بەرستی سەر لەمەری ئەم پەرتوکه بخۆتەرەو ، هەست بەو ناکەیت هەلچونێکی تیا بیت یان شێوازی قسەو ناخاوتنی گۆری بیت ، چونکە بەداخەو زۆر پەراوی ئەمڕۆ کە دەخۆتیتەو ، هەر لەسەرەتاو پریەتی لە قسەي رەق و ناشیرین ، نێتر شەوقت ناھێلێ بۆ خۆتەندەو پاشماوەکەي ، بەلام نوسەری سەرکەوتو ، هەمیشە بەزویانیکی ئەدەبی و هێمنیەو لەگەڵتەندوێ ، دڵت ئازار نادات و ، هەستت برێندار ناکات ، لە پێشەو هەموو بۆچون وراکان دەخاتە بەرچاو ، تا خۆتەر واهەست بکات کەمەسەلە دژایەتی و قسە بەزۆراندان نی یە ، بە لکو حیوارێکی هێمن و لە سەرخۆیەو ، هەوڵدانیکە بۆ گەشتەبە ئەنجام ، کە لەپێش دۆست و هاوڕازەکەي ، خۆتەری بێگانەو بەرامبەرەکەي لە قسەکانی دلتیابیت و ، دروشمی سپی هەلبدات و ، خۆی بدات بەدەستەو ، کاتێک کە جۆری گفتو گۆی ناو کتیبەکانی دکتۆر (البوطی) شارەزانیەیت ، بۆت دەردەکەوت کە هێشتا کەمان ووتوو ، پێتێستی بەو هەيە باشتەر قسەي لەسەر بکەین .

٤..... ئامانج له دانانی نهم پهراوه یه ، گه یشتنه به خزمهت کردنی نیسلام وموسولمانان ، وه همولدانه بۆ یهک ریزی و برابهرتی و هاواری ، نهک لیک ترازان و دو بهرکی و دژایه تی ، بۆیه همرگیز به دوای نهوه دا ناگهری ، به زه بهری قسه کردن را که ی خۆی سهرجیات و بهرگری لی بکات ، به لکو بهرنامه و شیوازیکی له نویسنه که دا دامه زاننده وه ، سهرتا هه موو جۆره را دژ به یه که کان باس ده کات و ، له پاشان شو بهو نیشکاله کان شیتل ده کاتمه ، به لگه بۆ را په سهند و شیواوه کان دیتیمه ، پابه ندی له و ئامانجه ده کات که ده یه وی به هه موو توانای خزمه تی بکات ، نهویش بهرگری کردنه له نیسلام ، به هو ی بهرنامه یه کی زانستیانه وه ، دوور له هه لچون و تهنگه نه فه سی ، جاری و اهه یه رای دژ به خواست و راستی ده هیته کایمه ، نهوه نه به جوانی باسی ده کات خویته ری نه شاره زا پشوی تهنگ ده بیت ، واده زانی بهرگری لی ده کات ، بهرام بهر که یشی دل به خۆی خوش ده کات ، که نووسهر چه ندبه نینسافمه و باسی را و بۆچونه کان ده کات ، هه ست ده کات که مه به ست لهو نویسنه دژایه تی کردنی را و فیکره یه ک نی یه ، به لکو دهر خستنی حه قیقه ته ، بۆیه به چاوی ریزه وه دهر وانیته رای خه سمه که ی ، وه هیچ کات به توندی ره ددی ناکاتمه ، تابه لگه کان به پیتی بهرنامه زانستی یه که دهر ده خات ، له پاشان بهر بهرچی هه موو شو بهو را جیا واز شاره کان ده داتمه ، وه خویته ره له که شتی متمانه و دلنیا ییدا ده یگه یه نه یه و بهری هیمنی و متمانو نه مینی .

٥..... دکتور محمد به هو ی گهران و به شداری له نه دوه سیمینار و کۆر و کۆنگره نیسلام به کان ، سهردانی وولاتانی جیهانه وه ، زیاتر شاره زای دهر دی کوشنده ی ناوکۆمه لگای نیسلامی بو وه ، ده زانیته که زۆری رۆشنییرانی نیسلامی ده نالیتن به ده ست نه وایه نه فیکریمه که به بی بنه های به لگه و زانستی سواری قسه ی خۆیان ده بن و ، راست و چه پ به کافر ده زانن و ، خۆشیان ده که نه مه له و انوسوار چاگی مه یدان و ، نه وه ی شویتیان کهوت ، نه و ژین و دینی پاریزرا وه کللی رزگار یوونی پی ده به خشن ، نه وه ش متمانهی پی نه کردن ، وه لی یان نه مین نه بو نه و له نیوه پۆی رۆشنندا و ، به بهر چاوی دۆست و دوژمنه وه رای ده گه یه نن که : نه وه کافره له نیسلام به دهره ، ژیا نی لیده که نه به شمه زهنگی تاریکستان ه که واته چاره سهر کردنی نهم کیشمو گرفته کاریکی پتویست و زهروری یه ، وه که سایه تی به کی به توانا و شاره زای وه ک مامۆستای دانره ده وی ، که راستی یه کان رۆن بکاتمه وه ، بهرگری له ریزی نیسلام بکات ، وه حه قیقه تی مه زه به کان دیاری بکات و ، رۆی راستیش له سهر نه و بابه ته هه لبعالی ، که سله فیه تیانه کردوه به مه زه به و ، کۆمه له مه رجیکیان بۆ دیاری کردوون ، که نه خۆیان پابه ندی لی ده که ن و نه له پیشوانیشدا هاتۆته دی ، هه ندی بۆچونی

خۆیان کردۆته بته‌ما ، بۆمرنامو رێبازه‌ داهێراوه‌که‌یان ، که‌ که‌سانێکی تر له‌ پێشموه‌ نه‌و رایه‌یان نه‌بووه‌ ، یان پابه‌ندیان لێ نه‌کردوه‌ ، بۆ نموونه‌ : خۆیان به‌سه‌ربه‌ست و نازاد ده‌ناسیتن ، وه‌ پابه‌ند نین به‌ هیچ مه‌زه‌مییکه‌وه‌ ، ده‌لێن ئێمه‌ سه‌له‌فین ، وه‌ ته‌نها له‌ کیتاب و سووننه‌تموه‌ فه‌رمان وه‌ده‌گرین ، وه‌ پێشمایه‌کان دیاری ده‌که‌مین ، نه‌گهر پێ نه‌گیرین ، نه‌وا به‌دمه‌زه‌میی هه‌لده‌بژێرن ، چونکه‌ لایان وایه‌ که‌ مه‌زه‌میی چوار نیمامه‌که‌ زیاده‌و ، پێیوست ناکات نه‌و تموقه‌ بجه‌نه‌ ملی خۆیانمه‌وه‌ ، به‌لام نه‌گهر پێ گیران و ، به‌به‌لگه‌ نه‌م لاو لایان لێ ته‌نرا ، نه‌واناچار په‌ناده‌بده‌ به‌ر نه‌وه‌ی ، که‌خۆیان به‌حه‌نبه‌لی مه‌زه‌هب ده‌ناسیتن ، به‌لام له‌زۆر به‌ی مه‌سه‌له‌ شه‌ریعه‌کاندا ، هیچ پابه‌ندی یه‌ک له‌ بته‌ماو فتواکانی مه‌زه‌میی ئیمام نه‌حه‌مدی کۆری هه‌نبه‌لیش ناکهن .

٦ نه‌وه‌ی نه‌مه‌رق سه‌له‌فیه‌کانی پێ ناسرابێ ، پابه‌ندی نی یه‌ به‌رپێازی (سه‌له‌فی صالحین) ، به‌لکه‌ خۆ جیاکردنه‌وه‌یه‌ له‌ رای کۆمه‌لی موسولمانانی (ته‌هلی سوننه‌ت و جه‌ماعه‌ت) که‌ نه‌مه‌ش دیارده‌یه‌کی زۆر نه‌شازو نا هه‌مواره‌ ، وه‌ مایه‌ی به‌ده‌ختی و بێ چاره‌یی گه‌رۆی نیسلاسی یه‌ ، جگه‌ له‌وه‌ی موسولمانان به‌ده‌ست دوژمنانی دینه‌وه‌ ، له‌ده‌یان لاوه‌ نه‌تالیتن و ، دوچاری هێزشی به‌ریلاوی فیکری ویه‌ناو رۆشنگیری و عه‌مله‌مه‌ی نه‌م سه‌رده‌مه‌ بوونه‌تموه‌ ، که‌به‌رنامه‌ی زانسته‌ی تیارچه‌وا نه‌کراوه‌ و ، پێشکه‌وتنی هه‌موو لایه‌نه‌کانی ته‌کنۆلۆژیا و سیسته‌می نوێی جیهانی نه‌مه‌رق ، له‌ بریتی خزمه‌ت کردن ، کارێکی تریان پێ سپێراوه‌ ، که‌ له‌ پال سه‌رسام بوونی خه‌لکی له‌و جوۆری پێشکه‌وتن و ، نه‌و هه‌مووده‌سکه‌وته‌ ماددیانه‌ی که‌ شانازی پێوه‌ده‌که‌ن و لایه‌نیکی گه‌وره‌ی ژبانیان پێ کردۆتموه‌ ، به‌لام به‌ دوای نامانجێکی ترده‌ نه‌گهریتن ، مه‌رامی تایبه‌تی و نه‌یتی خۆیان ، له‌ پێش به‌ره‌وه‌ندی میلله‌تانی جیهان دانه‌نین ، به‌تایبه‌تی رووه‌و وولاتانی نیسلاسی ، نه‌وه‌ی به‌ که‌لکه‌ زۆریه‌ی نه‌شارنه‌وه‌ و ، به‌رنامه‌ی فه‌سادێ جوۆراو جوۆر په‌خش نه‌که‌ن ، له‌سه‌ر هه‌ندی که‌نالی ناسمانی تایبه‌تی ، که‌ راسته‌و خۆ په‌خشی به‌رنامه‌کانیان ، روی کردۆته‌ وولاتانی رۆژه‌لاتی ناوه‌راست و ، نایانه‌وی په‌وشت و داب و نه‌ریتی نیسلاسی و ، جوامێری مه‌ردایه‌تی و گیانی هاوکاری و یارمه‌تی دان ، له‌ناو خه‌لکی دا بمیستی و ، به‌هاوکاری هه‌ماهه‌نگی ، له‌گه‌ڵ به‌شه‌کانی تری هۆکاری بلاوکردنه‌وه‌ی ده‌نگ و په‌راوه‌کانی ترده‌ ، به‌ره‌و نامانجه‌ نه‌یتی و خراپه‌کانیان هه‌نگاو نه‌نین ، جگه‌ له‌وه‌ی که‌ هه‌ولێکی به‌رده‌وامی داگیرکه‌رانی وولاته‌ نیسلامیه‌کان هه‌بوو ، بۆنه‌وه‌ی رابوردوی میژوی نیسلاسی ، له‌بیر موسولمانه‌کان به‌رنه‌وه‌ ، که‌س له‌به‌یری نه‌میستی که‌شانازی به‌ رابوردوی خۆمه‌وه‌ بکات ، نه‌و هه‌موو میژووه‌ زێڕینه‌ی که‌به‌دل و گیان و خوێن تۆماریان کردبوو ، یان له‌بیریان به‌رنه‌وه‌ ، یان بێ بایه‌خ بیت له‌به‌رچاویان ،

وه فیکره‌ی مه‌ده‌نی جیهادی راسته‌قینه ، له‌میشکی نمو خه‌ل‌که‌دا ب‌س‌پ‌نوه و ، خو ته‌س‌لیم کردن و چاو لی‌ کهری تمواو ، ب‌زه‌موو داب و نه‌رسته‌کانی ده‌وله‌تانی ر‌وژ‌ناوا ، ب‌کرسته به‌دی‌لی ژ‌یوار و شارستانیه‌تی نیسلا می .

لیره‌دا ده‌وله‌تی به‌ر‌وتانیا ، دوا‌ی شکستی یه‌ک له‌ دوا‌ی یه‌کی شه‌ری ر‌وب‌ه‌رو‌هی خا‌ج په‌رستان ، له‌گه‌ل موس‌ول‌مانه‌کاندا ، جگه‌ له‌وه‌ی که‌سه‌رنه‌که‌وتن ، گیانی جیهاد و به‌رگری و نیمان و ئیره‌ده‌ی به‌ه‌یزیان به‌مو تر کرد له‌میانی موس‌ول‌مانه‌کاندا ، که به‌ هاو‌پ‌ازی و هه‌ماهه‌نگی ، ر‌وب‌ه‌روی ه‌یرشی خا‌ج په‌رسته‌کان بو‌ه‌نوه ، ب‌زه‌ دل‌نیا بوون ، که‌نمو ش‌ی‌وا‌زه سه‌رکه‌وت و ناب‌ی و ، نه‌بی شه‌ری ر‌وب‌ه‌رو ب‌گ‌و‌رنوه به‌ شه‌ری ناو‌خ‌وی و ، له‌ ناو خو‌مان فوا‌زو مه‌ترسیمان ب‌و دروست ب‌که‌ن .

٧ ب‌زه‌ که‌مه‌لی وه‌هایی یان دروست کرد ، نامانجه‌کانی خو‌زانیان پی ه‌یتا‌یه‌دی که‌هه‌ندیکیان بریتی بوون له‌م خالانه‌ی خوا‌ره‌وه ..

ا) په‌چرانی موس‌ول‌مانان له‌ ر‌اب‌وردو‌وی خو‌یان و ، له‌بیر کردنی که‌سایه‌تی و تواناو باری که‌مه‌لایه‌تی نه‌وه‌کانی پ‌ت‌شو .

ب ... سه‌رکردنی که‌سایه‌تیه‌ ناینی و زانستی یه‌کان ، به‌ چاو‌یک‌ی بی‌ ر‌ت‌زه ، که‌ نرخ و به‌هایان له‌ب‌ر چاو که‌سدا نه‌میت‌ی و ، موس‌ول‌مانان وال‌ی ب‌که‌ن ، که‌ ئی‌تر ه‌ی‌ج په‌یه‌نده‌کیان به‌ زاناو پ‌ت‌شه‌واکانیان وه‌ نه‌میت‌ی .. چونکه‌ نه‌گ‌ر توانیان ب‌گه‌نه‌ نه‌م ق‌ونا‌غه ، نه‌شتوانن وایان لی‌ ب‌که‌ن ، له‌ هه‌ندیکی ز‌و‌ری په‌پ‌رو و به‌رنامه‌ی نیسلا می واز به‌یتن و ، لی‌ ی دوور ب‌که‌نونه .

ج ... گرنگ ترین خواستی دوژمنان نه‌وه بسو ، که‌ په‌یه‌ندی میانی میلله‌تان و خاک و ناو وولاتیان به‌پ‌چ‌یتن ، ب‌و نه‌وه‌ی هه‌رکات‌ی و‌یستیان نمو جو‌زه خه‌ل‌که‌نه‌ی که‌ بو‌نه‌ته‌ گو‌ی له‌ مستی بی‌ پرواکان ، بیانکه‌ن به‌ دارده‌ستی خو‌یان ، ب‌و لی‌دانی میلله‌تانی چه‌وساوه و ، به‌ر هه‌لستی کردنیان و ، زیاد کردنی دو‌به‌ره‌کی و جیاوازی له‌ میاناندا و ، بتوانن به‌کاریان به‌یتن .

د ر‌ی‌نا‌زه‌کانی سه‌ر به‌سه‌له‌فیه‌ت چه‌نده‌ها لقو‌پ‌ویان لی‌ ب‌ریه‌وه ، هه‌ندیکی به‌ناوی نیسلا‌ح و چاکساز‌ی یه‌وه ، هه‌ندیکی‌شی به‌ناوی پار‌ر‌گاری له‌ به‌هاو به‌رنامه‌ پ‌ت‌شو‌ه کان و ، راوه‌ستان له‌سه‌ریان بی‌ زیادو که‌م کردنی ، چالاکیان نه‌نجام نه‌دا ، له‌هه‌ندی لاوه‌ خ‌زه‌تیان به‌ نیسلا‌م کرد ، به‌لام ز‌انیان زی‌تر بوو له‌ قازانج ، چونکه‌ هو‌کار‌یک‌ی به‌ر‌دوام و هازر به‌ده‌ست بوون ، ب‌و سه‌نگ‌ر گ‌رتن له‌موس‌ول‌مانه‌کان ، له‌ هه‌ر کات و سات‌یک‌دا دوژمنان بیان و‌یستایه ..

..... **سەلەفییەت قۇناغی** کی وەختی یە ئەک مەزەبێکی ئیسلامی

چی لەوێ گەرنەگ ترە ، کەفتوایان پێ بدەن ، زیادە (٦٠٠) سەلە موسوڵمان نەماوە و هەمووی موشریکەن و ، پێویستە دیسان بکەتێوە بە موسوڵمان .. چی لەوێ گەرنەگترە ، کەواز لە جیهادو روو بەروو بونەوێ کافرو بێ پرواکان بەیتن و بە رێبنە گیانی لاوازی موسوڵمانە هاوڕازەکانی خۆیان ..

چی لەوێ گەرنەگترە ، کە زۆریە ئێوانە ی کە بەناوی دینەوێ نە جۆلەلەمەو ، راستەوخۆ دەبوونە هاوخیلفی ئێو دەولەتەکانی کە تیایدا ئێزبان ، بۆسەرکوت کردن و بە گژا چوونی ئێو میلەت و کۆمەڵانە ی ، کەداوای نازادی و مافی خۆیان دەکرد ... جگەلەمەوێ کەباسمان کرد ، لەسەرانسەری وولاتانی دنیادا ، ئێوانە ی کەدروشمی سەلەفییەتیان بەرز کردەو ، پێش هەموو شتێک شەریان راگەیاندا لەگەڵ موسوڵمانەکاندا ..

هەرگیز بیریان لەوێ نەدەکردەو ، دژبەپلان و نەخشەکانی خاچ پەرست و ماسۆنی و دارودەستەکانیان بوەستن ..

هەرگیز نەبوونەتە هاوڕازو هاوکار ، بۆزڕگار کردنی موسوڵمانانی فەلەسطين و جیهاد کردن دژبە جۆلەکە ، لەوانە یە یەکی لەمەرجەگەرنەگەکانی بوون و هاوکاری یان ئەوێ بوو بێ ، کەدژبە پلان و نەخشەکانی جۆلەکە نەوێستن ، وە لە هیچ وولاتیکی ئیسلامی دا هاوکارو پشتگیری گەلانی نازادی خواز نەکەن ..

ئەمە ی کەباسی دەکەین ، نمونە یەکی کەمی ئاسایی یە ، بە نیسبەت کە سانیکەوێ کە هەولیاندا ، کەسایەتی و پێزو پیروزی و بەهای حەزەتی پێغەمبەر ﷺ لە دڵی موسوڵماناندا هەلبکەن و بیسرنەو ، ئەوێ میتۆی ئیسلامی خۆتدییەو ، نەزانی چ کارەساتیکیان دوچاری موسوڵمانان کردو ، چۆن سەلە هایەکی بەردەوام ، پەوزە ی پیروزی حەزەتیان (ﷺ) کردە جیگای بەستەنەوێ و وڵاخ و ئەسپەکانیان و ، بە پەنجەرە ی مەرقەدی پیروزیدا ئەیانبەستەو ..

ئاسەواری زۆریە ی زۆری ئەصحابی کیرام و ، گومەزو شویتەوارە پیروژەکانیان نەهێلاو ساریان کردن و ، بەناوی دڵسۆزی یەوێ ئیسلام ، هەولیاندا لەرەگ و ریشالیان دەرپێتن و سەرونی بکەنەو ..

هەرچەندە ئێم پێشەکی یە ، جیگای ئەوێ یە ، کەباسی چۆنیەتی دروست بوون و دژایەتی یان بکەین ، لەگەڵ موسوڵمانانی ئەهلی سوننەت و جەماعەتدا ، بەلام ئێم کورتە باسە پێویست بوو ، تا ئەوێ دەرفەتی لەبار نەرخسێ و ، زیاتر موسوڵمانان لێیان حالی ئەبن و ، لە مەبەستی شاراوێ یان ناگادارن ..

۸ وهک له دوتوتی نهم پهراوه دا بۆت دهرده کهوئ ، ههندی بزوتنهوهی نیسلاهی پهیدا بوون ، بهناوی دژایهتی له تهک خهراقیات و برهوی پوچهل و ، دورکهوتنهوه له مهز و پهیکمهو شهخس په رستی ، بهلام له راستیدا نه مانیش خهراپکاری یان زیاتر بوو له چاک سازی و ، بیانهوئ یانه یانهوئ ، بوونه پیشرهوی قافله ، که له ریگهی نهوانهوه دورمانانی نیسلام ، ریگهی غهزوی فیکری و سیاسی یان بۆناسان بییت و ، موسولمانان بدن به گۆیه کتریدا و ، دووله تیان بکه و ، خۆشیان خیر و بیتری وولاته کانیان دابهش بکه و ، بهداخهوه زۆریه مه به سهسته کانی ماسۆنیه تی جیهانی و ، مهحفه له دامه زراوه کانیان ، له بزوتنهوهی چاکسازی محمد عبدهو نه فغانی و ، دواکهوتوه کانیاندا رهنگی دایهوه ، نه مانه ناوی خۆانیان تا سهله فی و ، وه هابه کانیان خۆیان خۆیان بهوناوه ناساندو و ، ههندی جار له سهراوه که ، شویتکهوتوانیان نه بوو به ههرایان و ، له سهرا ناوه رۆکیش زۆر رانه ده وهستان ، که نه مهش دیراسه رو نکر نهوهی زۆری نهوئ ..

سهله فیه تی ئیستا زۆر لهوکاته خهراپتره ، که ناوی لی نرا ، چونکه له سهرا بنه ماو په پیره ویکتی تاییه تی ناجولیتیهوه ، بهرنامه ی زانستیان دانهری زاره که پابهندی لی بکه و .. یه کیکیان نی یه که بویه نیمام و ، پلهو مه رجه کانی ئیجتیهادی تیا دا هاتیه تی دی ، که شوین کهوتوانی بی دوو دلی شویتی بکهون ...

پابه ند نین به مه زه به یکهوه و ، لایان وایه موسولمان نه توانی راسته و خۆ حوکمی شه رعی له کیتاب و سوننه ت وه ریگری و ، ئیتر پیوستی به و چوار مه زه به نی یه .. سهله فیه تی ئیستا زیاتر له به نا و سه له فیه تی جار ان ، رابوردو له بیتری نهوهی تازه نه به نه وه ، میژووی نیسلاهی له بهر چاوی شوین کهوتوانیان له که دار نه که و ..

سه دان فهرمو دهی حه زره تی پیغه مبه ر (ﷺ) له گه لمیزاج و بۆچونی نهواندانه گونجا ، به لاواز و دانراو له قه له می ده دن و باسی ده که و ..

جگه له وهی که سه لاواتی دوا ی بانگ و ، مه ولود نامه و میعراج نامه ی پیغه مبه ر و ، یادی نه صحابی کیرام و نه ولیا به رزه کان و ، زیاره تی مه رقه دی پیرو زیان ، به شیرک و گونا ه ی گهوره نه زان و ، ده لێن (فاتحه) نا روا ت و ، هه لسان له بهر گهوره تاوانه و ، په نا بردن و هاوار کردن له پیغه مبه ری خودا (ﷺ) نه وه شیرکه ... تاد .

۹ ... سهله فیه تی نه مرۆ ناوی زله و دبی ویرانه !! کاتی خۆی مو عته زله کانیان ناوی خۆیان ناو نابوو به نه هلی ته وحیدو ، خهوار یجه کانیان ده یان ووت : ئیمه خهرو جمان له باتیل و نا رهوا کردوه ، هه قه کانیان ده یان ووت : ئیمه (اهل الله) ی و ، خه لکی تریش خۆی به (شعب الله المختار) ناو نه بردو و ، کۆمه لیکێ زۆری تریش کلیلی به هه شتیان

دابهش ده کردو ، خۆیان به (رضوان) ی دەرگاوانی بهمهشت دهزانی ..

کهواته .. خوای میهره بان سهیری ناوو شیواز و پرو پاگهنده ناکات ، بهلکو سهیره ناوه پروک و حقیقه تی ناو دلی ئمو که سانه دهکات ، که ناوی خۆیان ناوه موسولمان ، نهگم پیاو چاکان به موشریک بزانی و ، نهملی تمریقه تهکان به گومرا له قهلم بدهن و خۆیشیان دورین له عیبادهت و خودا ناسی ، تنها قسه بکهن و قسه بزانی و ، گرنگی به کارو کردار نهدن ، گوئی نهدن بهوی که خودای گموره دهفرموی (وَقُلْ اَعْمَلُوا فَاَسِيرَ اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ) نیتر گلهیی لهکس نهکهن ، چونکه خودای گموره به جوانترین شیوه ئهوانی دروست کرد (لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ فِيْ اَحْسَنِ تَقْوِيْمٍ) بهلام خۆیان خۆیانیان بهردایم بهرمو هزار بهمهزاری بهدبهختی و چاره رشی ... (ثم ردناه اسفل سافلين) .

بهداخموه نهوی نهمرۆ دروشمی بهناوسه لهفیهت وچاکسازی هه لکردوه ، نیتر عیبادهت و پاک سازی دل و دهرن بهکاری خۆی نازانی ..

به لایم به رهوایه پمنا بهریت به رهه میرو وولات و رینک خراوینک ، بو پارو دهستکوت و دۆلار ، بهلام به لایم به شیرکه ، دوی نویره کان نیوکارژیر دابنیشی و ، خمریکی تهسیحات و سهلاوات بیت ..

به لایم به رهوایه هاوار بهریت بو دهستله تدارانی دنیا ، که فریای بکهون !! بهلام به لایم به کوفره ، که هاوار بهریت بو حه زره تی پیغه مبهری خودا (ﷺ) که فریای بکهویت له روی تمه سول به زاتی پیروزی بهمه ..

به لایم به ناسایی به ، که به فرموده ی حه زره ت بلیت : لاوازه و بی هیزو دروستکراوه (موضوع) نادرسته !! بهلام هه رگیز ناویری بهرام بهر دهسه لاتداریک که به ته مای خیرو بیژی ئمو بی ، قسه کانی بهدرو بخاتم بهمه ، یان بهر هه لستی بکات !!

به لایم به رهوایه که ده یان نازناوی وه ک : (صاحب الجلاله ، سید) گموره ، فه خامهت و مولانا به کار بهیتیت ، بو مهلیک و دهسته لات دارانی دنیا ، بهلام به لایم به شیرکه که به حه زره تی پیغه مبهرو هاوه لاتی بووتری (سید) ..

که ناوی گموره بهک یان ماموستایه کی خۆیان دهبن ، بهریت بهمه چهنده ها نازناوی بو باس دهکهن و ، به چهنده هادی سه ناو پیا هه لدانه وه تاریفی دهکهن ، نینجا بهغه ده بهمه ناوی دهبن ، بهلام ناوی حه زره تی پیغه مبهری خودا (ﷺ) دهبن و ، زور به ناسایی و بی نهد بهی بهمه نه لیتن : موجه محمد ووتی ، نه بو بهکر وای کرد ، عوممه واپوشت ..

..... سەلهفیهت قوناغیکی وهختی یه نهک مهزهبیتیکی نیسلامی

نهگمر دهوله مهندی یان کاربه دهستیکی گهوره ، بجی بۆلایان ، پیتشوازی لی دهکهن ، پیتشتر ههله ستن و رویهرویشی نهروژن و ، دهستی بهسنگهوه بۆنهگرن !! بهلام نهگمر موسولمانیک لهبهر زاناو پیاو چاکی ههلبستی ، بههرامی نهزانن و ڕینگایان لی نهگرن ، نهلین نابێ لهبهر کەس ههلبستن و له شیرکهوه نزی نهکهنوه !!!!

١٠ خوتهری بهرێژ: نهگمر سەلهفیهت مهزهب بوايه ، نامانجی شوین كهوتنی سەلهفی سالح بوايه ، به چاوی رێژو به هاوه سهیری رابردوومێژوو نهصحابی کهرام و ، ئهولیا و پیتشهوايانی نههلی فهرموده و فیهو زانستی یه نیسلامیهکانیان بکردایه ،

نهگمر سەلهفیهت : ههولێ چاکسازی راستهقینهی بدایه و ، برایهتی و موحبیهتی بختایهته میانی موسولمانهکانهوه ، تایه کرێژو هاوکار بونایه .. نهگمر سەلهفیهت ، خهمی بۆ داهاتوی نیسلام و کیشهی میللهتانی نیسلامی بخواردایهوه ، ههولێ رزگار بوونی میللهتانی چهوساوهیان بدایه ، له دهستی دێوه نهگرسهکانی چواردهورمان ، که ههمیشه تینوون بهخوین و خیراتی گهلهکهمان ..

نهگمر سەلهفیهتی وولاتی کوردستانی خۆشمان ، ههندی له چالاکی و مهرامهکانیان بۆ کورد بوايه و ، له روانگهی تاینی پیروزی نیسلامهوه ، سهیری کیشهی کورد و دۆخی کوردستانیان بکردایه ..

نهگمر لهجیاتنی نیستیرادی فیکرهو بهرنامهی دهولهته خلیجیهکان ، بهرگری یان له نیسلامی راستهقینهی خزمهتکاروی وولاتی خۆمان بکردایه ... نهگمر کار و چالاکیهکان ، بۆ خزمهتی نامانج و مهبسته ئاشکرا و نهپیتیهکانی دهولهتانی دوور و نزیک نه بوايه ...

نهگمر راستیان بکردایه لهگهڵ کیشهی کورددا .. نیستانا که جادهکهی پانه و ، ههموو کەس بانگهشه بۆ کوردایهتی دهکات .. !! بهلکو لهو کاتهی که بهناو نهفالی بهدناوو ، کیمیابارانێ شارهکانی کوردستان و ، ناوارهو دهکردنی سهدان و ههزاران کەس له شوین و جینگاکانی خۆیان نهکرا ، له کاتیکی که بزوتنهوهی رزگاری خوازی کورد ، له ئهوپهری سهختی و تالی ژياندا ، بهرگری له کیشمو دۆزی کورد دهکرد ، له کاتیکی که خهه خۆزانی کورد ، پێوستیان به گچکه ترین هاوکاری بوو ، که ههر ڕێکخواوو خیرخوازیکی نیسلامی ، پێشکهشیان بکردایه ، یان لهدهولهتهکانی تر ، هاو خهمییهکی خۆیان بۆ موسولمانانی ژێر چهپۆکی زوحاکی ئهم سهردهمه رابگهیاندایه ، یان ئهو کاته بهزهبیان به منداله ههتیوو بی باوکهکاندا بهاتایهتوه ، که له ژێر چادرهکاندا ناواره بوو بوون ، یان له وولاتی غمیری دا سهری خهفتهیان دهنايهوه ، یان له نوگره سهلمان و بهر ووشترو

جینگاکانی تر ، چنگولی مردن و ، ژاری دوشکی ده‌شته ووشکه‌کان ، هه‌ره‌شهی مان و نه‌مانی تۆ قیتهری لێهکردن .

بانالهموکاته‌دا ، خه‌مخۆره‌کانی دۆزی ئیسلامی ئیستا ، خۆهه‌ر له‌ مه‌یدانی کاردا بوون با هه‌لوێستی خۆیان به‌ کردار ، رابگه‌یاندايه ، که به‌داخه‌وه هه‌لوێستیان نه‌بوو ، یان له‌وانه‌یه‌ بلیێن هه‌ندێ له‌ ده‌وله‌ته‌ عه‌ره‌بیه‌کان که رازی بوون ، کورد زنده‌ به‌چال بکریێن ، له‌ خاکی ئه‌واندا ، ره‌نگه‌ له‌ریگه‌ی ئه‌م جۆره ئیسلامیه‌وه‌ باسی کوردیان بۆ کرابییت ، بۆیه ئه‌وانیش به‌زه‌بیان پێماندا نه‌ ئه‌هاته‌وه ..

بالمو کاته‌دا به‌رنامه‌ی ژبانی سیاسی خۆیان بگۆزیایه ، که به‌چونايه‌ته‌ پرێزی نه‌یارانی ئه‌مو ده‌وله‌تانه‌ی که‌له‌ ناویاندا ژبانیان به‌سه‌ر ده‌برد ، که‌به‌داخه‌وه !!... ئه‌وانه‌ی هه‌و لێ چاکسازیان داوه ، زۆر به‌ی کاره‌کانیان دژ به‌ غه‌یری ئه‌مو ده‌وله‌تانه‌بووه که خۆیان تیاياندا ژباون ...

وه‌ک ئه‌وه‌ی کابرای ده‌وله‌مه‌ند له‌ شاره‌که‌ی خۆیدا خه‌لکیکی زۆری هه‌زار هه‌مین ، به‌لام زه‌کاتیان پێ نه‌دات و ، بڕوات بۆ وولاتیکی دوور بۆ که‌سانیکێ تری سه‌رف بکات ، که نه‌مه‌ش له‌ روانگه‌ی ئیسلامه‌وه‌ کاریکی نا به‌جێ یه‌ و ، کورد واته‌نی : خێر بۆ خوتش وه‌ک فهرمه‌یانه : (الاقربون اولی بالمعروف) .

١١ ... ئه‌گه‌ر موسوڵمانه‌ خه‌مخۆره‌کانی ئه‌مڕۆ ، خه‌مه‌کانیان بۆ سالاتی پێش راپه‌ڕین بگه‌ڕایه‌ته‌وه‌ ، هه‌لوێستیان دژ به‌خودی موسوڵمانانی چواره‌هۆری خۆیان نه‌بوايه ... ئه‌وا نه‌ک جاری ، به‌لکو هه‌زاران جار ئیمه‌ی موسوڵمانی کورد مه‌نت باری قسه‌یه‌کی خێرو نامۆژگاریه‌کی چاک و ، لاگردنه‌وه‌یه‌کیان نه‌بووین ، که بۆ دین و ژینی ئه‌م میللته‌ قازانجی هه‌بوايه ...

به‌لام ئه‌گه‌ر ، وه‌ک هه‌ندێ کوردی ئه‌ودوو نه‌یان ووت : ئه‌گه‌ر شا رازی نه‌بییت ئیمه‌ چه‌ک هه‌لناگرین ...!!! جا که شا خۆی ئه‌مهی کرد ئیتر مه‌نتی ئه‌مو کارمه‌نده چی یه ... ! به‌پروای من ئه‌وه‌ی پێش سالاتی را په‌ڕین ، نه‌یتوانی بیته‌ باسی ئیسلامه‌تی و کوردایه‌تی پیکه‌وه بکات ، ئه‌مڕۆیش قسه‌ی لێ وه‌رناگیرێ ..

ئه‌وه‌ش که نه‌یتوانیبی ، باسی کوردایه‌تی و ئیسلامه‌تی له‌ پال یه‌کدا بکات ، ئه‌مڕۆش قسه‌کانی بۆ سیاسه‌ته‌وه‌ ، نه‌ دینداریه‌که‌ی راسته‌وه‌ ، نه‌ کوردایه‌تیه‌که‌ی دروسته .

ئه‌وه‌ی سالاتی پێش راپه‌ڕین ، ئه‌گه‌ر دژ به‌ رژیسی به‌دناو نه‌بوو بێ ، ئه‌مڕۆ سنگ ده‌ره‌په‌راندن دادی نادات و ، قسه‌ش بکات ئه‌مو کاریگاریه‌ی نابیته ... ئه‌وه‌ی به‌ناو خزمه‌ت به‌ هه‌موو موسوڵمانانی جیهان بکات ، به‌لام چاوی هه‌زارو ده‌ره‌ده‌رو ، ئیش و نازاری نه‌ته‌وه‌و میللته‌که‌ی خۆی نه‌بینی ، ئه‌وه‌ چه‌نده بۆ ده‌ورو به‌ره‌که‌ی راست ئه‌کات

هر ئه‌وه‌نده‌ش له‌گه‌ڵ خه‌ڵکانی ترده‌ی راستی کردوه ..

ئهموێ فرمیسک بۆ میللەتانی ژێر ده‌سته‌ی وولاتانی ئیسلامی نه‌په‌ڕێ و ، به‌چاو قایمی و دڵ په‌قیه‌وه ، نه‌ینوارییه‌ ناھوو ناڵه‌ و فرمیسک و گریانێ هه‌زاران مندالی بێ باوک و پیره‌ژنی بێ ناگردان و ، پیاوی پدین سپی بێ لانه ، وه‌ هه‌رگیز به‌زه‌یی به‌ موسه‌لمانی ژێر ده‌سته‌وه ، هاوولاتیانی چوارده‌وری خۆیدا نه‌ نه‌هاته‌وه ، ئه‌وه‌ نه‌گه‌ڕانه‌که‌ی ئه‌موکاته‌ی راسته‌ و ، نه‌ پێکه‌نینه‌که‌ی ئیستای ، که‌ هه‌ندیکیان بۆ مه‌رامی سیاسی ئه‌ندازه‌یه‌ به‌ پێکه‌نینی‌کی دروست کراوه‌وه‌ دین به‌ ده‌مه‌وه ، که‌ فریوت بده‌ن و بۆ لای خۆیان رات بکێشن ..

١٢ له‌ناو کوردستاندا سه‌دان مزگه‌وت و خانه‌قاو مه‌دره‌سه‌ی ناینی هه‌بووه‌وه ، هه‌زاران فه‌قی و مه‌لایان تیا ده‌ر چوووه‌وه ، هه‌رگیز رۆژی نه‌هاته‌وه‌ پێشه‌وه ، که‌ کوردستان بێ مه‌ له‌بهن‌دی زاستی و ئیسلامیه‌تی بوو بێت ، که‌واته‌ نابی ئه‌مپۆ باسی ئه‌وه‌ بکریته‌ که‌ خودا فریشته‌ی په‌حمه‌تی ناردووه‌وه ، تازه‌ خه‌ڵکی موسوڵمان ده‌که‌ن .. مه‌دره‌سه‌ی ناینی له‌ کوردستاندا هه‌رگیز پێوستی به‌ نێزنی که‌س نه‌بووه‌وه ، له‌سه‌ر شانی خه‌ڵکی موسوڵمانی کورد بووه‌وه ، به‌راته‌به‌ ده‌قنه‌ و هاوکاری موسوڵمانانی کورد ، مه‌دره‌سه‌و حوجره‌ی مزگه‌وته‌کان به‌رپه‌وه‌ چوون ، نیه‌تر پێوستی به‌ ده‌فته‌ره‌ دۆلاری وولاتانی نیوه‌ دوورگه‌ی عه‌ره‌ب نه‌بووه‌وه ...

ته‌نانه‌ت له‌ کاتی‌کێشه‌دا که‌پۆیم ، به‌ناگه‌رو ناسن به‌ریوبه‌ مزگه‌وته‌کان و ، گونده‌کانی ده‌روخانده‌و مزگه‌وته‌کانی ژێراو ژووره‌کرد ، ئه‌موکاته‌یش زۆر له‌ زاناو پیاوچاکیانی کوردستان ، به‌ دلیری و ئازایه‌تی و به‌رچاو تیری و نه‌ترسی یه‌وه ، ده‌رسی حوجره‌کانیان نه‌نه‌فه‌وتاندو ، ده‌یان فه‌قییان په‌روه‌رده‌ نه‌کرد .. که‌تاقه‌ یه‌ک لایه‌نی سیاسی ئیسلامی له‌و کاته‌دا نه‌یه‌مه‌وێرا ، ته‌ک به‌ناوی سیاسه‌ته‌وه ، به‌لکه‌ به‌ناوی ئاسایی ته‌دریس و فه‌قی راگرتیشه‌وه ، خه‌ڵکی له‌ به‌ر خودا په‌روه‌رده‌ بکه‌ن و ، فیری زانسته‌ و مه‌لایه‌تیان بکه‌ن چونکه‌ پۆیم تا بۆی بکرایه‌ نا رازی بوو ، به‌روا داری ده‌ویسته‌ که‌ خۆی راگه‌ڕێته‌ به‌رامبه‌ری زۆر له‌وانه‌ی ئه‌مپۆ چاکسازی نه‌که‌ن ، ئه‌موکاته‌ نه‌یان ده‌وێرا روه‌بهری ئه‌وه‌ مه‌ترسی و سه‌ختی په‌ بینه‌وه‌ و ، به‌ر په‌رچی سیاسه‌تی پۆیمه‌کانی دژ به‌ ئیسلام و کوردایه‌تی بده‌نه‌وه‌.

١٣ ئه‌مپۆ زۆر باسی ئیسلامی سیاسی ده‌کریته‌ ، وه‌ک ئه‌وه‌ی که‌ سیاسه‌ت له‌ موسوڵمان حه‌رام بێت !! یان ئیسلام سیاسه‌تی تیا نه‌یه‌تی ، که‌ هه‌ردوو لێکه‌دانه‌وه‌که‌ به‌رای من که‌م و کورتی تیا دايمو ، به‌رواله‌تی سه‌یری مه‌سه‌له‌کان ده‌کریته‌ و ، نا یانه‌وی بگه‌نه‌ بنج و بنه‌وانی بابته‌کان .. چونکه‌ ئه‌وانه‌ی ئه‌مپۆ به‌ناوی ئیسلامه‌تی وه‌ کارده‌که‌ن

و ، به‌رنامه‌و په‌یره‌وی سیاسیان بۆ خۆیان داناوه ، هه‌رگیز له‌ناو خۆیاندا سلیان له‌موه نه‌کردۆتموه ، که پێیان بووتری سیاسی ، به‌لام نه‌یان و‌ستوه له‌ناو جه‌ماوهریکی ئاسایی دا ، به‌وناوه بانگ بکری‌ن و بناسری‌ن ، و‌ستویانه سیاسی بن و ، بابه‌ته‌که‌ش بکه‌ن به ژیر کهره‌گه‌لاهه ...!!

ئێستایش نکولی له‌موه ناکه‌ن که سیاسین ، به‌ لکۆراییان گه‌یانده‌وه که هه‌ولێ چاکسازی نه‌ده‌ن و ، به‌به‌ر نامه‌وه کاره‌کانیان نه‌نجام نه‌ده‌ن و ، به‌ره‌و ئامانجیکی تایبه‌تی و ، بۆ سه‌رکه‌وتن و گه‌یشتن به‌هه‌یوا نه‌ه‌و‌ن و ، نه‌گه‌ر ده‌سه‌ته‌لاتیان هه‌بیت هه‌رگیز پاشه‌کشه‌ له هه‌لو‌ست و بۆ چونه‌کانیان ناکه‌ن ، تا نه‌م خاله‌ یه ، کارێکی نابه‌جییان نه‌کردوه ، به‌لام هه‌ندێ خال هه‌یه نه‌گه‌ر تیاياندا بوايه ، ده‌رفه‌تی له‌ بارتیری پێ ده‌به‌خشین ، بۆ پێشکه‌وتن و ، راستی و دروستی قسه‌و دروشمه‌کانیان ، وه‌ک ئه‌و خالانه‌ی که‌باسمان کرد ، که خۆزگایه له‌موکاتمه‌وه موسو‌لمانی کورد ، پێوستی به‌ به‌رگری و هه‌لو‌ست و جوامیری هه‌به‌وو ، سیاسه‌قه‌دارانی نیس‌لامی کوردیش ، له‌ روانگه‌ی خزمه‌ت به‌ نیس‌لامه‌وه خزمه‌تیان به‌ گه‌له‌ که‌شیان بکردایه و ، له‌ ته‌نها ته‌نگانه‌یه‌که‌دا هه‌لو‌ستێکیان تۆمار بکردایه ، یان جه‌ختیان بکردایه‌ته سه‌ر ئه‌و ڕێکه‌خراوه‌ گشت گیرانه‌ی ، که له‌ جیهانی نیس‌لامی دا به‌ناوی نیس‌لامه‌وه کاریان نه‌کرد ، که بۆیه‌ک جار به‌رنامه‌ی مه‌زلومه‌تی نه‌تمه‌وی موسو‌لمانی کورد ، له‌ کۆرو و کۆبونه‌وه ، کۆنگره‌یه‌کی خاوه‌ن بریاردا ، باسی لێ وه‌ بکرایه ، به‌لام به‌داخمه‌وه نه‌کراو ، هه‌یچ پاساوێکیش ئه‌و که‌لیته‌ پرناکاتمه‌وه

دیسان ده‌ی‌لێنه‌وه که سیاسه‌ت له‌ موسو‌لمانی کورد حه‌رام نی یه ، به‌لام ئه‌وه‌ی لێ ی حه‌رامه‌ خۆیانی لێ نه‌ده‌ن و باسی لێه ناکه‌ن .

١٤ نه‌گه‌ر هه‌موو کورد بیه‌تسه‌ سیاسه‌قه‌داری نیس‌لامی و ، هه‌موو موسو‌لمانێکیش بیه‌تسه‌ سه‌رچاوه‌ی سیاسه‌ت و په‌ندیاری ، له‌ کارو فرمان و ڕێتمایی و نێداره‌و ڕێه‌وی ژياندا ، کوردو کوردستان هه‌یچ زیانیکی به‌ر ناکه‌وی ، وه‌ نیس‌لامه‌تی ڕاسته‌قینه‌یش هه‌یچ که‌ لی‌تیک روی تی ناکات و ، هه‌یچ گه‌ردێکیشی پێوه‌ نانیشتی . به‌لام بابزانی مه‌ترسی و خراپه‌ له‌ کوێ دایه ...!!!

بۆیه‌ ڕووناکبیر و سیاسه‌قه‌دارانی کورد و می‌لله‌تانی تریش ، هه‌لو‌ستیه‌یان بۆ دروست بووه له‌سه‌ر نیس‌لامی سیاسی ، چونکه‌ هه‌ندێ خالیان به‌رچاو که‌وتوه ، به‌پێچه‌وانه‌وه ته‌فسیر نه‌کریت و ، زه‌مینه‌ خۆش نه‌کات ، که تۆمه‌تی دروست و ناجۆریان بدرسته‌ پال ، چونکه‌ به‌داخمه‌وه زۆریه‌ی ئه‌وه‌ی که به‌رچاومان که‌وت ، پێچه‌وانه‌ی ئه‌و خواست و ئامانجه‌یه که نیس‌لامی بۆ ها‌ته‌ کایه‌وه .. نه‌گه‌ر به‌مانه‌وی له‌ روانگه‌ی نیس‌لامه‌وه ، نه‌م بابه‌ته‌ به‌ ووردی دیراسه‌ بکه‌ین ، نه‌گه‌ینه‌ ئه‌م ئامانجه‌ی که بی سه‌له‌مینمه‌وه بلێین :-

نەگەر ھەر لاو لایەن و سیاسەتەدارتکی ئیسلامی ، بۆ خزمەتی سیاسەتی خۆی ئیسلام بەکار بەیتی ، ئەو کەشە و گەرتی کورد و میللەتانی ئیسلامی زیاتر و قوول تر نەکات ، وە لە راستە شەقامی دەعوە ئیسلامی راستەقینە لایداو و ، پێویستە ھۆشەندانە و دڵسۆزانە تر ، بۆ ئیسلام و موسولمانەتی بیر بکاتەو .

دڵسۆزی راستگۆی ئیسلام ئەو یە : -- کە سیاسەت بکاتە خزمەتکاری ئیسلام ، نەک ئیسلامەتی بکات بە خزمەتکار و ەسیلە پێشپەرەوی بۆ سیاسەتەکی خۆی !.. دڵسۆزی بۆ ئیسلام ئەو یە : -- کە ئیسلام سوود لە ھێز و بازووی ماددی و کەسابەتی و لیپران و کەسایەتی ئەو وەرگیرئ و ، بە چالاکی خۆی خزمەت بە ئیسلام بکات ، نەک ئەم بەرنامە پیرۆزە بکەیتە ەسیلە ژیان و ، بەسەر ئیسلامەو خۆت بژینیت و بە مەرامی دونیایی بگەیت و ، کەس و کارت لە شۆتە چاکاکاندا دا بەزینیت و ، شۆریای نەیسک خۆراکی خوارووە بیت و ، ژیانی ناو کۆشک و تەلارەکانیش ھەردەم ھاویرازی یار و نزیکانت بیت .

ئەو یە لە ئیسلامی سیاسی نەگیرئ ، وەک خالێکی رەوا کە ئەدرتەو بە رووی موسولماناندا ، ئەو یە کە : -- بۆچی ھەموو میللەتانی دنیا ، لە پال ئیسلامەتی و موسولمان بووناندا ، بوونەتە خاوەنی کبان و دەسلەت و ، نێمەش بەو ھەموو خزمەتە کە کردمان بۆ ئیسلام ، لیتمان حەرام بکەن ، تەنانت خاوەنی نیمچە کبانێ خۆشمان بێن .. مەرج ئەو نە لێرەدا ھەم کەسو بەرگری لە ھەلوێستی خۆی بکات و ، باس لەو بکات ، کە ئەو یە ئەو بۆ کوردی کردووە ، کەس نەیکردیبت ، گەنگ ئەو یە جارێک لە نێزگە و کەنالەکانی دەنگ و رەنگ ، یەکی لەو ھەلوێستانەمان بییستایە ، با لەسەر زویانی موسولمانە سیاسەکانی وولاتانی دەرەوش بوایە ، کە بۆ ئەم سالانە ی دوا یی ، ئەبوونە شایەتی رەوا ، لەسەر دروستی و راستی ھەلوێستەکانی نیستا .

۱۵ ئەبوایە ئەو کاتە (نەریەکان) لەسەر حوکم بوو ، ئەو نەدی کارێکی بکرایە ، کە ھیچ نەبی ، دژایەتی دۆزی نەتەو ی کوردی نەکردایە و ، نەگەر ناتوانی گول بی با لە عەلانیە (نەتاتورکی) یەکانیش زیاتر بۆ مەسەلە ی رەوای کورد ، دێک ئەبوایە وەک نیستا باسی ئەکەن ، وای بۆ دەیان سالێ ئیسلامی سیاسی لە کوردستاندا و ھەندی جارێش لە ژێر پەردەو و ، لە پێشتریش ھەبوو ، ئەو بۆ نەیان توانی کار بکەنە سەر موسولمانە بالادەستەکانی میسر و سوودان و پاکستان و جیگاکانی تر ؟ کە ھیچ نەبی کورد بە موسولمان دا بنین و ، جارێک دژ بە ھەلوێستی رژێم بانگەوازیکیان بەرز بکردایە ئەو ، خۆ نەگەر ھیچ کاردانەو یەکیشی ئەبوایە ، دلمان پێی خۆش دەبوو ، ھەستمان ئەکرد کە دڵسۆز و خەمخۆر و ھاویرازمان ھەبە و نیستاش نەگەر چەندین جاری تر ، خۆیان بە

..... **سەلەفەت قۇناغىكى** ۋەختى يەنەك مەزەبىكى ئىسلامى

خاۋەن ھەلۋىست نىشان بىدەن ، بۆيان نەچۈۋە سەر و ، كەس نەيدەتۈنى نىكۈلىيان لى
بىكات ، بەلام دىسان بەداخۋە دەلېم : ئىسلامى سىياسى ئىتە ، نەھامەتەكەى بۆ خۇمان
بىو ، خىرەكەشى بۆ مىللەتەنى تر ، يان راست تر وایە بلىن : بۆ حۈكمپانى
ۋولاتى تر ..!

چۈنكە لەلەكەۋە مىللەتى كوردى لەيەك جودا كرددوۋە ، گۈايە كۆمەلەتەك تەنھا بۆ
ئىسلام ھەلۋىست نەدەن و ، كۆمەلەتەك تىش بە مەبەستى نەتەۋايەتى و ئايدۆلۋى و
فىكرە جىاجىاكەنى تر .

نەۋەش كە بۆ ئىسلامى ھەلۋىست نەدا ... بەرنامەى كارى بۆخۆى دانا ، نەۋەى لەۋىتر دروشم
و بەرنامەكەى نەۋە جىگەى نەبۈۋىۋە ، ئىتر بەدەبەخت نەكرا و ، لە دانىرەى فراۋانى
ئىسلامىش ۋەدەر نەرا ، كە نەمە سەرەتەى پىاھەلگزان و لىك ترازانى موسولمانان بىو
بەرامبەر يەكتىرى ..

لەپاشان چەندەھا فىكرە و بۆچۈۋى تىرى ئىسلامى دروست بۈۋن ، ھىچيان دانى خىريان
بەۋانى ترە نەدەنا و ، ھەمۈۋىشيان نەگەر لىيان بېرسى ، تەنھا خۆيان بە فىرقەى
(ناجىيە) و كۆمەلەى سەرفراز و رزگار بۈۋە نەزانن و تەھمە و ناۋ ناتۆرەى خراپىش ،
پروپەروۋى تاقمەكانى تر نەكەنەۋە .

لەۋە خراپتر نەۋەۋە ، كە رازى نەبۈۋن كەس سەرىخۆى و بى لایەنى خۆى رابىگەيىتى ،
ۋەك نەۋەى كلىلى دەرگەى ئىسلامەتى بەدەست نەۋان بىت و ، نەگەر غەزەبىيان لە
ھەركەس گرت ، نەۋا دەرەى بىكەن و دوۋرى بىخەۋە .

لەۋەدا نەۋى نەۋ رەستى يەش بلىن : - كە خەلەك بەگەستى ھەزىان لە سىياسەت نە ،
بەلەكو زۆرەى زۆرى لىتى بىزارن و ، تا بتۈۋنن توخنى ناكەۋن ، نەمەش نەۋە ناگەيەنى
كە ھەزىان لە ئىسلامەتى و كوردەيەتى نە ، بەلەكو موسولمانىشەن و ، خۆيان بە
شۈتەكەۋتۈۋى پىشەۋا و رابەرە مەزەنەكانى گەل و ۋولاتەكەيان دەرزانن ، كە سەدان سەل
لەمەۋىر ، دەيان جار زىاتر لە ئىستا ، خەمەتەيان بە ئىسلام كرددوۋە و ، سەرمەشقى
پىشەرەۋى كوردەيەتى و بەرگى لە مافى گەل و نەتەۋەكەشيان بۈۋن .
كەۋاتە : كاتى نەۋە ھاتۈۋە كە بلىن :-

بەداخۋە ، سىياسەتى نادروست ، ئىسلامى لە سىياسەت دوۋر خستەۋە و ، كوردى كرده
نەيارى ئىسلامى سىياسى .. نەگىنا سەركردە مەزەنەكانى ۋەك (صلاح الدىن) نەيۋى
شىخ سەعیدى پىران و شىخ عبدالسلامى نەقشەبەندى و شىخ مەحمۇدى مەلىك و
قازى مەمەدى شەھىد و مەلا مصطفى بارزان) ، نەمانە ھەمۈۋىيان سىياسەتقەدارى كورد

بیون و ، مهشرب و ریتبازیان طهریقته و تهصووف بهوه و ، لهپرتهگای عاریف و خواناسانهوه ، به پهیرهوی له نهقهسهبهندی و تهریقته پهیرهزهکانی تر و ، به پابهندی لهسهر ریتبازی نیسلامهتی راستهقینه و ، لانهدان له مهزههیی نیمامی شافیعی .. ۱۳ . نهمانه جوامیر و خهباتگێر و کوردپهروه و ، سیاسهقهرداری نیسلاسی بیون ، خزمهتی نیسلام و کوردستانیشیان کردوه ، سهركهوتن یان نا ، كهس گلهبیان لی ناكات و ، تا كورد مابێ ، منهتباری ههلۆیستی راست و دروستی ، نیسلامهتی و كوردایهتی نمو پیشموا مهزنانهیه ، بهلگه میللهتانی تری نیسلامیش ، لییان مهمنونن و ، به ریتز و بهها و قهدر گرانیموه ، سهریان نهكهن ، چونكه نهزانن نهوانه راستیان كرد لهگهل نهتموهی خویان ، (كهواته : نهگهر بییان بکرت ، خزمهتگوزاری میللهتانی نیسلامیش نهبن ، وه نهوانه شیاون كه پییان بووتری موسولمانی سیاسی و نیسلاسی راستهقینه) .

۱۶ نهگهر چاكسازی نیسلاسی و ، سهلهفیهت و ، ههمو جۆریکی نیسلاسی سیاسی نهمرۆ ، ههلۆدانی راستهقینه بیت ، بۆیهكگرتنهوهی ههردوو شابالی خزمهت به نیسلام و وولات و نهتموه ، لهروانگهی بهرنامهی تیرو تهسل و بی ههلۆی نیسلامهتی ، وه گهیشتن بی بهریزی نمو کاروانه جیهادییهی كه سهركردهو رابهرازی نیسلاسی ، له سهدان سال لههمو بهروه به ری یان خستوه ، نمو کاریکی زۆر چاکهو ، نوی خوازی و جوامیریکی ترهو ، كه لیستیکی پیوستی سیاسهتی نهمرۆی كورد پر نهكاتهوه ، كه ههتا ماوون ، رهحمهت بویان بکرت و ، كه مردیشن نهبنه نهمری راسته قینهو له دلی ههمواندا نهژین ..

نهگهر ههلۆیان بدایه ، كه دوو بهرهکی و ناكوکی میانی موسولمانهكان بنه بر بکهن و ، خویان بکهنه سهریازی نه ناسراو ، بۆ بهرگری له نیسلام و ، پابهندی به ریتبازی سهلهفی صالحین و ، لانهدان له پهیرهو کردنی یهکی لهو چوار مهزههیه متمانه داری ، كه له لایهن ههمو گرونی نیسلامیه وه بهرهزامهندی وه رگیرون ، وه ههلۆ نهدهن كه مهسائیلی لاوهکی و تاییهتی ، بکهنه کیشمو ، خویان له کۆمهلی موسولمانان و نههلی سوننهت و جهماعهت جیا بکهنموه ، رینگه نهدهن ، خودا نه خواسته بینه بههانهی هیرشی نهیارانیان و ، جیگای رهخنهی جهماوهر و ، مایهی دلخۆشی دوژمنانی كورد و نیسلامهتی ، وه نهبنه دار دهستی نمو دوژمنانه بۆ لیدانی دۆزی كورد ، راسته و خو ، یا ناراستهوخو .. نهوكاته بهنهرکی خویان ههلۆستان و ههمو كه سیکیش منهتباریان نهبوو .

۱۷ ... نهموه پیوسته کوتایی نهه پیتشهکیه پی بهیتین ، نهویه كه نابێ له ههمو حالهتیکدا گوێز لهسهر ، نهوانه بشکیتینهوه ، كه رهوایه رهخنهیان لی بگیری .

پتویسته نمو راستی یه نه‌شارینه‌وه ، که زۆریه‌ی سیاست مه‌دارانی کوردیش ، به‌رپرسی میژویی رویان تی نه‌کات ، که بۆچی نه‌یانتوانی سود له میژووی پاپه‌پینی بزاشی رزگاری خوازی کوردی وه‌ریگرن ، که هه‌میشه له یتگی نی‌سلامه‌تی و نیشتیمان په‌روه‌یه‌وه ، خزمه‌تیان به کوردستان کردووه ، به نه‌مانه‌پیش هه‌ردوو لایه‌نه‌که‌یان وه‌ک یه‌ک به‌گرتایه و ، لایه‌نیکیان نی‌ه‌مال نه‌کردایه ..

نه‌گهر شانازی به‌ر‌ابردووی سه‌رکرده‌کانیان ناکهن .. نیه‌میش چ گله‌یه‌ک له‌وانه به‌که‌ین که هه‌ول نه‌ده‌ن موسولمانان له ر‌ابردی نی‌سلام و ، میژووه پرشنگ داره‌که‌ی دوربخه‌نه‌وه . نه‌گهر نمو سه‌رکرده گه‌وران به دل‌سۆز نه‌زانن ، به‌لام لایه‌نی گرنگیدان به نی‌سلامه‌تی که‌م بایه‌خ سه‌یر نه‌که‌ن ، نمو هه‌چ گله‌یه‌ک له که‌سی تر نه‌که‌ن ، چونکه نه‌گهر دل‌سۆزانی کورد ، باسی نی‌سلام و یتبازه‌که‌ی پشت گوێ بخهن ، نمو بۆشایی یه‌کی گرنگ دروست ده‌بیته و ، بیانموێ یان نا که سانیکیش هه‌ول ده‌ده‌ن پری به‌که‌نه‌وه .

نه‌گهر بلێن : - نیه‌م له‌به‌ر گرنگی دان به‌باسی مه‌سه‌له‌ی کوردایه‌تی ، نامان په‌رژیه‌ سه‌ر خزمه‌ت کردن به‌نی‌سلام و باسکردنی ، نمو می‌صد‌اقیه‌ت له‌ناو خه‌ل‌ک‌دا له‌ده‌ست ده‌ده‌ن ، له‌لایه‌که‌وه یتگا خۆش نه‌که‌ن ، که به‌دی‌لیان بۆ دروست بیی و ، نمو فه‌راغه‌ پر به‌که‌نه‌وه ، له‌لایه‌کی تر شه‌مه‌هه‌ متعانه‌ی جه‌ماوه‌ری موسولمانی می‌لله‌ته‌که‌یان که‌م ده‌که‌نه‌وه ، که نایا راسته نه‌مانه هه‌ل‌گری په‌یام و ، میرات گری یتبازی سه‌رکرده مه‌زنه‌کانی گه‌له‌که‌یانن ...!!

چونکه نمو هه‌رگیز نمو دوو لایه‌نه گرنگه‌ی ژیان و دینیان له‌یه‌ک جودا نه‌کرده‌ته‌وه و ، نه‌مانیش که میرات گری نه‌سلێ نمو‌ان باوه‌ریان به‌و جیا‌کردنه‌وه نی یه .

١٨ که‌واته بۆچی په‌رسیار نه‌که‌ین : - نایا سه‌رکرده‌کانی وه‌ک شیخ سعید و شیخ عبد السلام ، یان قازی محمد و شیخ محمود ، که‌له پال نی‌سلامه‌تی دا خزمه‌تیان به کوردو کوردستان نه‌کرد ، نایا چ گرفت و ناسۆر‌تکیان بۆ دروست بوو ، له‌لایه‌ن زاناو شیخانی راستی ته‌ریقه‌ت و ، گه‌وره‌ پیاوانی نی‌سلامه‌وه ، نایا که‌س دروست بوو ، به‌ناوی نی‌سلامه‌وه دژایه‌تیان به‌کات ؟؟

نایا سه‌رکرده‌ی دل‌سۆزی نی‌سلام و کورد ، مه‌لا مسته‌فا ی بارزانی ، کی به‌ناوی دینه‌وه له زانایان و سیاست مه‌دارانی کورد ، به‌ره‌نگاری یان لی کرده ؟؟

تاقه‌مه‌لایه‌ک به‌یتمه‌روه به غومه ، که‌دژایه‌تی کردبی و ، کۆسپی بۆ دروست کردبی ... وه به‌ناوی دینه‌وه ، خه‌ل‌کی لی هه‌ل‌گیر‌ایه‌ته .

بۆچی که‌سی وا دژایه‌تی نه‌ده‌کرد ، له موسولمانه نی‌سلام خوازه‌کان ؟؟ چونکه نمو سه‌رکرده‌یه موسولمانیکی سیاسی بوو .. کوردی‌کی دل‌سۆز به‌نی‌سلام بوو ، مه‌لایه‌کی

شاره‌زابوو ، له‌سهر رێبازی ئه‌هلی عیرفان و پیاوچاکان بوو ، په‌یره‌وێکی راستی نه‌قشه‌به‌ندی بسوه ، کوردایه‌تی و ئیسلامه‌تی له‌یه‌ک جودا نه‌نه‌کرده‌وه ، خۆی بانگی زانایانی کوردی ده‌کرد و ، کیانی بۆ دروست ده‌کردن ، که هه‌رگیز مه‌لای کورد ، پاشکۆی سیاسه‌ت نه‌بیته ، به‌لکو سیاسه‌ت مه‌داران له‌سهر رێتمایی و ته‌وجیه‌ی زانایانی ناینی برۆن به‌ریوه ..

بۆیه‌ را‌زی نه‌بوو هیچ که‌سی ته‌وانی ده‌ست وه‌ریداته‌ ناو ریزی زانایان و ، سه‌ره‌یه‌چی هه‌یه‌ته‌ له‌ جێ به‌جێ کردنی فتوا کانیاندا ...

بهم بریارو پشتگیریه‌ وای کرد له‌خۆی ، که‌له‌ مینه‌هری مرگه‌وته‌کان و ، حوجره‌ی مه‌دره‌سه‌ ئاینیه‌کان و ، خه‌مه‌ی نه‌قشه‌به‌ندی و ئه‌هلی ته‌ریقه‌ت و رێبازه‌کانی خودا ناسین هه‌موویان بو‌بون به‌ مایه‌ی سه‌ره‌هرزی و ، ناوداری و پیشکه‌موتنی کورد و سه‌رکرده‌کیان که‌ کاردانه‌وه‌یه‌کی وای هه‌بوو ، که‌س به‌ناوی حیزبی ئیسلامیه‌وه ، نه‌یتوانی شه‌ریعه‌ت به‌خۆی بدات ، یان دروست بێ و که‌نه‌ له‌ کیانی کورد بکات ...!!!

که‌واته‌ ئه‌بێ ته‌یمه‌ی کورد ، دلتیابین که‌ ئیسلام هه‌رگیز دژایه‌تی بۆ می‌لله‌تی کوردو نازادی خوا‌زانی جیهان نه‌بووه‌ و ناییه‌ته‌ ، به‌لام نه‌وه‌ی به‌ هه‌له‌ به‌ کاری ده‌یه‌تی ، نه‌وه‌ خۆی لیتی به‌ره‌رسیاره‌ .

وه‌له‌م قه‌سانه‌ش که‌ کردمان ، هه‌رگیز مه‌به‌ستمان نه‌وه‌نی به‌ ، که‌ ته‌یمه‌ کارو چالاکي و ، فرمی‌سک و خه‌فه‌قمان بۆ موسوڵمانانی می‌لله‌تانی ته‌ر نه‌یه‌ته‌ ، به‌لام کاتی که‌ له‌ته‌ک خۆماندا راست نه‌که‌ین ، هه‌رده‌خوایه‌کی ته‌ریش بکه‌ین کاریگه‌ر ناییه‌ته‌ ، وه‌ هه‌رگیز له‌ته‌ک نه‌وه‌دا نین ، که‌ سیاسه‌ت له‌ موسوڵمانی کورد حه‌رام بکریته‌ ، به‌مه‌رجی سیاسه‌ت مه‌داری ئیسلامی کورد موسوڵمانان دوو له‌ته‌ نه‌که‌ن ، دژ به‌ مه‌بادنی ئیسلامی نه‌وه‌ستن دژ به‌ رێبازی ئه‌هلی سونه‌ت و جه‌ماعه‌ت نه‌بن ، له‌ لایه‌کی ته‌ریشه‌وه‌ دۆست و هاو‌را‌زی بزاقی گه‌له‌که‌یان بن ، نه‌به‌ رێگه‌ر بۆ سه‌ره‌هستی و رزگاری نه‌ته‌وه‌که‌یان ، به‌ لکو‌هاو‌رازو هاو‌کارین له‌ ته‌کیاندا .

به‌لام دووباره‌ ده‌لێم ، خزه‌ته‌ی وولات ، به‌ هه‌ردوو شایالی ئیسلامه‌تی و نه‌شته‌یمان په‌روه‌ری نه‌کریته‌ ، نا‌بێ له‌یه‌ک جودا بکریته‌وه‌ .

١٩ ئیسلامی سیاسی نه‌مه‌رۆ ، به‌ چاکسازو سه‌له‌فیه‌ته‌وه‌ ، نه‌یه‌شه‌وا‌یه‌وه‌ ژۆر پابه‌ندی بکات ، له‌ مه‌به‌ه‌نی نه‌گۆڕ و جینگیر و ، گرنگه‌کانی ئیسلام .

له‌گه‌ل شه‌عبای هه‌وا‌ی شه‌ن کردندا ، ته‌وانیش هه‌ندی گۆران به‌سه‌ر بیرو به‌رنامه‌یان دیت و ، ته‌نها بۆ را‌زی کردنی خه‌سه‌مه‌کانیان ، ره‌نگه‌ هه‌ندی شت بکه‌نه‌ به‌رنامه‌ی خۆیان ، که‌ له‌ئیسلام دا هیچ شه‌ریعه‌تیکی پێ نه‌دریته‌ ، یان هه‌ندی جار ، که‌ بزانی به‌ره‌زه‌ه‌ندی

..... **سوله فیه ت قوناغیکه وختی به نهک مهره ییکی نیسلا می**

سیاسی له کویداو ، له چ ناستنکدايه ، په کسمر هملگوزانيکي کتو پري دههين به سمر هملوښته که ي دويتۍ ياندا ، نيسلام دهبن بونو حالته ي ، که له تهک نم چمرخدا بگونجۍ ... واته .. کارۍ ناکمن ، نمریت و نارو زواتي خه لکي ، بمرهوپابه ندي به نيسلاموه بهيتن ، بهداخموه له زور کاتدا نيسلام نريک دهکنموه له ويست و همواو نارو زواتي خويان ... که پيغه مبريش ﷺ فرمويه تي (لایؤمن احدکم حتی یكون هواة تبعا لما جئت به) کهواته : نموي به پيچمواندي مبهست و ناوړوکی نم فرمودوه کارريکات ، نموه به نيسلام ، خزمه تي خوۍ دهکات و ، هرگيز مبهستي نموه ني په که خزمهت به نيسلام بکات ..

۲۰.... بۆيە لە كۆتاييدا داوامان لە خوداي پەروەردگار ئەوهيه ، كه بمانكات به خزمەتگوزاري راستەقينه بۆ ريتيازي نيسلام و ، دڵسۆزي وولات و نيشتمانە كه مان. و امان لى نەيهت ، كه سەينى موسولمانە راستەكان نيخەمان لى هەلبەتە كيتن ، خەلكى كى تريش پيمان رازى نەبويت ..

وامان لی نہیہ ، بھوئی ٹیموہ رخنہ و تۆمہت رو بھروی نیسلام و موسولمانان
بکریتموہ ، وامان لی نہیہ ، بہ ہوی ٹیموہ خہلکی لہ کوردو کوردایہتی بیزاربیٹ و
ہزاران رھحمہت بنیرن بو کفن دزی پیٹشو ...!!!

خودایه له ئیسلام حالیمان بکهیت و ، ریتمایی گهنج و ، روناکبیرانی کوردیش بکهیت که له موسولمانه راسته کان بگهن و ، راست و بهتال له یهک جودا بکهنموه و ، ههندی له بنه ماکانی په پیرهوی سه له فیه تیش ، بههوی دوو توتی نهم پهراوهی نووسر حالی ببن و ، بهچاوی ئینساف و وورد بیینی و ، تویرینه موو لیکنانموهی تمواوه وه بنوارینه هه موو ووته کان و ، سمرنجی خویان بدن و ، بریار بدن که هاو رازی راستی بن و ، چون له سمر خیر و راستی متمانه پهیدا نه کهن ، ئاواش پابهندی لی بکهن و ، له لۆمهی لۆمه کارانیش نه ترسن ..

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قل هذه سبيلي ، أَدْعُوا إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ ، أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ ، وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ... صدق الله العظيم

وصلی الله وسلم علی سیدنا وملاننا وسندنا محمد وآله وصحبه ومن تبعه ودعی بدعوتہ الی
 یوم الدین .. والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

پیشینه‌ویستی (السلفیه)

پیشەکی:

نەگەر مەبەستمان لەمۆشە (السلف) مانا زمانەوانیەکی بیت، ئەو شەیتکی (نسبی) یە، واتە: هەموو کاتیک دەگرتەمۆ، بەپێی خولانەوی چەرخی و دەوهرانی میژوو، وەک (پیش-دوایی)، چونکە هەر کاتیک تۆ بیگرت بەنەیسبەت کاتی دواي خۆی (سلف) ەو، بەنەیسبەت کاتی پیش خۆی (خلف) ە.

بەلام نیستا ئەم ووشە مانایەکی تایبەتی وەرگرتو، کە ئەویش بریتی یە لە: ئەوسێ سەدەیی یەکەمی ئیسلام، لەتەمەنی ئومەتی ئیسلام، ئومەتی حەزەرەتی محمد (ﷺ) سەرچاوەکەشی ئەم حەدیسە کە دەفەرمۆت: (خیر الناس القرن الذي أنا فيه . ثم الثاني ثم الثالث) رواه مسلم . . عن (عائشه) (١) . (باشترین کەس ئەوانەن کە لەم سەدەیی من دادەژن، ئینجا ئەوانە دواي ئەوان دین، ئینجا ئەوانە دواي ئەوان)

بۆمان هەیه بپرسین: ئایا مەبەستی پێغەمبەر (ﷺ) لەو سێ سەدەیی، هەموو ئەوانەن کە لەو کاتەدا ژیاون، واتە هەموو تاک تاکیک، یان کۆمەڵەکە بەگشتی؟ زۆری زاناکان لەو برۆایەدان کە مەبەست هەمووانە. بەلام (ابن عبدالبر) دەفەرمۆت: مەبەست کۆمەڵەکە بەگشتی، ئەگینا تاکي و هەبوو کە لەو پاش خۆی باشتر نەبوو.

هۆی باشی ئەمانەش دەگرتەمۆ بۆ ئەو، کە ئەمانە لەسەرچاوەی بێ خەوشی پێغەمبەراییەتیە نزیکی بوون، جاری سەدە یەکەم، راستەوخۆ لەگەڵ پێغەمبەردا ژیاون و، سەدە دوویش رونکایی پێغەمبەراییەتیان لەهاورێکانیە پێگەیشتوو، وە سەدە سێ هەمیش کۆتایی ئەو نۆرە بوو و سەرەتای داهێنانی شتی (نەویاو) و داهێنراوی بوو، نیتەر دواي ئەمان هەر دەستەو کۆمەڵیک رێچکە یەکی تایبەتی بۆ خۆی هەلبژاردو، بەپێچەوانەي نایەتی (وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ) الأنعام/١٥٣ جولانەتو، بەرە بەرە دووبەرەکی و کۆمەڵ کۆمەڵیەتی فراوان بوو، وەک پێغەمبەر دەفەرمۆت (لاياتي زمان عليكم . الا الذي بعده

زەنگە قەسەيەكى راستمان كىرىتت، چۈنكى ئەوان (خ) ماناي ئەم ۋوشەيەيان نەكردوۋە بەدەننىكى تايىمەند بەخۇيان، كە لەخەلكانى ترجىايان بىكاتمە، بەلكو پەيۋەندىيەكى زۆر پتمو ھەبوۋە لەناۋ ئەوان و، ئەوانەى دۋاي ئەوان ھاتون، ۋە ھىچ شتىك لىكى جىيا نەكردوۋەنەتمە. لەگەل ئەۋەش دا، نەگەر ۋاي دابىنىن: كە ئەوانە كۆمەللىكى سەربەخۇر بوون، ئىتمەش دەمانموت بىچىنە ناۋ رىزەكانىيەتمە، پىتۈستە ئىمۇ پىرسىارە بىكەين: ئايا ياساۋ پىرۆگرامى ئەوان چى بوۋە، تا نەگەر شۈتنى كىموتىن بىيىنە ئەندامىك لەمۇ كۆمەلمو، بىئۆيۈرەنگى ئەوان خۇمان رەنگدار بىكەين ؟.

لەۋەلام دا تەنھا دوو ۋەلام ھەيمو ھىچى ترنيە :

يەكەم: ئەۋەيە كە بوتريت: پىتۈستە ئىمۇ كەسە دەقاۋ دەق خۇى بىيە سىتتەمە ھەۋوتىمۇ كىردارىان نەلىتى زىاد بىكات و نەلىتىشى كەم بىكاتمە. ئىمۇ كاتە ئىتمە دەلىن: بەلام خۇ ئەوان خۇيان شتى ۋايان نەۋوتو، ھەرگىز ھەمۇ دىدەۋە سەيرى خۇيان نەكردوۋە، بەلكو نەگەر شتىك دەقىكى ئاشكرى لەسەر نەبۈۋى، ئەۋا بەپىي بارو دۇخ و پىتۈستى يەكان ھەلۈستىيان كۆرىمۇ، زۆر جارىش لەسەر مەسەلەيەك دىدو بۆچۈنى جىياۋازيان ھەبوۋە، بىي ئەۋەى كەسىان ئەۋەى تر بەگومرا بزانىت.

پىتغەمبەر (ﷺ) ۋە ھاورىكانى كاتىك لە (مەككە) بوون، بەچەند عورف و عادەتتىك راھاتىن، كەچى كە ھاتتە (مەدىنە) روۋبەروۋى چەند عورفىكى نوۋ پۈنەمە، ۋەك شىۋەى جل و بەرگ و خانۋىرە... كە زۆر بەباشى ۋەريان نەگرتن و، ھەلس و كىوتىيان لەگەل كىردن بۆمۇنە : زۆرىەيان لە (مەككە) پۇشاكى دوراۋيان لەبەر نەكردىبو، كەچى كە ھاتتە (مەدىنە) ۋە لەگەل خەللىكى ئەۋى و خەلكانى تر تىكەلاۋ بوون، باشتىن و جوانترىن پۇشاكى دوراۋيان لەبەر كىرد، ۋە ھەروەھا لەبەرەى خانۋىرەشەۋە لاساى ئەمانيان كىردەۋە، قاب و قاچاخى شۈشەيان بەكار نەھىتا بوۋ بەكارىان ھىتا.

بەدرىۋاىي ئىمۇ ماۋەيەى كە پىتغەمبەر (ﷺ) لەمەككە بوۋ، مۆرى بەكار نەھىتا بوۋ، كاتىك كە عمرىيان كىرد پاشاكان نامەى مۆر نەكراۋ ناخوتنەمە، مۆرىكى لەزىبو ھەلەكەند، كە لىتى نوۋسراۋو : (محمد رسول الله).

ھەموت ھەشت سال لە مەزگۈتەكەى پالى ئەدا بەدرەختىكەۋە، ۋوتارى ئەخوتندەۋە: كاتىك ۋىتىكى خەللىكى مەدىنە ھاتە خەمەتى ۋەمرزى كىرد: كۆرەكەم دارتاشە، باشتىكت بۆ دروست بىكات لەسەرى دابىشىست، فەرمۈۋى: باشە. ئەۋەبو (مىجر)يان بۆ دروست كىرد. لەمەككە زۆر گرنگى يان بەخوتندەۋە نوۋسەن نەدەدا، كەچى كە ھاتتە مەدىنە، پىتغەمبەر (ﷺ) ھانى ھاورىكانى دا، كە فىرى خوتندەۋە نوۋسەن بىن ئەۋەبوۋ خانۋەكەى (مەزەمەى كۆرى نەۋقىل) يان كىرد بەقوتابخانەمۇ، چەند مامۇستايەكىان لە

لەژنان و کافەرەکان بۆ تەرخان کردن ، کاتیک کە مزگوتە کە ی خۆی بنیات نا ، دیوارەکانی بەخشتی کال و ، سەرە کە ی بەلقی دار خورما دروست کردو ، ژێرە کە شە ی گەل بوو ، لەسەر دەمی خەلیفە (عثمان ی کوری عفان) رەزای خۆای لی بیت. دا کرا بەبەردو گەج ، کۆلانی شارەکان و شەقامەکان تەسک و خانووەکان نزم بوون ، کاتیک عیراق پزگار ، خەلیفە (عمر) (خ ، پ) فرمانی دا بەدروست کردن ی شاری کوفە بۆ خۆی پانیی شەقامەکان و کۆلنەکانی دیاری کرد بەشێوەیەک کە لەگەل بارودۆخە تازە کەدا بگونجیت.

بەدرژایی سەردەمی صحابە ، هەموو کەس دەیتوانی لە (مینا) خانووبەرە دروست بکات ، کەچی لەسەر دەمی حەزەرەتی (عمری کوری عبدالعزیز) (ر.خ) دا کاتی حاجی یەکان زۆر بوون ، فرمانی دا کە نیتەر کەس نابیت خانو لەو ناوەدا دروست بکات.

لەسەر دەمی (صحابە) دا کەس متمانە ی بەشایەتی مندال نەبوو ، لەهیچ جۆرە دەعوایە کدا ، کەچی لەسەر دەمی (تابعین) دا (عبدالرحمن بن ابی لیلی) کە یاسا ناسیتکی بەناویانگ بوو. بریاری دا ، کە شایەتیان لەسەر مەسەلەکانی خۆیان وەرگیریت ، وەک جل دران و بریندار بوون ، لەکاتی یاری دا ، چونکە پیاوی گەورە ناچیتە ئەو شوێنانە ئە ی چون دووبەرەکی یەکانیان چارەسەر بکرت؟

زانایانی (تابعین) زۆر شتی نوێیان داھیتا ، کە لە کاتی (صحابە) دا هەر نەبوو ، (البحتری) دەلیت: چورمە لای قازی (شُرَیح) و لیم پرسی: دەریارە ی قەزاو دادوهری چی تازەت داھیتاوە؟ ووتی: منیش وەک خەلکی ترم کرد ، ئەوان دایان هیتا و منیش وام کرد. هاوڕێکانی پیتەمبەر (ﷺ) خۆیان بەدەقی نایەتەکانمەو دەبەستەو ، بەتایبەتی لەبواری مەسەلە عەقائیدی یەکان دا ، هەرگیز خۆیان بەمەسەلە ی کیشمە مەللاتیتی بی هودەو خەریک نەدەکرد ، خۆنەگەر یەکیکیش بیویستایە ئەو جۆرە کیشانە دروست بکات ، ئەوا بەهەموویان دەمکوێیان دەکردو ماوەیان پیتەنەدا.

بەلām لەسەر دەمی (تابعین) دا کاتیک پانتایی نیسلام فراوان بوو ، بازاری عیلم و زانست گەرم بوو ، وە (صحابە) کان بەرە بەرە کەم بوونەوو ، خەلکیکی زۆر لەخواوەن ناینەکانی تر موسوڵمان بوون وەک: (جوولەکە ، گاوار ، مانموی ، زەرەدەشتی) کە ئەمانە زۆر مەسەلە ی گومانناوی یان پتی بوو ، چار نەما کە دەبوو بەرپەرچی بیرورا گومانناوییەکان بەریتەو بەشێوەیەکی زانستیانە ، ئەوەبوو (عبدالله بن عباس) دەکوتە موناخەشمەو لەگەلیان و ، راکانیانی پووجەل دەکردەو ، هەروەها (ئیمامی عەلی) دەریارە ی قەزاو قەدەر و جەبرو نیختیار دەکوتە قسەکردن لەگەلیان و ، رای راستی بۆ روون دەکردنەو ، زۆر لەزانایان

بەلگە كارەۋە خەرىك بىۋىن ، بەمبەستى پاراستى موسۇلمانان لەم راپوۋچەل ۋىناراستانە ،
 ۋەك . (حسن البصرى : عمر بن عبدالعزيز : عطا بن ابى رباح ، سليمان بن يسار . طاووس بن
 كيسان) ۋە كەسانى تر ، ئىمە خوا يار بىت چەند قۇۋنەيەك لەم جۆرە موناقەشانە لەبەشىكى
 ترى ئەم نامىلكەدا باس دەكەين...

ئەمانەى سەۋرەۋە چەند قۇۋنەيەك بىۋىن لەم گۇرانكارى يە جىاجىيانەى ، كە
 لەسەردەمى پىشېنان دا روى داۋە ، زۆرەشېان لەچەرخى يەكەم دابوۋە ، كە بەپىتى
 شاھەتى پىنغەمبەر (ﷺ) باشتىن چەرخ بوۋە .

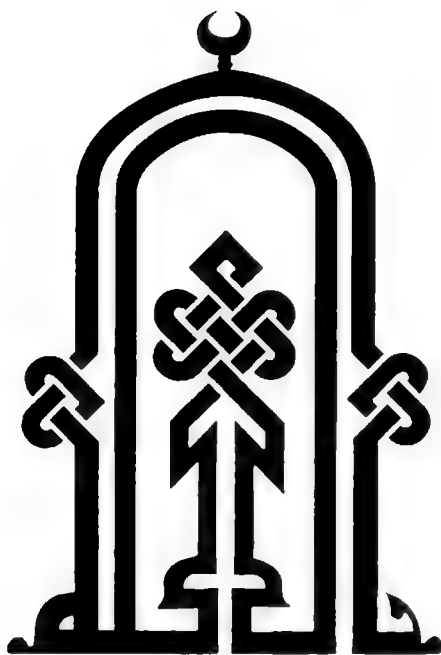
كەۋاتە دەرگەۋىت : كە ۋەلامى يەكەم ۋەلامىكى بى ماناۋ ناراستە ، چۈنكە ئاشكرامان
 كە پىشېنەكان خۇشېان بىۋىيان بەلگە جۆرە خۇبەستەۋەيە نەبىۋە ، بەلگە زۆر جار
 ۋازىيان لەعادەتتەك ھىناۋە ، چۈنكە باروززوفى بەسەر چوۋە ، جا ئىتر چۈن لەكارىكدا
 (تقليد) يان بىكەين ، كە خۇيان بىۋىيان بى نەبىۋە ؟
 ۋەلامى دوۋە :

كە بوترىت ، رىگەى چۈنە ناۋ بازىنى ئەم كۆمەلەيە ئەۋەيە ، كە پەپەۋە رىرەۋە راستى
 يەكان بزانىت ، كە چۈن تەفسىرى دەقەكانىيان كەردوۋە ، ئەحكامىيان چۈن دەرھىناۋە ،
 بىنەماى (اجتھاد) يان چۈن دارىشتە ، تۆش بەھەمان رىگەۋ بەھەمان شىۋە ھەۋلى
 تىگەشىتنى قورنان ۋە ھەدىس بەدەت ۋ ، جىاۋازى لەنىۋان جۆرە نەگۇرۇ جۆرە گۇراۋەكاندا
 بىكەيت ، ئىمەيش لىرەدا دەلېن :

بەلام ئەم بىرنامەيە بەدەرتىۋى مېژوۋ ، نىشانەى كۆمەلەيەكى تايىبەتى نەبىۋە ، بەلگە
 نىۋەى چەرخى پىشېنان رۇشستەۋە ، كەس باسى زاراۋە دانان ۋ نوسىنەۋە كىتەب دانانى
 نەكەردوۋە ، بەلگە ھەر بەشارەزايى خۇيان ىشتىيان دەبەست ، تەنەت لەسەردەمى تابەين
 دا ، زۆر جار ناكۆكى دەكەۋە نىۋان سەرانى قوتابخانەى رادەپرېن ۋ قوتابخانەى ھەدىسە
 ۋە ، لەگەل ئەۋەش دا كە ھەردوۋقوتابخانەكە ، بەمناغەى چەرخى سەلفى دەدەرتىت ، ئەۋەۋو
 لەنەنجام دا ، نىمامى شافىعى ۋ چەند كەسىكى تر تۋانىيان بىنەمايەكى پەمۇ دابىنن ، بۆ
 شىۋەى ۋەرگرتى ئەحكام لەدەقەكان ۋ ، رى ۋ شوتى (اجتھاد) يان دانا ، ئىتر لەم كاتەۋە
 ئەم بىنەمايانە بىۋىن بەسەر مەشق ، بۆ ھەمۇ ئەۋانەى كە دۋاى ئەۋان ھاتن ، تەنەت
 ئىستاش ھەر كەسىك لەسەر ئەۋ رىنمايانە بىۋات ، ئەۋە بىراستى موسۇلمانە ، زۆر جار
 ۋابوۋە ، كە لەبەر ئاشكرا نەبىۋىنى چەند مەسەلەيەك ، ناكۆكى كەۋتە نىۋان زاناكانەۋە ،
 ھەرىكەيان (اجتھاد) ى خۇى بىراست زانىۋە ، بەلام ھەرگىز راكەى تىران بەگۇمرا
 نەزانىۋە ، چۈنكە ئەۋەيان بەخۇپەرسى دانائە ، كە راي خۇيان بىراست بزانن ۋ خەلىكى

..... سهله فیه ت قوناغینکی وه ختیه نهک مهزه بینکی نیلامی

به گومراو سمر لی شیواو. کهواته بهناشکرا بوت دهر کهوت، که (سهله فیه ت) بریتی یه
له قوناغینک له قوناغه کانی کات، که پیغه مبهرا (ﷺ) له قوناغه کانی تر به چاکتری داناوه.
جا نه گمر کومه له موسولمانینک خویان بیه ستنه وه بهواته که له قوناغه دا ژیاون و،
ناوینکی تازه له خویان بنین، نه وه بهراستی کارینکی (بدعه) یه، دابهش کردنی
موسولمانانه به چهند پارچمو کومه لیکم وه که لهراستی یه وه دووره...

نمو هوکاراندی که بوون بهووی پهیدا بوونی بهرنامهی زانستی یانهو

باسیکی کورتی نمو بهرنامهیه .

(نمو دوو تایبہتمندی یانهی که تنہا بو هاوریکانی پیغمہمبر همیرون).

نمو تایبہتمندی یانهی که هاوریکانی پیغمہمبربو خریانن وه لهچرخهکانی دواپی دا نہماون و ، هم بهووی نموانہشموہ پیوستیان بهگمرانموہ بو بهرنامهی زانستی یانه نہبووہ بریتین له:

۱. نمو زمانہ عمرہبی یہ پاکہی که هیچ شتیکی تری تیکہلاو نہبوو بوو.

۲. نمو نیسلامہتی یہ خاوتنہی کموای لی دہکردن شتہکان قبول بکہن.

ناشکرایہ کاتیک پیوستیمان بهبهرنامهی زانستی یانه دہبیت بو وەرگرتنی نہحکام ، که نمو کہسہ لهزانینی عمرہبی و نہدہبہکہی دابی ہیتر بیت ، یان لهنہنجامی کیشمو ململانی، که لهنتیوان لایہنہکاندا روو دہدات ، که نمو دوو هویش لهسہردہمی (صحابہ) دا نہبوون ، بیتجگہ لهوہش مسہلہ دینیہ کان زور کہم بوون و ، لہدہقہکانی قورئان و حدیس بدمر نہبوون و ، خوشیان لهزمانی عمرہبی دا شارہزا بوون و ، بهووی نمو نیمانہ پاک و بی خوشہی ہہیان بووہ ، مسہلہکانیان وک خوی وەرگرتوہ ، ہمرگیز بہکار ہینانی رایان لمانین دا بمباش نہزانیوہ ، تنانہت زور جار بہخراپہ باسیان کردوہ ، وہ لهسہرہتای چمرخی یہکہم دا ، هیچ کہس لمانین دا راو بوجوونی خوی بہکار نہہیناوہ ، وہ نہگمر شتیک (شارع) باسی نہکردبیت ہمرگیز پرسیاریان لہدہربارہیموہ نہدہکرد ، چونکہ دہیان ووت نموہ پہلہ کردنہ لمشتیک کہ کاتی نہہاتوہ ، یان خوی مہزن بزیہ باسی نہکردوہ چونکہ دہیمویت باری شانیان قورس نہکات ..

حہزرتی (سعد بن ابی وقاص) دہفہرمویت : (گہورہترین تاوانبار نمو کہسہیہ ، کہ بهووی پرسیار کردنی نموہوہ شتیکی حہلال حرام بکرت .) یان (أبی ثعلب) کہ دہفہرمویت : خوی مہزن چہند شتیکی فہرز کردوہ مہیان فہوتیتن و ، چہند سنورتیکی داناوہ مہیان بہزیتن و ، لہچہند شتیک بی دہنگ بووہ لمہر بہزہی ہاتنموہ پییان باسی مہکہن.

یہکیتک لمو جوہہ باسانہی کہ باشتر وایہ پرسیار لہدہربارہوہ نہکرت ، مسہلہی شتہ غہیبی یہکانہ ، کہ ہستیان پی ناکرت وک: گیان (الروح) ، چونیہتی زیندو بوونموہی لمش ، نیشانہکانی روژی دواپی و... ہتد ، تنانہت پیغمہمبر (ﷺ) زوری پی ناخوش بووہ کہپرسیار لہو بارانموہ لی بکرت ، وک نموحدیسہی کہ (ابو ہریرہ) دہی گیریتموہ

(لايزال الناس يتساءلون حتى يقال: هذا الله خَلَقَ الْخَلْقَ فَمَنْ خَلَقَ الله ؟) ديارە ئەمەش ئەمە دەگەنەنەت ، كە ئەوانەى پى خوش نەبۈۋە .

بەلام باسەكانى تر ئەوانەى كە خەلەك پىتۈستى پىئانە ۋەك : پىسىار دەربارەى ماناى دەقىك ، يان چۆن دەبىتە بەلگە بۆ ھۆكەمىك ، يان ئەمۈ شتانەى كە ھىچ دەقىك دەربارەيانمە نىيە ، ئەمە دەبىت پىسىارىان دەربارە بىكرت ، بەلكو ئەمە ھەر زۆر پىتۈستە (صاحبە) ھەمىشە پىسىارىان كىردوۋە ، ۋەك (سەرپىنى ھەيوان بەقامىش- گۆى راپەلى فەرمانرەويان بۆ شتى نارەواشارەق خواردنەمە ، قومار ، شەر لەمانگە ھەرامەكاندا ھەتوان- ھەيز... راپوكردن....) بەلكو زۆر جار ئەمە كەسەى كە پىسىارەكەى كىردوۋە ھان دراۋە ، سۈپاسى كراۋە ۋەك ھەدىسى (عائشە) كە سۈپاسى ژنە ئەنصارىەكانى كىردوۋە (من أجل ان الحياء لم يمنعهن ان يسألن عن احكام دينهن..).

زۆر جار ھەبىتە پىتەمبەرايەتى و ، ئەمەمەو شەرمەى كە صاحبە دەربارەى پىتەمبەر ھەيان بو ، نەيان تۈانىۋە درىژە بەپىسىارەكانىان بەن ، ھەر لەبەر ئەمەش بوۋ ھاتنى ۋەفدى ئەغرابى يەكان يان بەفرسەت دەزانى و ، گۆتىان ئەگرت داخو پىتەمبەر چۆن ۋەلامى پىسىارەكانىان دەداتەمە ، چۈنكە ئەوان ئەمە شەرمەيان نەبوۋ ، (ئەنەس) دەفەرمۆت : (كان يُعْجِبُنَا أَنْ يَجِيئَ الرَّجُلُ الْعَاقِلُ مِنْ أَهْلِ الْبَادِيَةِ فَيَسْأَلُهُ وَتَحْنُ تَسْتَمِعُ).

(أبى أمامه) دەفەرمۆت : كاتىك ئەمە نايەتە ھاتە خوارەۋە كە دەفەرمۆت : (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ إِنْ تُبْدَ لَكُمْ تَسْؤُكُمْ) المائدة (۱۰۱). نىمە نىتر شەرمەان نەكرد كە پىسىارى لى بىكەن ، لەبەر ئەمە چۈنە لای ئەغرابى يەك وپۆشاكمان داۋە تاپسىار بىكات ، (البراء) دەفەرمۆت : (ان كان لَقَأَ تِي عَلَى السَّنَةِ أَرِيدُ أَنْ أَسْأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ الشَّيْءِ فَأَتَهَيَّبُ . وان كنا لفتمنى الأعراب - اي قدومهم - ليسألوا فنسمع اجوبة سؤالات الأعراب فنستفيدها).

لەمەمە بۆمان دەردەكەمۆت ، كە ئەمە تايپەمەندىانەى (صاحبە) ، ۋاى لى كىردىبون ، كە پىتۈستىيان بەبەرنامەى زانستى يانە نەبىت ، بەلام ئەمە تەنھا بۆ ئەوان بوۋ ، ئەوانەى دۋاى ئەمان ، بەھۆى گۆرانى بارودۇخ ۋە ھۆكارەكان و ، نەمانى ئەمە تايپەمەندى يانە ، ناچار بوۋن كە ھەولى گەران بەدۋاى بەرنامەيەكى زانستى يانە بەن ، ئىستاش بابزاتىن ئەمە گۆرانە چۆن پەيدا بوۋ ؟ ۋە ئەمە ھۆكارانە چى بوۋن ؟ لەمەمەدۋا بەيارىدەى خوا لى يان دەدوتىن .

ئەو بارودۆخ و ھۆکارانەى كەببون بەھۆى گۆرانگاریەكان

لەمەمویەر ئەوەمان باس کرد، كە ژيانى صحابە و ئەو چەرخەى تیا ژيان بارىكى تايەتى بوو. بەلام ئەمە بەردەوام نەبوو، بۆيەشە زۆر لەشێوازە فيكرى يەكانيان گۆرى و، نەمىتى تازەيان داھيتنا، وا بەكورتى باسى ئەو ھۆكارانە دەكەين، كە ببون بەھۆى پەيدا بوونى بارودۆخە تازەكە:

۱. فراوان بوون و پەرەسەندنى فتوحاتى ئىسلامى: ئەمە بوو بەھۆى گەشە کردنى شارستانىيەتگى ئەواو، كە زانست بنەمايەكى سەرەكى بوو تيايدا، كە لەسەرناستى رۆشنپىرى، چەند عادەتتىكى نوێ ھاتنە كايەموو، شێويەكى تازە لەناوەدانى و بنەماكانى ژيانى كۆمەلایەتى و ئابورى پەيدا بوو. وە لەسەرناستى زانستى ئەلقەكانى فيزىكرى و گىرمەم كىشەى زۆر لەمبارى ئاينى و ئەدەب دروست ببون، چار نەما، دەبوو بچنە ناو گىژاوى نەيتى يەكان و، بمروردى مەسەلەكان ئالوگۆز بکەن و، لەمىرگای (اجتھاد) ھە بگەنە راستى يەكان، ديارە لەم باسە زۆرانەدا، بىرو باوەرى جيا جيا ھاتنە كايەمو، كە دەبوو ھەمويان تۆمار بکرىن.

۲. بەشێكى زۆر لەوانەى كە لەمانەكانى ترەو ھاتنە ناو ئىسلامەو، وەك : جولەكەو مەسىحى و زەردەشتى و ھى تر، كە زۆرىيان زانای ئايينەكانى خۆيان ببون، پاش ئىسلام بونيان، كەوتنە بەراورد كردن لەنێوان ئايينە كۆنەكەيان و ئايينى ئىسلام، كە ئەمەش بو بەھۆى پەيدا بوونى كىشەو ووتووت... پەنگە زۆر دوور نەروژن ئەگەر بليين: لەوانەى لەناو ئەمانەدا ھى وابوو ھەندىك مەسەلەى ئايينە كۆنەكەى لاپەسەند تر بوو، بۆيە كەوتۆتە موناقەشەو لەسەريان، ئەمەش واى لەزانا موسولمانەكان كەردوو، كە بکەونە مەملەتەى لەگەليانداو بەلگەكانيان پوچەل بکەنەو.

زۆرىيەى صحابە كان ناچار ببون ئەم رىگايە بگرن، تا بتوانن خەلكى لەدەورىيان دوور بجنەنەو باوەريان بپارىزن. ديارە بۆ ئەم مەملەتەى يەش، دەبیت رىگای راست و بنەماكانى زمان و ھيتانەو بەلگەى عەقلى بگرنە بەر...

۳. موسولمان بوونى خەلكىكى زۆر لەوولاتە دراوسێكان و دوورەكان، كە پۆل پۆل

پرويان دەكرە ئىسلام، كە دەبوو بۆ فيزىكرى، يان ژمارەيەكى زۆر لە (صحابە) بەناوياندا بلاو ببنەو، ئەمانەش كاتىك خۆيان گەيانە ئەو شوێنانە، بينيان كە بەرھەو رووى چەند نەمىتىكى نوێ و گرفت و كىشەى تازە دەبنەو، ناچار ببون بۆ چارەسەر كردنى ئەمانە (پا) بەكار بھيتن كە لەو پيشتەر ئەويان نەدەكرد، بەناويانگرتنيان ئەمانە ببون: (خولەفاى راشدين... عبداللەى كورى عمر... عائشە) لەشارى مەدينە، (عبداللەى كورى عباس)

لەمەككە، (عبداللەھى كۆرى مسعود) لەكوفە.. (انس كۆرى مالک وابو موسى الاشعرى) لەبەسرە.. (عبادە ى صامت و معاذ بن جبيل) لەشام.. (عبدالله ى كۆرى عمرو بن العاص) لەمیسر... [رەحمەتى خویان لى یى ..

۴. بىلاۋ بوونمەھى لادىنەكان (الزنادقه) كە ھەمىشە ھەلى چەۋاشە كەردنى موسولمانانان دەدا، بەھۆى ئەو ھەمەو گومان و شەپھە موناقلەشانەى كە دەیان كەرد، بۆ سەر لى شىۋانى خەلكەكە، ئەمانە لەپىشەمە كەم بوون، بەلام بەرە بەرە ژمارەیان لەزىاد بووندابو كە ئەمەش واى لەخاۋەن غىرەتەكان كەرد كە بىكونە خۆيان بۆ بەرپەرچ دانمەھىيان و ، كاتىك سەپریان كەرد كە ئەمانە بۆ سەلماندنى راكانیان بەلگەى عەقلى و رىگەى مەنتىقى بەكار دىتن، ئەمانىش بەناچارى ھەمان رىگەيان كەتە بەرو، بەھەمان چەكى ئەوان كەوتنە بەرپەرەكانى كەردنەكان، ۋەكو ئىمامى (على) ئەفەرەموت:

(كلموا الناس بما يعرفون، ودعوا ما ينكرون اتریدون ان يكذب الله ورسوله)؟.

موناقلەشەكە مەسەلە عەقائىدىيەكانىشى كەرتەمە، كە لەمەو پىش كەس بەلاياندا نەدەچەو، پاش ئەمەھى كە جارەن بى چەندو چەون پىیان رازى بوون، (كل من عند ربنا..) ال عمران/۷. ئەم جارە كەوتنە ھىتانمەھى بەلگەى زانستى و مەنتىقى بۆيان ، ھەر كەسەك شارەزەى مەژووى (صحابە و تابعین) بى، زۆر باش دەزانىت، كە ئەم چەۋار ھۆكارەى سەرەھە لەيەك كاتدا پەيدا بوون، ۋە ئەو پىشەنە بەرزەنەیان ناچار كەرد، كە شىۋەى ھەلس و كەوتیان بگۆرن و ، شىۋازى بىر كەردنەمەو بەرھەلستى بىرەو نۆتكەن لەسەر بىنەمەى تازە داپەرتەمەھى ..

ئىمە لىرەدا بەكورتى و خىرا، چەند بارىكى نۆى، كە بەھۆى ئەو ھۆكارەنە ھاتبەنە كایەمە، باسى دەكەين، كە تاكوتايى سەھى سىيەم بەردەوام بوو...

دەربارەى ناۋەدان كەردنەمەو عەدەتە كۆمەلەھەتى يەكان و ، جەم و جۆلە ئابوورى يەكان، چەند شىۋەكى نۆى پەيدا بوون كە لەمەو پىش نەبوون، ۋەك: كە جارەن خانوئەن بەقامىش و لقە دار خورماو خىشتى كال دروست دەكەرد، كەوتنە بەكار ھىنانى خىشت و بەردو گەچ و ، فەرمانەرە اكانیان قەسرى گەمورەيان بۆ خۆيان بىيات نا، ۋە ئەندازىارەكان كەوتنە رەنگرەزى شارە نۆتكەن، ۋەك بەسەرە كوفەو شەقامى سەرەكى (۴۰) مەترى و شەقامى فەرەى (۳۰) مەترى يان كەرد، ۋە لەسەر رىنمەى ئىمامى (عمر) ياساى بەرزى بىناكانیان دانا. كارو پىشەى بازىرگەنى لەناو (صحابە) دا پەرەى سەند، كە جارەن پىشەيەكى سووك بو، تەنھا عەجەمەكان و (انباط) دەیان كەردە پىشە. ۋە (ابن الحاج) لە (المدخل) دا بۆمان

ده‌گیریتمه‌وه: جارئیکیان نیمامی عمر، به‌ناو بازاردا گه‌را، بیتجگه‌ له‌ (انباط) که‌سی تری ب‌مدی نه‌کرد که‌ خمریک‌ی بازرگانی بیت، له‌کۆبونمه‌یه‌که‌دا گله‌یی لی‌ کردن که‌ بۆچی بازرگانی ناکه‌ن؟. ئه‌وانیش له‌وه‌لامدا ووتیان، خوا ئه‌وه‌نده‌ی رۆژاندوه‌ به‌سه‌رمانا که‌ پتیرستیمان به‌بازار نه‌بیت. ئه‌ویش ف‌هرمووی: (وَإِنَّ لَّيْنُ فَعَلْتُمْ لَيَحْتَاجَنَّ رَجَالُكُمْ إِلَى رَجَالِهِمْ وَيَسْأَلُكُمْ إِلَى نِسَائِهِمْ) پیشه‌سازیش که‌ له‌وه‌و پتیش ع‌مه‌به‌کان زۆر گو‌ییان پی‌ نه‌مه‌داو، به‌زۆری رۆم و فارسه‌کان ده‌یانکرد پ‌هری ستاندو، له‌ناوصحابه‌ ک‌اندا بلا‌و به‌وه‌و، له‌ژێر کاریگه‌ری ئه‌و هۆکارانه‌ی با‌سمان کردن، موسولمانه‌کان که‌وته‌ دا‌هتانی ناشی با، که‌ به‌و بایه‌ نیشی ده‌کرد، که‌ له‌که‌لیتی چه‌ند سندوقیک‌دا، یا ته‌خته‌ دار کۆده‌بو‌وه، ئه‌وه‌ش له‌سه‌رده‌می خه‌لافه‌تی ه‌زره‌تی (عثمان) سالی ۲۹ک.

ه‌ه‌روه‌ها ده‌ستیان دایه‌ پیشه‌ی زه‌ره‌نگه‌ری که‌ له‌وه‌و پیش نیشی جوله‌که‌کان بوو، وه‌ستای باشیان تیا هه‌ل‌که‌وت، که‌ به‌ناوبانگه‌رتیان (ابو رافع الصائغ) بوو، که‌ ناوی (ن‌فیع) بوو، هه‌مه‌و جارێک نیمامی ع‌مه‌ به‌گ‌التمه‌وه‌ پتیی ف‌هرموو، (له‌ هه‌مه‌و که‌س درۆزن‌تر زه‌ره‌نگه‌ره‌کانن ه‌مه‌ر نه‌لین ئیمرو... سبه‌ی). ه‌ه‌روه‌ها پیشه‌سازی ت‌ریش بلا‌و بو‌وه‌ وه‌ک: دارتاشی، نه‌خش، زه‌خره‌فه، وینه‌ کردنی شتی بی‌گیان..

(سعید بن ابی الحسن) نه‌گیریتمه‌وه‌ نه‌ف‌هرمویت: لای (ابن عباس) دانیشتبوم پیاویک هاته‌ لای و پتیی ووت: من ژیا‌م له‌سه‌ر وینه‌کردنه، ئه‌ویش ف‌هرمووی: من ئه‌وه‌ت پی‌ ده‌لیم که‌ له‌پ‌یغه‌مبه‌رم بیسته‌وه‌ نه‌یف‌هرموو: (من صور صورة فان الله معذبه حتى ينفخ فيها الروح وليس بنافخ فيها ابدا) پیاوه‌که‌ زۆر خه‌مبار بوو، ره‌نگی زه‌رده‌هه‌ل‌گه‌را، ئنجا پتیی ووت: نه‌گه‌ر ه‌مه‌ر نه‌تمویت وینه‌ به‌که‌یت، ف‌هرموو ئه‌وه‌ دره‌خته‌ یان ه‌مه‌ر شتی‌ک که‌ گیانی له‌به‌ر نه‌بیت).

پیشه‌سازی خواره‌مه‌نیش پیش که‌وت و، شی‌وه‌ی ئاماده‌کردنی گۆرا، بۆیه‌که‌م جار ئاردی سف‌ریان به‌کار ه‌ینا، که‌ جار‌ان له‌شامه‌وه‌ ده‌هات، که‌وته‌ دروست کردنی خواره‌مه‌نی لی‌ی، وه‌ک پا‌قلاوه‌و هه‌ل‌واو شتی تر... ناشکراشه‌ له‌وه‌و پیش بی‌ژانه‌وه‌ی ئارد باو نه‌بوو، به‌ل‌که‌و به‌کاریکی (بیده‌هه‌) یان ده‌زانی. له‌ (سه‌ل بن سعید) یان په‌رسی: (أأكل رسول الله النقي؟) (یعنی (الحوار)؟ قال: ما رأی رسول الله النقي حتى لقی الله عزوجل). ده‌باره‌ی زانسته‌کان په‌یدا بوونی کتیب و فراوان بوونی بازنه‌ی (اجتهاد) ئه‌م غ‌م‌وانه‌ با‌س ده‌که‌ین: له‌سه‌ره‌تای

ئىسلام بىجگە لەقورئان ھىچ شتىكى تىرى نوسراو نەبوو ، ۋە ھەرگىز نامادە نەبوون شتىكى تر ۋەك قورئان بنوسنەموو ھەدىسەش بە پچىر پچىرى دواى ھاتتى قورئان دەنوسرايمو ، نەك ھەمووى بەيەكمو ، بەلام نەم دياردەيە دەوامى نەكرد ، وورده وورده نوسراوى رىك و پىك ھاتنەكايەمو ، يەكەم كىتەبى نوسراو لەسەردەمى (صاحبە) دا (ديوان العطاء) بو ، كە بىرىنومايى نىمامى عمر نوسرايمو لەلايەن (عقيل ابن ابى طالب ومخزومة بن نوفل وجبر بن مطعم).

پاشان موسولمانان كەوتنە سەر نەوى كە ئەو زانستى يانەى لەيەكتەرەو فەيرى دەبن بىكەن بەكتىب ۋە ھەلى بگرن ، پاش ووتوۋىژىكى زۆر نەويان پىاردا . (ابن سعید) لە (الزهرى) يەمو دەگىرىتمەو دەلى : (پىشان زۆر رەمان لەنوسىنەموى زانستى يەكان بوو پاشان بەزۆرى نەمىرەكان ، ناچار كراين كە ئەو كارە بگەين و نىتر كەس مەنە نەكەين..)

كاتىك صاحبەكان بەناو وولاتانى ئىسلام دا بلاو بونەموو ، بىرەو رەوى لىشاوى پىساروراپرسى بونەمو ، بەھۆى جىاوازى شىۋەى عاداتى جىا جىا ، بەلى لەم كاتەدا بوو كە ناچار بوون بەپىتى بارودۇخ ۋە شۆين (فتوا) كانىيان جىاوازو ھەمە جۆر بىت ، بەپىتى دوورو نىزىكى ئەو شۆينە لەنىو دەركەى ەمرەبەمو ، بۆغەنە ئەو (صاحبە وتابعىن) انەى كە لەشام بوون ، بەزۆرى خۆيان دەبەستەمو بەدەقەكانى قورئان ۋە ھەدىس و ، تابۆيان بىكرايە (اجتہاد) يان نەدەكرد ، چونكە ناوچەكە لەمەلبەندى ئىسلامەمو ئەمەندە دوور نەبوو ، ۋە عادات ۋە شىۋەى ژيان جىاوازىكى ئەوتۆى نەبوو ، سەرەپاى نەوى كە ژمارەيەكى زۆر زاناي ھەدىس ۋە سوننەت لەو ناوچانەدا دەژيان .

بەپىچەوانەى ئەوانەى كە لەمىسرو عىراقدا دەژيان ، كە زۆرىيان لە (فتوا) دا پىشتيان بەبەكارەينانى راو (اجتہاد) مو دەبەست ، ئەو ش بەھۆى زۆرى عاداتە نوپكان و ، دىمەنى شارستانى تازەو ، ئاشنا نەبوونيان پىيانەموو ، ژمارەى زاناکانىش كەمتر بوو .

ھەر لەبەر ئەو ش بوو دياردەى (الاجتہاد بالرأى) لەناوياندا بلاو بۆو ، ۋە دوو جۆر شىۋەى (فتوا) ھاتنە كايەمو ، يەككىيان تەواو پاەند بوو بەدەقەكانى قورئان ۋە ھەدىس و ، نەوى تىرشيان بە ئاشكرا دياردەى (اجتہادى) پىۋە ئاشكرا بوو ، كە نەمەش بوو بەھۆى پەيدا بوونى (مناقشە) ۋە ئاكۆكى لەنىۋانىاندا ، كە چار نەبوو دەبوو ۋابوایە ...

نەمە دەريارەى مەسەلە (فەقى) يەكان ، بەلام لەمەسەلە عەقائىدى يەكاندا ، ۋەكەر لەھۆكارى چوارەم دا ناماژەمان بۆ كرد ، كۆمەلى لەزانايانى ئايىنەكانى تر ھاتنە ناو

نیسلاموہ، کہ بہشیکیان لہجوری (زندیق) بوون و، کموتنہ بلاؤ کردنموہی گومان و شربہ لہمسئلہ عہقائیدی یہکان، بڑہ زاناو دلّسوزہکانی نیسلام کموتنہ ہمرہمرچ دانموہیان و، لہگہلیاندا کموتنہ ململانی فیگیری و زانستی بہشیوازی خویان (أدع إلى سبيل ربك بالحكمة والموعظة الحسنة وجادلهم بالتي هي أحسن) النحل/۱۲۵. دیارہ چونہ ناو دہریارہی نم جڑہ باسانہش بموہ دہبیّت، کہ موناقدہشہکان ہموو نمو شتانہ بگرنموہ کہ گومانیان لہسمر ہمیّت، وہ پیوستہ بہتمواری بچنہ بنج و بناوانی مہسلہکان، نمو مہسلہلانہی کہ جاران بہہیچ جڑیک خویان پیوہ خفیک نہدہکرد، بہلکو شتہکانیان وہک خوی و ہردہگرت و، پیٹی رازی دہبوون، لموانہ بڑ نمونہ: (الآیات المتشابهة). مہسلہلی قہزاو قہدہر کردنموہی مروّث.. شیوہی زیندوو کردنموہ... ہند، وا لہخواروہ چہند نمونہیک لمو جڑہ موناقدہشہکان دہخہینہ روو:

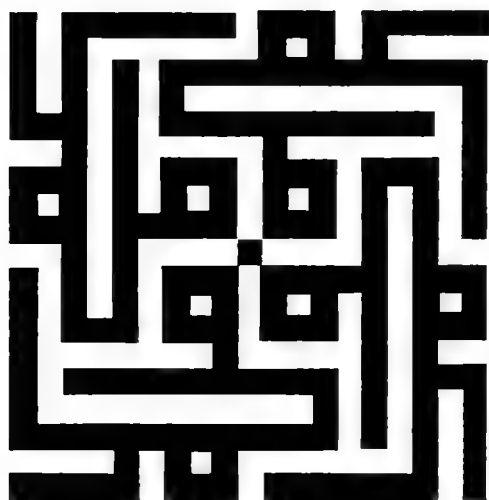
(نیمامی عہلی) دہریارہی قہزاو قہدہر لہگہل کابرایہکی (قہدہری) دا دہکموتنہ گفتوگتو، زور بہدریژی لہگہلیا دہدویت، پیاونکی پیر دوا ی گہرانموہی لہجہنگی (صفین) رتی پی دہگری و، دہریارہی (جبرو اختیار) پرسیاری لی دہکات، نموش زور بہدریژی و بہہیمنی لہگہلیا دہکموتنہ قہسو، وہلامی نہداتموہ، ہمروا نیمامی عہلی زور جار لہگہل (خوارج) ہکان دہکموتہ قہس، دہریارہی کیٹشو مہسلہ نیعتقاد یہکان، یان (عبدالله بن عباس) ی دہنارد تا لہگہلیان بدوی.

(عبدالله بن عباس) کموتہ (مناظرۃ) لہگہل (یزید بن عمیرہ) دہریارہی نیمان و، نمو کیٹشانہی کہ لمو بارہوہ دروست کرابوو. (شیخ حسینی بہصری) کہ یہکیک لہپیواہ گمورہکانی (تابعین) زور جار لہسمر مہسلہی عہقائیدی، دہکموتہ موناقدہشہ لہگہل لادہرو خاوہن گومانہکان، یان نامہی دہنارد بڑ نم و نمو، نمو شتہ عہقائیدیانہی تیادا باس دہکردن، لہنامہیک دا بڑ (عبدالملک بن مروان) دہریارہی قہزاو قہدہر دہنوسیّت: (جاران کس لم جڑہ بابہتانہ نمہدوا، چونکہ ہموو یہک پروا بوون. بہلام نیستا ناچارین لی یانموہ بدویین، چونکہ خہلکی کموتنہتہ گومانموہ دہریارہی زور لہمسئلہکان، خوی گمورہش کومہلہیہکی رەخساندووہ بڑ ہمرہمرچ دانموہیان). لیژہدا پیوستہ رەچاوی نموہ بکہین کہ وہک چون بلاؤ بوونموہی ہوکارہکانی (اجتہاد) لہمسئلہ (فیقہی) یہکاندا، بوو بہووی پیدایا بوونی دوو کومہل، کہ یہکیکیان تمواو بہمہ رازی بسو و ہسہندی دہکرد، نموی تریان بہپیچموانموہ دژی بسو، ہمرواش لہ مہسلہ عہقائیدیہکاندا ہمان دوو کومہلہ دروست بوون، کہ یہکہمیان بہ کاریکی

..... **سەلهفبەت** قۇناغىكى ۋەختىە نەك مەزەبىكى ئىسلامى

پەواو پىۋىستى دادەناو، ھەر بۆيەش زانستى (الكلام) داھىئرا ئەمى تىرشىيان تەواو دژى
بوو.

ئەم ناكۆكى وىلمىلانى يە تادەھات پەرەي ئەسەندو، بازىنەكەي فراوانتر دەبوو، ۋە پىۋىستى
بە چارەسەر كۆرۈنۈشى بىنەپەتى ھەبوو، خوا يارىيى لەبەشى داھاتودا لەو مەسەلەيە بەدرىژى
ئەدوۋىيىن.

نهسلنی گهروگرفته کهو نهو بهرنامهیهی که توانی بهکالای بکاتهوه

نیستا بهتموای کاریگمیری نمو چوار هۆکارهت لهسهر گۆزانهکان بۆ پروون بویهوه، چ دهربارهی عادات و خووه کۆمه لایهتی بهکان، چ نهوهی که په یوهندی به (اجتهاد) و رای شرعموه ههیه بۆ مهسهله نوێکان، و خودی مهسهله عهقائیدی بهکان و بهناشکرا بۆت دهرکهوت، که لهنهنجامی نمو گۆزانکاریه زۆرانهدا، چ گرفتیککی گهواره هاتهکایمهوه، که ههرچهنده ناسۆیهکانی زیاتر فراوانتر دهبوون، وه ههچ دهقیکیشیان له قورئان و هه دیس بهدهستهوه نهبوو، تا گهروگرفتهکانی پتی چارهسههریکهن، نه مهش وای کرد، که جۆره ناژاوه بیک دروست بییت و جۆره ها تیب و گروپ پهیدا بپن.

چهند عاداتیککی نوئی له خواردن و خانوو بهرهو کهل و پهل و پیشه سازی پهیدا بوون، نه یان نه زانی تاج راده بیک بهدوایان بکهون و، له کوئی بوهستن و، به چ تمرازویهک بیان کیشن. بۆ نمونه: بۆ به که مین جار هیلکه بۆ بیژانهوهی نارد پهیدا بوو، که نه مه بۆ نهوان شتیکی تازه بوو، وه نیشانهی خوش خواردن و تیروته سهلی بوو، نایا بهرام بهر به مه دهبی چی بکهن؟ نایا ههروهک جار وازی لی بهینن و نارد که نه بیژانهوه؟ یان مهسهله که وهک مهسهله به کی عورفی سههریکهن و نه یخه نه بهر تمرازوی نایین؟.

نمو نه ساسه چی به که نمو مهسهلانهی پتی تاووتوی بکریته؟ ههروه ها دهربارهی خانو بهرهو کۆشک و ته لاره کان، خه لکه که بیوونه دوو گرو، نایا ریگابدریت هه رکه سه بهناره زووی خوی بکات، یان له سه ر ری و شوونی پیشینه کان برۆن؟ هی و اه به بو پیتی و ابو، که نه نگوستیلهی ئالتون و یوشاکی دیتاج و هریر بۆ سولتان و نه میره کان ره وایه، نهک بۆ خه لکی تر، که چی کاتییک نیمامی (عمر) بیستی که (سعد بن ابی وقاص) کۆشکیکی له کووفه دروست کردووه، پاسه وانی له بهرده رگا داناه، وه بی ئیزن که س ناچیته ژووره وه (محمد بن سلمه) ی نارد تا دهرگای کۆشکه که بسووتینیت.

نه گهر سههریککی نه م دوو هه لویسته بکهین، بۆمان دهرده کهویت تاج راده بیک هه لویسته کان لیک جیا وازیوون، جا نه گهر قسه ی پیشینه کان به لگه بوایه، نمو انا چار نه ده بوون که بهرنامه به کی زانستی یانه دابریژن، وه به نه مای (اجتهاد) بکه نه باو، به لām نمو بهرنامه به چی بوو؟ خو له وه پیش شتی وه هایان نه هاتبووه پیش، نه م گرفته تاده هات په ری ده سه ند، له کاتییکدا نیمامی (عمر) ریگای له صحابه گهوره کان ده گرت تا مه دینه به جی نه هیلن، که چی له سه رده می نیمامی (عوسمان) دا ریگه یان پتی درا که به ناو ولاتانی نیسلا مدا بلا وینه وه، خه لکه که ناچار بوون بکهونه کۆکردنه وهی هه دیس، له مه شه وه هه دیسی دروست کراو (المختلق) پهیدا بوو، که نه مهش نه وه نه دی تر گرفته که ی گهوره تر کرد،

زورجار (صحابہ) ہلویستیان دہگوری، بوغونہ (ابن مسعود) دہفرموت : (ایاکم وأرأیت ارایت . فانما هلك من كان قبلكم بأرأیت ارایت : ولاتقیسوا شیئا فتزل قدم بعد ثبوتها . واذا سئل احدکم عما لایعلم ، فلیقل لا أعلم ، فإنه ثلث العلم). کہچی پاش ماوہیہ کی تر دہفرموت :

(انه قد اتی علینا زمن ولسنا نقضي . ولسنا هناك . ثم ان الله بلغنا ماترون : فمن عرض علیه قضاء بعد اليوم ، فلیقض بما فی کتاب الله . وأن جائه امر لیس فی کتاب الله ولا قضی به نبیه ﷺ) فلیقض بما قضی به الصالحون . فأن جاءه امر لیس فی کتاب الله ولا قضی به نبیه ﷺ) **هرلم بمقصد** به الصالحون : فلیجتهد رأیه . ولا یقل انی اری وانسی اخاف ، فأن الحلال بین والحرام بین . و بین تلك الامور مشتبهات فدع ما یریبك الی ما لا یریبك).

بہم شیوہ یمنبینن نهم زانیہ پاش نموی کہ نکولی له قیاس و اجتہاد دہکرد ، کہچی بوو بدیہ کییک له نیامہ کانی (را) له عیراق داو ، خہلکی تریش شوینی کموتن ، وه له بمر نبیونی بمرنامہ کییک ناشکرا کہ راستی یه کان له جموتہ کان جیابکا نموه ، زاناکان بوون به دوو گروہی دژ بہیک ، ہندیک ہمر بہ تمواوی دہرگای (اجتہاد) یان داخست ، و بہ ہیچ جوژیک پیتی رازی نبیون و ہک : (عبدالله بن عباس ، الزبیر ، عبدالله بن عمر . عبدالله بن عمرو ، سعید بن المسیب ، عروہ بن الزبیر . عطاء بن ابی رباح ، عامر بن شرحبیل). تہ نانہت له (الشعبی) یموہ دہگیر نموه کہ فرمویہ تی : (ما جاءکم به هؤلاء من اصحاب رسول الله فخذوه وماکان من رأیہم فأطرحوه فی الحشو).

نہم دوو بمرہ کی و نا کوکی یمو ، زوری گرفت و کیٹشہ کان ، وای له زانیانی نیسلام کرد کہ بہہ موو توانایہ کیانموہ ہمولی چارہ سمر کردنی بدہن و ، بتوانن بمرلہ تہ شہ نہی گرفته کہ بگرن . نیستاش نمرکی نیٹہ نمویہ کہ له سمر ری و شوٹنہ کی نموان بروین و بمرنامہ کی نموان بکہینہ سمر مشق و ریگہ بوخومان .

خوایاری له مودوا بہ درژی لمو بمرنامہ نہدوین و بہ تمواوی شی نہ کہینموہ . لو تکہی نہم گرفته دہبارہی ہلویست بوو بمرامبر نمو گومانانہی کہ له سمر مہسلہ عہقانیدی یه کان بوو ، نموش لہدوو پرووہو :-

يەكەم :

شېۋەي بەرەنگارىۋونەۋە

نەيا ۋاز لە ۋ كەسانە بەيتىن؟ يان زۆر بەتۇندى بەرۋاندا بېچىنەۋە؟ يان گۈي
ئەشۋىپەكانيان بېگىن ئىنجا لەرنگاي مۇناقشەي زانستى يەۋە پۈۋچەليان بېكەينەۋە؟
نەۋە باسە غەقائىدى يانەي كە شۋىپەكان دەيانگرتنەۋە، ھەرلەۋكاتەي كە مۇناقشەكان
كەۋتنە نەۋە باسانەۋە، دۈۋىرەكەش كەۋتە ناۋ مۇسلمانانەۋە، بەتايىسەتى مۇسلمانە
سادەكان، چۈنكە بەتەۋاۋى ناگايان لە مەسەلەكان نەۋەۋە. ۋە بائاسانى كارىگەريان
لەسەريان ھەۋەۋە.

(شيخ زاهد الكوثري) دەنوسىت: (ژمارەيەك لەزانايانى جولەكەۋە مەسىحى ۋە مەجوس
لەسەردەمى راشىدىن دا مۇسلمان بوۋە ۋ، دەستيان كەد بە بلاۋكردنەۋەي نەۋە خەرافىيەتەي
كە لە ئاينى پىشۋوياندا ھەۋەۋە، ھەندى مۇسلمانى سادە برۋايان پى كەردن ۋ لەگەل
ئىسلامەتى دا تىكەلاۋىۋە، زاناکان كەۋتنە بەرەۋەكانيان، ۋەك نەۋەي (مەبەد بن خالد
الجهمي) ناچارىۋە بەگژ ئەۋاندا بېچىتەۋە كە (قەدەر) يان كەدۋە بەھۆي گۈنە، ۋەپىتى
نەۋەن كە قەدەر ماناي نەۋە نىيە كە غەبەلەكەردنى كارەكانىدا (اختيار) ي نىيە، يەكەم
كەس كە مەسەلەي (خلقي) قورئانى داھىتا (الجد بن درهم الدمشقي) بوۋە.

(المهدي) فەرمانى دا كە چەند كىتەبىك دژ بەۋانە دابىرى كە دەيان ۋوت: (صيفه تەكانى
خا لە صيفاتى بەندەكان ناچىت) ۋە نەۋە كارەشى بە (مەرتلە) كان سەپارد. ئىستاش پاش
نەۋەي باسى ھۆكارەكانمان كەدو، زانيمان كە گەرتەكە چۆن گەۋرە بوۋە، كاتى نەۋە ھاتۋە كە
بەكۈرتى باسى نەۋە بەرنامە زانستى يە بېكەين، كە تۋانى نەۋە گەرتە چارەسەر بىكات،
مەبەستمان لەمەش نەۋەيە: تا نەۋە دۈۋىيات بېكەينەۋە كە لەسەردەتاي نەۋە نامىلەكەيەدا
باسمان كەد، كە شۆتەن كەۋتنى (سەلفە) ھەر لەبەر نەۋەنى يە كە سەلفە بوۋە، بەلەكو
لەبەر نەۋە بوۋە كە پىغەمبەر (دروۋدى خۋاي لەسەر) خۆي شايتەي بۆ داۋن ۋ، لەبەر پاكى
خۆيان تۋانى يان بەئاسانى چارىك بۆ گەرتەكە دەستىشان بېكەن، گەنگى نەۋە بەرنامەيەش
لەۋەدايە، كە تارۋۇي قىيامەت بۆ ھەۋەۋە سەدەۋ رۆژگارەك دەبىت، نەك يەكەك بلىت كە
نەۋە تەنھا بۆ (سەلفە) بوۋەۋە بۆ چەرخەكانى تر نەبىت.

(ابن القيم) لە كىتەبى (اعلام الموقعين) دا ھەستى بەۋە گىرۋەگەرتەكەدۋە، بەلام لەجىياتى
پەنا بە بەرنامە زانستى يەكە بەرت ھاتۋە، راكانى كەدۋەبە سى بەشەۋە، رايەكى پۈۋچەل
- رايەكى باش - نەۋە رايەي كە گۈمانى تىايە .

دوۋەم

بەرنامە گىشتى يەكە

پىشەكى:

مەبەستمان لەبەرنامە چى يە ؟ ئەمۇ مەرجانەى كە پىتۈستە تىيايىبىت چى يە ؟
دىارە مەبەستمان لەمۇشەى بەرنامە ھەر ئەمۇ مانايەيە كە مەبەستى ئەوانەيە ئەم زاراۋە
بەكار دىنن . واتە ئەمۇ رىگايەى كە لىكۆلەرۋە دەگەينىتە ئەمۇ راستى يەى كە مەبەستىيەى ،
ۋە رىگاي لى ۋون نابىت و ناپەۋاي لى نابىتە پەۋا ، جا ئەمۇ راستى يە جارى ۋا ئەبىت
ھەۋالىك دەبىت ، يان باسكى زانستى دەبىت ، كە بە بەلگە راستى و ناپاستى ئاشكرا
دەكرىت .

مەرجەكانىشۇ .

ئەتوانىت خۆت لەزانىنى سىروشت و ئەر كە كەيمە بىيان زانىت ، بەرنامە ھەرچۆنىك بى ،
يەكەك لە سىروشتەكانى ئەۋەيە ، كە ئەبىت بەرنامە بدۆزىتەمۇ ، نەك دابەنرىت ، واتە :
حەقىقەتتىكى نەگۆرە مەۋى ھەر لە خۆيمە بۆى دەچىت . بى ئەۋەى پىتۈستى بەۋە ھەبىت
كە بىكۆتە ژىر تەۋمى عەقلمۇ ، يان لەرىگەى پەۋەردەى خەل كەكان بۆ ۋەرگرنى
ھەبىتە كايەمۇ ، ئەۋەش جىتى گومان نى يە كە زۆر لە (حەقىقەتە) كان شاراۋەن و ،
بەۋالەت نابىنرىن ، كەۋاتە بەرنامە لە قۇۋلايى بىردا دەۋزىتەمۇ ، ئىنجا دەكرىت بەچەند
عىبارەت و بىنەمايەك و ، ئەيكات بەچرايەك تارپىگاي بۆ ۋوناك بىكاتەمۇ .

كەۋاتە گىرنگىرىن مەرج بۆ ئەۋەى بەرنامە راست بىت ، ئەۋەيە : كە لەناخى بىرەۋە
ھەلقۇلابىت و ۋەك شتە (بەدىيى) يەكان كەخۋاي گەۋرە لەبىرى مەۋقدا دروستى كىردون .
ھەرۋەك ۋوتمان داھىتان ھىچ دەۋرىكى لەبەرنامەدا نى يە ، چۈنكە نەگەر ۋابىت ، ئەۋا ئەمۇ
داھىتانەش پىتۈستى بەبەرنامەيەكى تر دەۋو... ھتە

مەبەستمان لەۋون كىردنەۋەى ماناي بەرنامە ، ھەر لەبەرنەۋەۋە : چۈنكە زۆر كەس
لەۋانەى تازەخۋازن ، كە دەبىنن لەتۋانايان دا نى يە ئەمۇ ئەھكامە شەرىى يانە بگۆرن ،
چۈنكە لەسەر بەرنامەيەكى زانستى دارىژراۋن ، ناچار دەبن كە ۋوۋىكەنە بەرنامەكە ھەۋلى
گۆرانى بەن ، چۈنكە ئەۋان ۋانەزانن كە ئەمۇ بەرنامەيە بە ئارەۋۋى خۇيان دايان رىشتۋە ،
كە ئەمەش ھەلەيەكى گەۋرەيە ، چۈنكە داھىتانى بەرنامە لەتۋاناي كەس دا نى يە... پاش
ئەم پىشەكى يە دەلەتەن :

بۆ ئەۋەى مەۋى بىتۋانىت بەراستى و بى گومان و دوۋدلى ئىسلام پىسادە بىكات ، پىتۈستە
سى قۇناغ بىرىت كە ئەمانەن :

أ . ئەۋاۋدلىنا بىت لە راستى دەقەكان ، چ قورنان چ ھەدىس و ، ھىچ گومانى نەبىت كە

نەوانە لەپىغە مېرەۋە ۋە رەگىراۋن نەك بەدە مېمەۋە ھەل بەستراۋن.

ب. زۆر يەۋوردى لەماناى ئەۋ دەقەنە بگات و، دلتيا پىت لەۋەى كە خاۋەن دەقەكە مەبەستىيەتى.

ج. لەپاشان ئەۋ مەبەستانەى كە لە دەقەكانەۋە ۋەرى دەگىرت، بېخاتە بىر تەرازوى مەنتىق و ئەقل، تا بزانىت داخا ئەقل قېۋلى دەكات؟!

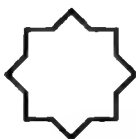
بىرىنى ئەم قۇناغانەش پېۋىستى بە ئامىرىك ھەيە، كە ئەۋىش (بەرنامەيە) كە (صحابە) لەكاتى خۇيدا پېۋىستى يان پىتى نەۋە، بەھۆى نىزىكى يان لە سەرچاۋەكەۋە، كەۋاتە بەرنامەى زانستى ئىسلامى و، پابەند بە ئەحكامەكانىمەۋە، لەسسى بەش پىتك دىت، كە ھەر بەشىكىيان خاۋەنەكەى دەگەيەنئىتە سى يەكى رىڭگاكە.

يەكەم: بىرىتى يە لە كۆمەللىك بىنەماۋ زانىارى، دەريارەى راستى و دروستى ھەدىس و ناراستى ئەۋ ھەدىسە.

دوۋەم: بىرىتى يە لەۋ كۆمەلە بىنەماۋ زانستىيەنى، كە غەربەكان بەھۆى نەۋانەۋە توانىۋانە لەدەقەكان بگەن، كە ئەۋەش لە فەرھەنگەكان دا كۆكرەۋەتەۋە دەريارەى ماناى ۋەشەۋ زانىارى يە زمانەۋانى يەكان.

سېھەم: بىرىتى يە لەكۆمەللىك بىنەماۋ مەنتىقى ۋەئەقلى، كە لەبەدۋادچۈنى رىزەۋى ئەقلى مەۋقەۋە، بۆ زانن پەيرەۋى يان دەكات، ۋە لەبەر ئەۋەى كە ئەقل تاكە ئامىرىكە كە مەۋف بەكاردىننى بۆ ھەۋلەدان بەرەۋ زانست، ئەۋ بىنەمايانە بۈۋنەتە تاكە بەرنامە بۆ ساغ كەردنەۋى را زانستى يەكان.

لېرەدا ۋا بەباش دەزانن، كە كۆرتەيەك دەريارەى بەشى يەكەم و دوۋەم باس كەين و، بەشى سېھەمىش ۋاز لى بېننن، بۆ ئەۋ سەرچاۋە مەنتقى يانەى كە تايبەتن پىتى، چۈنكە لەۋ بىروايەداين كە بەشىكى زۆر لەۋانەى كە ئىمىرۋ دەريارەى ئىسلام و مۇسلمانانەۋە دەۋىن و، سۈۋرن لەسەر ئەۋەى كە مۇسلمانان دابەش بگەن لە (سەلەف و خەلەف) شتىكى ئەۋتۋ دەريارەى ئەم بەرنامە ناگادارنن، ۋە نرخی خۆى نادەنى.

بهشی یه که:

نهم بهشه یه کهم بهش بوو که پیو یست بوو گرنگی یه کی زور تمواوی پتی بدریت، نهمهش لمبرنهمه کی که ژماره یه کی زور لموانه کی که توانای ساغ کردنهمه کی حدیس یان نهمبوو پهیدا بوو، بیجگه لموانه کی که کهوتنه دروست کردنی حدیس، لمبر همر هویه ک بیت، نهمهش بوو بههوی پهیدا بوونی ناکوکی له نیوان موسلمانان دا، دهر باره ی چوئیه تی وه رگرتن له حدیسهمه.

بابزانین چ بهرنامه کیان بو نهم کیشه یه دارشت بو چاره سمر کردنی نهم گرفته.

بو نهم چاره سمره بریاراندا که حدیس بکریت به سی بهشهوه:

أ... باشت رینیان نهم حدیسهمه که بهشیکی زور گیراویانه تهمه، که نهقل ری نادات نهم ههموو خه لکه درو بکه ن. پاشان کومه لیکی زوری تر ریوا یه تیان کردوه، تا که یشتوته نووسینهوه. که بهم جوژه حدیسانه دهوتریت (الماتواتر)، هیچ نهقلیک توانای نکولی لهم جوژه نی یمو، ناچاره بروای پی بکات، چونکه ههموو معرجه کانی راستی و دروستی تیایمو، هیچ مهجالیکی دوودلی و گومانی تیانی یه.

ب..... نهم بهشه دوا ی بهشی یه کهم دیت، که بریتی یه لهو حدیسهمی، که تاکه کهسیک له پیغه مبرهوه گیراویه تهمه. همر بهم شیوه هاتوه تا نووسراوه تهمه. بهلام نهموتا کانه پیوا ی راستگوو ووشیار بوو و، زنجیره ی په یوهندی یه که نهچراوهو، دژ به حدیسیکی جوژی یه کهم نیه. که بهم جوژه دهوتریت (الصحيح) که نهقلی مروث متعانه ی پی دهکات، بهلام نهک دانی پیابنیت، نهمهش لمبرنهمه یه که مهترسی له بیرچوونهمو ههله ی لی دهکریت.

نهم بهشه ی حدیس نابیت بهلگه یه کی تمواو، لمباری مهسه له عهقائیدی یه کاند، واته نهگمر کهسیک بروای پی نهکات کافر بیت، بهلگش لهسمر نهمه نهمه یه که خوا ی مهزن ته کلیفی شتیک ناکات که له توانادا نه بیت (لا یكلف الله نفسا إلا وسعها).

وه عهقیدهش خو ی دهسه پیت، نهک مروث به (اختیار) ی خو ی وه ریگریت، نهگمر نهقل وای بینی که هیچ گومانی لی ناکات نهم وهری دهگریت، نهگینا نهمو شته به گومانهمه سهیر دهکات، که نهمهش همر له توانای مروث بهدهره، بویه ناتوانین نهقل ناچار بکهین که بروای تمواو بهم جوژه مهسه لانه بکات، چونکه نهمه مانای نهمه یه، که له توانا زیاتر ته کلیفمان کردوهو نانی خوا وها قبول ناکات.

نهمه دهر باره ی مهسه له عهقائیده کان... بهلام مهسه له کانی تر وهک: (عقارات - معاملات...) نهمه بهلگه ی تمواو ساغ بو تهمه، که نمیت موسلمان پهیره ییان بکات،

نمو به لگه یهش نموه یه: که پیغه ممبر تاکه که سیکی ده نارد بۆ نمو شوتنانه ی که تازه نیسلامی تیا بلا و بۆ نموه، تافیری نه حکامی شریعه تیان بکات، نموه شمان زانی که نه قل همیشه لهم جوړه حاله تانه دا گومانی لمیرچوونمو وه هله بهرامبر بمو تاکه که سانه دهکات، له گهل نموه شدا پیغه ممبر (ﷺ) فرمانی به خهلکی نمو ناوچانه ده دا، که په پرهوی نیراوه کانی بکن و، سرپیچی له فرمانه کانیا ن نه کن.

ج..... نمو جوړه پتی دوتریت (ضعیف) که چند جورکی هدی به لام همو یان یهک حوکیان هدی.

نمیش نموه یه: که نابیت نهله مسئله عقائیده کان داو، نه له مسئله کانی تردا پروایان پی بکرت.. لیردها رهنکه همبیت بلیت: بهج هویه کموه توانیا ن نمو هممو خهلکانه ی که ریوایه تی حدیسیان کردوه بناسن و، بچنه بنج و بناوانیا نموه. رهوشیان شاره زابن و، هندیکیان له نمو تر جیابکنمو وه.

لنمو لام دا ده لیتن: خوی مه زن زانایانی حدیسی رینمایی کرد، بۆ داهیتانی هونری (الجرح والتعديل) که تانیستا هیچ شارستانیه تیکی جیهانی نموه ی به خویه نه دیوه، کسی تریش نه ی توانیوه نموه بکات، که بریتی بو له کوکردنمو ی ناوی هممو نموانه ی که ریوایه تی حدیسی یان کردوه، له چند کتیبیک داو، یه که یه که بهوردی (دراسه) یان کردون، که نمو کاره لفته نجامی کوششیکی یه کجار سه یرو، ماندوویونیکی زوره وه بویان نه نجام دراوه، که نه گمر دلسوزی و به تنگموه بوونیان بۆ نیسلام نموا یه، هرگیز کاری وا گرانیا ن بۆ نه ده کرا.

به شه دووهه:

پاش دلنیا بون له دهقه کهو، شیوهی ریوایه تکر دنه کهی، نیتجا نۆزه ی نهو یه که چۆن له دهقه که بگهین؟

ناشکرایه که هۆی به شیکی زۆر لهو ناشووب و گرفتانهی که پهیدا نهیون، له (اجتهاد) و فتوادا نهیونی ترازویه کی ناشکرایو، بۆ تیگه یشتنی دهقه کان، نه مهش وای له زاناکان کرد، که ههولێ دۆزینوهی نهو ترازوه بدهن، تا له نه انجام دا توانیان بیدۆزنوه، بهوهش کۆله که یه کی تری پتهویان خسته ژیر سهیریانی زانینی نایین و نه حکامه کانی...، و له خواروه باسی نهو (میزانه) ده کهین و باسه که مان لهم به شانده روون ده کهینهوه.

پیشه که:

سه ره تای ده ست پیکردن بریتی یه له ده رخستنی نهو سه رچاوه ی، که بنه ماو نه حکامه کانی نیسلامی لێ وهر ده گیریت، ناشکرایه که نه حکامی نیسلامی له دوو جوړ به مهنین، یان ههوال و ناگانامه ن، یان قرمان دان و تهی کردن، واته یان ئیخبه رین یان (نیشانی)، که نه مانهش ته نه لهرنگای دهقه کانهوه ناگاداریان ده بین، مه سه له عه قانی دی یه کان هه موویان له شیوه ی دهقه ئیختیاری یه کانهوه وهر ده گرین و، نه حکامه کانی ش له شیوه ی دهقه نیشانی یه کان.

نیمامی شافیعی له م باره یهوه ده فهرمویت:

(له دوا ی وه فاتی پیغه مبه رهوه (ﷺ) کهس بۆی نی یه له خۆیهوه را ده بریت، چونکه لایه نی زانست دوا ی نهو، ته نه قورئان و هه دیس و ئیجماع و قیاسه).. که واته سه رچاوه ی سه ره کی قورئانهو، هه ر نه مه شه فه رمانمان پی ده دات، که و ته کانی پیغه مبه ر به روون که ره وه ی قورئان بزانی و پشتیان پی به ستین. هه ره وه له قورئان دا فه رمانمان پی کراوه، که دوا ی (اجماع) ی موسولمانان بکهوین، وه ک نه فه رموی:

(ومن يشاقق الرسول من بعد ما تبين له الهدى ويتبع غير سبيل المؤمنين: نوله ماتولی ونصله جهنم وساءت مصيرا) النساء/ ۶۵ هه ره وه له چهنه ئایه تیکی تر دا فه رمانمان پی نه دات که، له مه سه له وه ک یه که کاند هه مان حوکم به کاریشتن، که نه وهش (قیاس) ه، وه ک (فاعتبروا یا اولی الابصار) الحشر/ ۲... وه هه ره وه حه دیسه که ی (معاذ) که له موه پێش باس مان کرد، کاتی که پیغه مبه ر (ﷺ) ناردی بۆ یه مهن ..

که واته ده رکوت، نه م چواره (قورئان، هه دیس، اجماع، قیاس) سه رچاوه ی سه ره کی نیسلامن و قورئانی ش سه رچاوه ی نهوانی تره .

جا هەر موسولماننیک لەم بنەمایانە شارەزابوو، گومانی تیا نی یه، که توانای گەشتن به راستی یه کانی نایینی تیا دروست دەبیت و، تی دهگات که ئەم زانسته دەبیت بهدوو بهشموه:

۱. ئەو زانستانە ی که دەبیت هەموو کەس بیانزانیت، که ئەوێش هەموو مەسەلە عەقائیدی یه کان دهگریتموه، هەروها فرزه سەرەکی یه کان، وهک نوێژو رۆژوو حج وزهکات و، شته حەرامه کان، وهک: سوود خواردن و پیاو دزی و کوشن.. هتد. ئەمانه بهدەقی قورئان (ثابت) بوون و هەموو کەس دهگرنموه، بههیچ جوړنیک رینگای بهکارهینانی (اجتهاد) یان تیا نی یه.

۲. ئەو جوړه زانستانەن که تەنها چەند کەسیکی تاییه تی دهگرنموه، که بههۆی خو خەریک بوونیان به لیکۆلینموه لیکدانموه، دهتوانن لەو مەسەلانه بکۆلنموه، ئەوانەش بریتین لە مەسەلە (فەرعی) یه کان، که زانییان ناگاته پلهی بی گومانی و دلنایی (یهقین) و داواش لە هەموو کەس نهکراوه که بیانزانیت و، نهگەر یه کێک پروایان پی نهکات (کافر) ناییت، بهلام لەسەر (عامه) ی موسلمانان پتویسته که کاریان پی بکەن، تا کاروباریان نهوستانی و، ژبانی رۆژانه یان به ریک و پیکی نهجام بدن، بۆ نمونه: خوا فرمانی پی کردوین، که لهکاتی قهزاوهت دا بهقسە ی دوو شایه تی راستگۆ بکەین، ناشکرشه که نیحتمالی ئەویان لی دهکریت که راست نهکەن..

جا کاتیک موسلماننیک دلنایوو لەوهی که قورئان سەرچاوه ی هەموو مەسەلە شرعی یه کانه، دەبیت هەموو هەولیکی بخاته گەر، بۆ تیگە یشتنی ئەم کتیبه خواپی یه، لەژێر رۆشنایی فەرموده کانی پتعه مبهرو کردهوه کانیدا.

کاکله کان (اللب)

پاش پیشه کی یه که، نینجا نۆزه ی کاکله که دیت، که مەبهستان ئەو بنه ما زمانهوانیانیه، که هەموو عەرهبی زانیک پتویسته لەسەری رهچاویان بکات، بۆ تیگە یشتنی دهقه کان، چ لەرووی مانای وشەکان، یان رستمو عیباره ته کانموه بیت.. بهگشتی ئەم بنەمایانەش دەبن بهدوو بهشموه: (الدالات - البیان) ..

مەبهستان له (دالات) نمویه، که چۆن وشەکان دهلالهت لەسەر (ماناکان) یان دهکەن، ئەوێش چوار مەبهست دهگرنموه:

۱. ئەو یاسایانده گریتموه که ووشه یهک چەند مانا دهگهیه نیت، واته دابهش بوون به

(حقیقه - مجاز - مشترك - منطوق - مفهوم)

۲. ئەو یاسایانە دهگریتموه که چۆن ووشەکان له بواری دهلالات دا دەبن بهچەند پله یهک،

لهبی هیزی و بهیژی دا وهک (المحکم - المفسر - النص - الظاهر - الخفی - المشکل -
المجمل).

۳. یاساکانی دابهش کردنی رسته به دوو جزیره کهی (ئیخبار و ئینشاء).

۴. یاساکانی گرتنهوی ووشه یهک (عام - خاص - مطلق - مقید) ..

وه معبه ستمان له (البیان) ناگاداریونه لهو بنه مایانهی، که لهچهند حاله تیگی جیاجیادا
دهییت ره چاویگریت وهک:

۱. له کاتییک دا که ووشه یهکی تاییه تی (خاص) له بواریک دا له گهل ووشه یهکی گشتی
(عام) دا، له ههمان بواردا دژ به یهک دهو هستی، چۆن بتوانین نمو دژایه تی یه
چاره سهریکهین!

۲. له کاتی دژایه تی له نیوان (مطلق - مقید) دا چی بکهین؟

۳. له کاتییکدا ناچار ده بین ووشه یهک له مانا (ظاهر) ی یه کهی لایه دین، دهییت چ بنه مایهک
به کار بهینین؟

۴. له کاتییک دا که ووشه یهکی (مجمل) ده لاله تی ناشکرا نیه، چۆن بتوانین نمو ته مومژهی
لی بره و ئیننه وه؟

تهواوکه ری (التمه)

نهمهش په یوه نندی بهو که سهوه شهیه که دیهویت نه حکامه شرعی یهکان له سهرچاوه کانی
وه ریگریت، واته (مجتهد) هکان له گهل مهرجه کانی (اجتهاد) و (فتوا) ...
نهمه بوو به کورتی نمو تهرازوه، که رنمایی موسلمانان دهکات، که چۆن پابه نندی
نایینه که یان بن، واته زانستی (اصول الفقه).

ههرکه سییک پابه نندی نمو تهرازوه بوو، نمو پیی ده لیئین: موسلمانان راسته قینه، چ
له سهرده می سه لهف دا بژی، یان دوا ی نمو، ههرکه سییکیش پابه نندی نمو ریگایه نه بوو،
نمو له نیسلام لایداوه، باهه میسه له خزمهت پیغه مبهردا بووبی.

چهند راهینانیگ له‌سه‌ر به‌رنامه گشتی یه‌که

مه‌به‌ستمان له‌م به‌شه‌دا نموه‌یه، که کاریگه‌ری به‌رنامه له‌سه‌ر ژبانی موسولمانان ناشکرا بکه‌ین و، نموه دربخه‌ین، که به‌هۆی نهم به‌رنامه‌وه به‌ته‌واوی له‌مانای خۆ به‌ستنه‌وه به‌نیسلا ده‌گه‌ین..

بۆ ده‌رخستنی کاریگه‌ری نهم به‌رنامه‌یه، له‌ده‌ستنی‌شان کردنی ریگای راست و چه‌وت دا، پێویسته به‌کورتی پوخته‌ی نه‌ج‌امه‌کانی به‌کاره‌یتانی نهم به‌رنامه بخه‌ینه به‌رچاو که نه‌مانه‌ن:

١. نهمانه‌ی که مه‌جالی ناکۆکی و دو به‌ره‌کی یان تیا نی یه.

٢. نهمانه‌ی که هیچ گومانی تیا نی یه که گومرایی و له‌ری لادانن.

٣. نهمانه‌ی که دوو لایه‌نه‌ن واته جیتی ململانی زاناکانن.

نیستا به‌کورتی نهم سی نه‌ج‌امانه پروون ده‌که‌ینه‌وه..

یه‌که‌م: نهمانه‌ی که مه‌جالی ناکۆکی و دوو به‌ره‌کی یان تیا نی یه:..

نیمه لی‌ره‌دا به‌شیکیان ده‌ستنی‌شان ده‌که‌ین، لیکۆله‌روه ده‌توانیته‌ نهمانه‌ی تر که هه‌مان حوکمیان هه‌یه، بۆ خۆی بیانۆزیتنه‌وه:

١. ده‌بیته (یه‌قین) مان هه‌بیته، که نیسلا نهمانه‌یه که خوای مه‌زن داوای له‌به‌نده‌کان کردوه، که په‌یره‌وی بکه‌ن، نهم نهمانه‌ش هه‌مووی له‌ریگای قورنان و هه‌دیس و (اجماع) ی موسولمانانه‌وه وه‌رگیراوه.

٢. ده‌بیته بێگومان بێن، که خوای مه‌زن تاک و ته‌نیا یه، چ له‌باره‌ی زاتی خۆی، چ له‌سیفات و کرده‌وه‌کانی یه‌وه، بێجگه له‌وه هیچ دروستکه‌ریکی تر نی یه، بێجگه له‌وه که‌س ناتوانی نه‌سوود نه‌زیان به‌که‌س بگه‌یه‌نیته و، هۆیه‌کانیش که به‌پروا له‌ت نیمه به‌هۆیان ده‌زانین، خوا وای کردوه که‌وا دابنرێن...

٣. صیفات‌ه‌کانی خوا، وه‌ک (بیستن، بینین، زانستن، توانا، ئاره‌زوو) هه‌موویان (ثابته‌ن) و لێی جیا نابنه‌وه، وه‌ک خۆی (قه‌دیم) و وشه‌کانیشی کلام به‌شیکن له‌سیفه‌ته‌کانی نهمانه‌ش (قه‌دیم).

٤. بێگومانین له‌وه‌ی که که‌س له‌وتنه‌ی خوا نی یه، له‌هیچ شتیکی دا، که نهمانه‌ش به‌شیکه له‌یه‌کتایی نهم (لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ) الاخلاص..... هه‌ر شتیکی‌ش که خۆی وه‌سفی خۆی پێ کردیته، که له‌روا له‌ته‌دا مانای له‌ش و هاو‌تا به‌گرتنه‌وه، نیمه وای بۆ ده‌چین، که خۆی چۆنی مه‌به‌سته و امان پروا پێ یه، گومانان نیه

که‌خوا دووره له‌هاوتاو له‌ش و دانیشتن ، وه‌ک خۆی ده‌فهرمویت: (الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى) طه/۵. وه (وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ) الرحمن/۲۷. (لَمَّا خَلَّصْتُ بَيْدِي) ص/۷۵ ، (تَجْرِي بِأَعْيُنِنَا) القمر/۱۴ ، (وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا) الفجر/۲۲ ، (وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ) ق/۱۶.

۵. گوماغمان نی یه له‌وه‌دا که هه‌موو شتی‌ک دروست‌کراوی خوایه ، چاکه‌و خراپه‌و کرده‌وی مرۆڤ و ، هه‌موو ئه‌وانی تر به‌نازه‌زووی ئه‌و نه‌نجام ده‌درتن ، هه‌رچی له‌و به‌ده‌رییت دروست‌کراون و تازه‌داها‌تون ، وه‌ک خۆی نه‌فهرمویت:

(قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ) العنكبوت/۲۰ ، (إِنَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ) يونس/۴ ، (أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ) النمل/۶۴.

۶. بێ گومانین که هه‌موو شتی‌ک به‌قه‌زاو قه‌ده‌ری خوایه ، ریتما‌یی پروادا‌ران به‌لوتفی نه‌وه‌و ، گوما‌ی‌یی گوما‌کا‌نیش له‌مزێر ده‌سه‌لاتی ئه‌و دایه . پاش نه‌وه‌ی که هه‌موو که‌س توانای (اختیار)ی دراوه‌تی وه ، هه‌موو کاره‌کانی راست و داده‌ری ته‌واویان تیا‌یه .

۷. گوماغمان نی یه که هه‌ر که‌ستی‌ک به‌نه‌ما‌کانی نی‌مان و نی‌سلام له‌ده‌ل و عه‌قلی‌دا جینگیر بو‌ییت ، ئه‌وا به‌هۆی گونا‌ه‌وه‌و کافر ناب‌ییت ، گونا‌ه‌که هه‌ر چۆنی‌ک ب‌ییت به‌مه‌رجی‌ک پ‌ی‌یی و اب‌ییت ئه‌و کاره حه‌رامه ، به‌لام نه‌گه‌ر گونا‌هی‌کی کردو پروا‌یشی واب‌وو که ئه‌و کاره حه‌رام نی یه ئه‌وه کافر ده‌بی‌یت وه‌ک له‌م‌قورانا ده‌فهرمویت:

(إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ) النساء/۴۸ ، (وَأَخْرَوْا مُرْجُونَ لَأَمْرٍ اللَّهُ إِمَّا يَعْذِبُهُمْ وَإِمَّا يَمُنُّ بِهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ) التوبة/۱۰۶.

۸. دل‌نیا‌ین و هیچ گوماغمان نیه ، که موسول‌مان له‌مرۆژی (قیامه‌ت)دا خ‌وای خ‌ویان به‌چاو ده‌بینن ، وه‌ک چۆن مانگی ش‌م‌وی چ‌واره ده‌بینن.. (وَجُودٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ إِلَى رَبِّهَا نَاطِرَةٌ) القيامة/۲۱-۲۲ ، به‌لام کاف‌ران له‌و نی‌عمه‌ته ب‌ی به‌شن ، وه‌ک نه‌فهرمو‌ی : (كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَحْجُوبُونَ) المطففين/۱۴ ، ئی‌مه له‌و پروا‌یه‌دا‌ین ، که ئه‌و بینینه به‌شی‌وه‌یه‌که که لایه‌ق به‌زاتی په‌روه‌ردگار ب‌ییت ، و خواش توانای هه‌یه که هه‌یزتی‌کی بینینی‌وا له‌موسول‌ماناندا دروست ب‌کات ، که به‌ناسانی به‌توانن خ‌وای خ‌ویان ببینن..

۹. ئی‌مه گوماغمان له‌وه‌دا نی یه ، که مرۆڤ د‌وای مردنی فریشته په‌رسیاری لی نه‌که‌ن و ، پروا‌مان به‌نا‌زاری ناو گ‌ژوو ، خ‌ۆشی و ناخ‌ۆشی ئه‌وی هه‌یه‌و ، پ‌یمان وایه مرۆڤ زیند‌وو

نەکرەتەو، نەویش بە لەش و گیان دەبێت، ھەروەھا بروامان بە (حساب - میزان - صراط) ھەموو بێگومانین، کە بەختەو ھەموو ھەشتاد، پیاو خراپان لەدۆزەخ جیگیر دەبن، وە گوناھبارە موسولمانەکان پاش ئەشکەنجەدان لەدۆزەخ دەردەھێنرێن و پێغەمبەر (ﷺ) بۆ تاوانباران تەکا کارمۆ شەفەعات ئەکات، کە ئەمەش تەنھا تایبەتە بۆ، وە کەس توانای پارانەوێ نی یە بۆ یەکیکی تر، مەگەر بەرەزەمانەندی خوا نەبێت.

۱۰. بێگومانین لەوێ کە پێوستە ئەو پێشینانەمان خۆش بویت، کە خۆای مەزن ھەڵی بژاردوون، تابینە ھاوڕیتی پێغەمبەر، ئەمەش شایەتی پایە بەرزێ بۆ داوون و، ھەروەھا چوار خەلیفە (ابوبکر، عمر، عثمان، علی) بۆ تەرتیبی کە خەلیفە بوون، کارێکی دروست و بێ کەم و کووری بۆ، باشترین بەلگەش ئەوێ کە نیامی (علی) بەیعتی بە ھەر سێ خەلیفە کە پێش خۆی کردووە، بەمەش دەردەکەوت، کە بەنیامەتە کە یان رازی بوو. بەم بەلگە یە زیاتر ناشرکرا دەبێت لای ئەو کەسانە کە پێیان وایە ئەھلی (بیت) کە نیامی (علی) یەکیکیانە (معصوم) لە گونا، کواتە بەیعتی ھەرزەتی (علی) بۆ ئەو خەلیفانە، دەبێتە دەقیکی شەری، لەسەر ئەو تەرتیبە، ناشرکرایە کە ئەگەر بوتەرت نیامی (علی) معصومو لەھەمان کاتدا بوتەرت کە خەلیفەکانی پێش ئەو، بەناحەق بوون بەخەلیفە، ئەو دوو قسە ی دژ بە یەکن و، بەھێج جۆرێک ئەقل قبوڵی ناكات.

نیئە لەبەسکردنی کێشە ی ناو ھاوڕێکانی پێغەمبەر (ﷺ)، خۆمان دوور دەخەینەو، پێمان وایە، خەلیفەکانی راشیدین راستگۆو بەرز بوون و، کەسیکی تر ناگاتە پلەو پایەیان.

۱۱. نیئە بێ گومانین کە یەکیک لە ھەرە بەرزترین نامانجی ئیسلام، کۆکردنەوێ موسولمانانە لەسەر بنەماکانی ریتی راست و، پێوستە موسولمانان ھەموو رێگایە ک بگرە بەر لەو پێناو، وە: نوێژی بەکۆمەل - جەماعەت و جومعو - جەژن، نوێژی جەماعەت لەدوای ھەموو موسولمانیکووە دروستەو، پێوستە موسولمانان لەفرمانی سەرکردەکانیان نەچە دەروە، بە نیشانەکانی (فاسقی) یان لێ دەرتکەوت، بەلام پێوستە نامۆگاریان بکەن و، ئەم بەچاکو ئەھی لەخراپە بکەن بەپێشمان بەپێی توانا.

۱۲. بروامان بەھەموو نیشانەکانی رۆژی (قیامەت) ھە یە چ ئەوانە ی قورئانی پیرۆز باسی کردوون، چ ئەوانە ی کە پێغەمبەری مەزن ھەوالیانی راکەیانندو، وە ک ھاتنی (دجال) و ھاتنەوێ (عیسا) و (یاجوج و ماجوج) و (دابە الأرض) و، بروامان وایە کە

حه زه تهی (عیسا) نه کوژراوه و نه مره، به لکو خوای مه زن کردویه تی به یه کیکی له نیشانه کانی (قیامت) و، کاتیکی دیتوه سمر زه وی حوکم به قورنان و همدیس نهکات و، (خاج) ده شکیت و بهراز ده کوژی و، هه موو میلله تان له سمر حق کو ده کاتوه، پاشان خوای مه زن دهی مریتی و، به پیتی نمو پریاره گشتی یه ی که کسی لی به دهی نی یه (إنک میت و إنهم میقون) الزمر/ ۲۰.

۱۳. بروامان وایه که نوئی کاری (الابتداع) له نایینی خوادا کاریکی دژ به نایینه، جا چ له بواری مه سه له عه قانییدی یه کانیان دا بیت، چ له بواری مه سه له خوا به مرستی یه کان دا بیت، به هیچ جزریک نابیت هیچ شتیک له نایین زیاد بکریت، به لام نوئیکاری له بواری ژیا نی روژانو، زانست و جم و جو له کو مه لایه تی یه کاندای، نمو په یوه ندی هه یه به سودو زیا نی موسولمانانوه.

۱۴. پیمان وایه نمو چوار نیمامه ی که خویان به نویسنده ی نه حکامی شهریه تموه خمریک کردوه (شافعی، احمد، مالک، ابو حنیفه) به رای گشتی هه موو موسولمانان پایه به مرز بوون و، په یه کی به مرزبان له زانستی شرع و (اجتهاد) دا هه بو، وه زور به ووردی له مه سه له کاین کوژیونه تموه. هه مر که سیکیش که توانای (اجتهاد) ی نه بیت، بو ی هه یه شوین یه کیکیان بکوویت، چ پایه ندی یه کیکیان بیت یان نا، به لام کاتیکی نمو که سه توانای ناگابوونی شهریه تی بو پهیدا بوو، وه توانای ده رهینانی حوکمی له سمرچاوه کان هه بوو، نمو بیجگه له (اجتهاد) هیچ ریگایه کی تری له به رده م دا نی یه.

۱۵. بیگومانین که هه لدان بو زانست و پر کردن هوش و بیر له زانسته جوژاو جوژه کان، کاریکی شایستو ره وایه، به ممرجیک ناگای له مو بیت، که به ره زه ونندی یه تاییه تی و ناره زووه که سی یه کانی خو ی، نه خاته پیش حق و عه داله تموه، خو ی به زانستی (سیحر) وه خمریک نهکات، چونکه نه م زانسته به پیتی رای گشتی موسولمانان (الاجماع) حراممو، کاریکی خراپمو، قورنان و همدیس نکولی یان لی کردوه... له ده رباره ی زانستی مه نتیق و فه لسه فه شه وه، چهند رایه ک هه ن که له به شی سی په می نه م نامیلکه باسیان ده که بین.

۱۶. گومانان نی یه نمو نایینه راسته ی که خوای مه زن بو ی داناوین، له سی بهش پیک دیت (ایمان، اسلام، احسان).

ئیمان : کاکله ی نایینمو، بریتی یه له وه ی که به یه قین بروامان به خواو فریشتو کتیه کانی خواو پیغه مبه ران و روژی دوایی و قه زاو قه ده ر به چاکمو خراپه یه وه هه بیت..

نیسلام : بریتی یه له دیارده دیاره کانی مروث (الظواهر الانسانية) وهک ووتنی:

شایەتومان (شەهادە) - نوێژکردن - روژوو گرتن - حەجی مالی خوا بو تواناداران (نەم دووانە نیمان و نیسلام) دوو شتی سەرمەخۆن بەنیسبەت ژبانی دنیای مەروڤمەو .
 ھەموو موسڵمانێک بەباوەڕ دار دائەنرێت بەبێ جیاوازی ، بەلام لەروژی دوازی دا دوو شتی پابەندو پێکەمو بەستراون ، واتە : موسڵمانی بێ نیمان ، یان نیمانداری بێ نیسلام لای خوا قەبول نین و ، لەسزای خوا پارێزراو نابن ، چونکە پێغەمبەر ﷺ داوای لەھاوڕێکانی دەکرد ، کە تەنھا بەمەسلە رووالەتی یەکان حوکم بکەن و ، نەیتنی یەکان بەدەنە دەستی خوا (نحن نحکم بالظواھر) .

زۆر جار نیمامی عمر کە لەکاتی محاکمە یە کدا گومانێ پەیدا دەکرد نەیفەرموو : من حوکم بمو دەکەم کە بەروالەت بۆم دەرکەوتوو ، نەیتنی و (باطن) بو خوا بەجی دێلم ، چونکە نیمان شتیکی شاراوێهە لەحالەتی مەروڤ دا ، لەبەر ئەوە ناچارین بەپێی رووالەت مەعامەلە یە کەلدا بکەین ئەویش نیسلامەتیە کە یەتی .

ئەیحسان : نەمە بەرزترین پەلی مەروڤە لەبەواری نایین دا وە ئەوەیە کە پێغەمبەر ﷺ)

ناماژە ی بو کردوو (أن تعبد الله كأنك تراه فان لم تکن تراه فانه يراك) ئەوێش بەمە دەبێت کە یەقینی ئەقڵی ئەم کەسە بەخوا ، بەسەر ھەموو ھەست و نەستی زال بێت و ، ھەموو شتەکانی نەم جیھانە ، بێنە بیرخەرەوی خوا ، وای لی بێت لەدیتنی ھەر دروستکراوێکدا گەورەیی و سیفاتە جیا جیاکانی خوا ی تیا دا بەدی بکات ، لەکاتی نوێژدا ھیچ پەردە یە ک لەنێوان خۆی و خوا ی خۆیدا نەبینی ...

رێگە ی گەشتن بەم پەلە یە ئەوەیە : کە نەفسی خۆی پاک بکاتمەو ، خۆی بەژبانی نەم دۆنیایە نەبەستیتەمەو ، وە ھەمیشە لەیادی خوادا بێت و ، دژایەتی ئارەزوو نەفسی یەکانی بکات و ، بو گەشتن بەم پەلە یەش دەتوانیت ، ھەموو ھۆ مەشرووعەکان بەکار بەیتیت ، بەمەرجێک لەشەقامی راستی قورئان و حەدیس لاندات ، زۆر گرنگە کە ئەوە ی پێشێنەکان دەیان زانی ، ئێمەش بیزانین ، ئەوێش ئەوەیە : کە ناتوانیت پارێزگاری لەنیمان بکرت ، مەگەر لەناو قەلای سەختی ئەیحسان دا نەیت ، چونکە ھەر کەسیک ھەولدا ن بو گەشتن بەم پەلە یە ئیھمال بکات ، نابیت ئەو دُنیا بێت ، کە ئیمانە کە ی لەئەنجامی گەردەلوولی ئارەزووکان بەسەلامەتی دەر دەچیت .

ئەمانە ی کە لەسەر وە باسما ن کردن ، دیاری ترین بنەما و ئەحکامن کە ھەموو موسڵمانان لەسەریان یە ک ران و ، ھەر کەسیک پابەندی ئەم بەرنامە یە بێت ، کە لەوێ پێش باسما ن کرد ، ئەوا بۆی دەر دەکەوت ، کە ئەمانە ھەموویان لەرێگە ی بەلگەو لە

دهقه كان وهرگیراون، لهژیر روشنایی نمو بنه ماو مهرجانه دا، كه له بهرنامه كه دا باسما ن كردن، خو نه گهر له بهر نمو نه بوایه كه نامویت له باسه كه مان دوور بكومینموه، نمو به درژی باسی به لگه كان و دهقه كانان ده كرد، وه بهناشكراو به پیتی بنه ماكانی بهرنامه كه، یه كه یه كه مه سه له كانان روون ده كرده وه، به لام نمو واما ن لی دهكات كه له مه بهسته سهره كیه كه مان دوور بكومینموه..

پتیسته لیته دا ناماژه بو نمو بكهین، كه لهو بنه ماو نه حكامانه ی كه له سهره وه باسما ن كردن، هی وایان هدی نه گهره كیتك بر وای پی نه بیت كافر ده بیته، ههشیانمانی یه، وهك نمو انه ی كه له رتگای (اجماع) وه بو مان هاتوه.. بو نمونه: نكولی له نیمامه تی (ابوبكر. عمر) كه رای به شیکى زوری شیعه كانه، به كوفر دانان ریت، ههروه ها رای معترله كه پیتان وایه (مروث خو ی كرده وه كانی خو ی دروست دهكات) كوفر نی یه، ههروه ها یه كیتك به نمو اوی له مانای (نیحسان) نه گات و به گرنگی نه زانی كافر نایته...

به لام نمو هی كه گومانى تیا نیه، نمو یه كه نكولی لهوانه ی سهره وه، نه گهر كوفریش نه بیته، نمو به (فسق) داده نرته و، لادانه له رتگای راست. چونكه نكولی لهوانه مانای لادانه له بنه ماكانی بهرنامه زانستی یه كهو، جا نه گهر پشت بهستن به بهرنامه كه رای هه موو زاناکان بیته، نمو پابه ند بوو نیش بنه حكامه كان رای هه موویانه

السلام
الامم

نهمانهی که هیچ گومانی تیا نیه که گومایی و لهروی لادانن

همروهک چۆن پیوه زمان بۆ نمو شتانهی که گومان لهراستیان نیه، بهرنامه زانستی به که بو، همرواش پیوه زمان بۆ نمو شتانهی که به گومایی یان داده نین، همر ههمان بهرنامه یه، ناشکراشه نهم جوړه، نمو مهسه لانه ناگرښتوه که زاناکان رایان لهسهری (متفق) نهبوه، چونکه نهوانه له به شیکي تری نهم کتیبه مان باسی ده که یین... نمو هی لیږه ده مانوئی باسی بکه یین، چهند نمونه یه که له لادانن، که ناگه نه پلهی کوفر، چونکه نیښه پیمان وایه حوکم به کافر بوونی خه لگان، کارنکی همروا ناسان نی یه... نهم لادانش بهرایی نیمه، له نه نجامی ده مارگیری، یان ټینکاری هه قیقه تی نیسلاموه هاتوه، جاری واهیه هه لگیرانموهی ده قییک به جوړیک، که هیچ عه قلیک قبولی ناکات، بۆته هوئی نمو گومایی و لهروی لادانه..

بۆ نمونه: نکولی له نیمامه تی (دوو خه لیفه) هه زره تی (ابوبکرو عمر او، بریار دانی صیقاتی پیغه مبرایه تی، بۆ نیمامی عه لی و، کهم کردنموه له پلهی چهند صه حابه یه که، به شیکن لهو ده مارگیری یه ی که باس مان کرد.. همروها نمو هی، که چهند دواکمو تری شیخیک بۆ شیخه که یانی بریار ده دن، که پیمان وایه کردموهی نمو به لگه یه بۆ ده که کانی شم ریعت نهک ده که کانی شم ریعت، به لگن بۆ هه موو کارنک، که نه مهش پیچموانه ی هه موو راستی یه کی ناشکرای نایینه.

هی واهیه پتی وایه، که له به نه مالهی پیغه مبردا که سانی واهه یون، که یشتونه ته پله یه که له پلهی فریشتو پیغه مبران بهر زتر بووه. وهک نیمام خومه یینی له کتیبی (الحکومة الإسلامية) دا ده لیت:.

[(یه کییک له شته ناشکراکانی مه ز به که مان نمو یه، که نیمامه کاغان پلهو پایه ی وایان هیه، که هیچ فریشته یه یان پیغه مبرنیک نای گاتی.

وه له زمانی نهوانموه ریوایهت کراوه: (ان لنا مع الله حالات لا یسمعها ملك مقرب ولا نبي مرسل) نهم پله یه ییش (فاطمة الزهراء) بوویه تی [.

هیه پتی وایه، یه کییک گونا هی گموره بکات پتی کافر ده بیټ و، له رتی نایین و مرده گمریت، وهک (خمواریج) هه کان ته نانهت هه ندیکیان وهک (الأزارقة) پیمان وایه، نه گمر نمو گونا هه کردنه به هه لهش بویت هم وایه، به پیچموانه ی نه مانموه (المرجئه) ده لین: له گه ل نیمان دا هیچ گونا هییک زهره ی نی یه، لهوانه (یونس بن معون)، (ابو معاذ لتونی، (بشر المریسی) نه مانمش هه مووی له نه نجامی زیاده رووی یموه (الغلو) هاتوه، نه گینا

ۋە نەبىت ھېچ بەلگەيەك يان دەقەتەك يان بەدەستەۋە بىت، جارى ۋا ھەيە بۆسەپاندنى راکەيان، پەنايان بۆ درۆۋ دانانى ھەدىس برەدوۋە.

بەشىكى تر لەم راگومرايانە، پەيۋەندى بەھەلگىرەنەۋە (تاۋىل) ھەيە، بەجۆرتەك كە ھېچ بىنەمايەكى زمانەۋانى پىتى رازى نىيە، ۋا لىرەدا نەۋەي چەند بەشىك لەۋانە دەنوسىن:

تەنۋىلى ئايەتەكانى صىفات بەجۆرتەك كە نەۋە صىفاتانە لەخۋا دورۇر دەخەنەۋە، كە بۆ خۆى (ئىسپاتى) كەردوۋن، ۋەك لەنایەتى (بَلْ يَدَاۋُ مَبْسُوطَتَانِ) المائەدە/ ۶۴، يان (الرحمن على

الْعَرْشِ إِشْقَى) طە/ ۵، يان (وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا) الفجر/ ۲۲، نەمەش تەنھا بەنپازى نەۋەي، كە (تەجسىم) لەخۋا دورۇر بىخەنەۋە، كەچى دەكەۋە ھەلەي تىكەدانى ماناى

ئايەتەكان، (مەنزىلە) پىتيان ۋايە موسولمانان لەقىيامەت خۋاى خۆيان نابىنن، ۋە ئايەتى (ۋجۋە يۈمئذ ناضرة الى ربها ناظرة) (تاۋىل) دەكەن ۋ دەلەتن: ۋوشەي (ناظرة) بەماناى

(منظورة) يە، ئاشكرايە كە نەمە ھەلەيەكە ھېچ پاساۋىكى نىيە، يان دەلەتن: ۋوشەي (رسول) لەنایەتى (ۋماكنا معذبين حتى نبعث رسولا) الأبراء/ ۱۵، بەمانا عەقەلە، نەۋەش

تەنھا بۆ نەۋەي، نەۋە رايەيانى پىتى سەپەتن كە دەلەتن: نەگەر عەقەل كارىكى بەباش يان خراب زانى، پىتۈستە مەۋق بەقسەي بكات، با لە پىتقەمبەرىشى نەبىستىتى. بەلام

ئاشكرايە نەۋە ۋوشەي نەۋە مانايە ھەلناگىرت، چونكە چەندەھا ئايەتى تر لەقورناندا ۋوشەي (رسول) يان تىايەۋ، بىۋ مانايە بەكار نەھاتوۋن، ۋەك: (رَسُولًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ

مَنْ قَبْلَ وَرَسُولًا لَمْ نَقْصِصْهُمْ عَلَيْكَ) النساء/ ۱۶۴.

بەشىكى تر لەۋ جۆرە (تاۋىل) انە نەۋەيە: كە زۆر لەۋانەي بەناۋى (تەۋەف) ۋە قەسە

نەكەن نەۋە تەنۋىلانە دەكەن ۋەك (الآلوسى) لەتەفسىرەكەيدا لەزمانى نەۋانەۋە دەيگىرەتەۋە، كە مەبەست لە (مجمع البحرين) كۆمەلگەي شىخەكەيەۋ (الصخرة)

نەفسى مەۋقەۋ (الحوث) ۋە، مەۋقەۋى دونيا نەۋىستەۋ، (السفينه) شەرىعەتەۋ، (خرقها) ۋاتە ۋازى لەررۋالەت ھىتاۋ، روى كەردە (باطن) ۋ، (الغلام) نەفسى خراپە...

يان يەككىكى تريان ۋوشەي (العصا) لەنایەتى (قال هي عصاى اتوكا عليها) الكەنەۋە ۱۸ بەماناى جىھان لىك داۋەتەۋە ..

رۆژ ھەلات ناسەكان زۆر بەكەيف خۆشىمەۋ، دەرۋانە نەم جۆرە كارانە، بۆيە كۆيان دەكەنەۋە كىتەبە كانيان، پىتى پىر دەكەنەۋە، خۆشيان ھەندىكى تىرى دەخەنە پال، نەۋەش

تہنہا بہ مہبہستی عہیب گرتن لہ نیسلا م، (جولد تہر) دہ لیت: سو فی یہ کان پپیان وایہ (القریہ) لہ نایہ تی (وأضرب لهم مثلا اصحاب القرية) یس/ ۱۲ بہ مانای لہش ہاتوہو، سی نیڑا وہ کہش گیان و دل و نہ قلن.

ہم چو نیک بی، نیخہ پیمان وایہ کہ نابیٹ نہم جوڑہ تاویلہ پوجہ لانہ بدرنہ پال سو فی یہ کان، چونکہ ہمہ مو لیکو لمرہوہ یک دہ زانیٹ، کہ بہ شیکی زور لہ زندیقہ کان، راکانی خویانیان ہی نایہ ناو نیسلا مہو لمریگای (تصوف) ہ وہ، بہ لام لہ حہ قیقہ تدا زور لہوانہو دوور بوون، بہ لام (تصوف) ی راستہ قینہ کاکلہی نیسلا مہو، دہ چیتہ قولایسی دلی موسولمانہو، کہ بہ ہوی ٹوہوہ ٹومیلو ترس بہ سمریا زال دہ بیت و، لہمہ مو چلکیکی پیسی رق و کینہو خو شمویستی دنیا پاک دہ بیتہوہو، ہمہ میشہ ناگای لہ خوا ی خو یہ تی و، پابہندی شمریعت و، ٹہکامہ کانیہ تی، وہ بہ لای حرامہ کاندانہ نا چیت و، ٹہرکہ کانی جی بہ جی دہ کات و، مافی بہندہ کان دہ پاریزیت...

باشترین پیشہوای ٹہمانہ پیغہ مہرہ ﷺ نینجا ہاوریکانی و، نابیٹ مہسلہی ناوان سمرمان لی ٹیک بدات، چونکہ ناوان گرنک نی یہ کردہوہ گرنکہ، لہ سمرہ تای نیسلا م دا چونکہ ہمہ مو کہس بہ راستی نیسلا م بوون، پیویست بہ ناویکی تر نہ بوہو، بہ لام کاتیک ووشہی نیسلا م بہوانہش دہو ترا کہ ہمہ بہروالہت نیسلا م بوون، ہندیک وایان بہباش زانی کہ ٹہوانہی بہ (حہ قیقہ ت) نیسلا م و ہیچ کہم و کورپہ کیان تیا نی یہ، ٹہو ناوہیان لی بنین، کہ نیخہ پیمان وایہ لہم روڑہ دا ٹہوانن وازی لی بہینن، بہ لام نابیٹ ٹہوہ مان لہبیر بیچیت کہ ٹہوانہی ٹہم ناوہ دہیانگریٹہوہ، کہسانیکن کاکلہو جہوہمری نیسلا میان ہلگرٹوہو، خویان بہروالہت و (شکل) یاتہوہ نہبہستوٹہوہ، چونکہ دلنیان لہوہی کہٹہوانہی سودیان بو کہس نہبوہو، ہمرگیز سودیان نابیٹ، ٹہمانہ زور لہوہ بہرترن کہ بہناوی سو فی تیموہ یاری بہقورنان بکہن، بہلکوبہ پیچہوانہوہ تادیٹ زیاتر پابہندی دہقہ کانی دہین و، زور بہترسہوہ دہروانٹہ تہفسیر کردنی، بو ٹہونہ: ٹہگمر سہیری تہفسیری (القشیری) بکہین، کہ یہ کیکہ لہ پیشہوا ہمرہ بہرہزہ کانی سو فی یہ کان، بوٹ دہردہ کمویت کہ چندہ بہتہنگ بنہماکانی تہفسیرہوہ بوہو، چوٹ خو ی لہو جوڑہ (تاویلانہ) دوور گرتوہو، وہ لہنامیلکہ یہکی دا زور بہتوندی خہلکان لہلادان لہ شمریعت نہترسینی و، شمریعتیش تہنہا ہمر ٹہوہیہ کہ لہدہقہ کانی قورنان و حہدیسہوہ وەرگیرابی. رہنگہ کہسانیٹک ہبن بہناو خویان بہسو فی دہزانی و، یاری بہدہقہ کانی شمریعتہوہ دہکەن، ٹہمانہ ہیچیان لہوانہ کہمتر نیہ، کہ یاری بہ (فقہ) دہکەن و، ٹہکامہ کانی دہشیوینن، کہ ہمدووکیان خراپن و لادہری ریگای حہ قیقہ تہن.

ئىستاش و لەخوارمە چەند غونەيەك لەو (تأويلاته) باس دەكەين، كە بەھيچ شيوەيەك لەگەل ئەم بەرنامە زانستى يە يەك ناگرتەمە، كە ئيمە بەدرىزى باسماڭ كەردو، مەرجەكانمان پوون كەردەمە، زۆر لەفەيلەسوفە ئىشراقى يەكان پييان وايە، كە نموعى (ماددە) ھەر بۆمە، واتە قەدىمى، دەلەين (ھەشەرى) لەش ناگرتەمە، خواش ناگای لەشتە بچووكەكان نى يە، جا ئەم رايانە ناچارى كەردوون، كە زۆر لەدەقەكان (تەئويل) بکەن، بۆ غونە: نايەتتى (كەما بدأنا أول خلق نعيده) (الانباء/۱۰) وە نايەتتى (إنه يبدأ الخلق ثم يعيده) (يونس/۴) بەلگەيەكى ئاشكران، كە دروست كەردن دواى نەبوونە، كەچى ئەوان دین و تاويلی وای دەكەن، كە مادام (خلق) سەفەتیکى (قەدىمە) دەبیت دروست كراوەكەش (قەدىم) بىت، ئەى ووشە (بدأ - و - يبدأ) چى لى دەكەن؟ ئەم نايەتەش بەلگەيەكى ئاشكرايە، كە زەندو بوونەمە بۆ لەشەكانە، كە ئەفەرمۆت (وضرب لنا مثلا ونسي خلقه قال: من يحيي العظام وهي رميم، قل يحييها الذي أنشأها أول مرة، وهو بكل خلق عليم) (يس / ۷۸، ۷۹) .. يان نايەتتى: (أيحسب الإنسان أن لن نجتمع عظامه بلى قادرين على أن نسوي بنانه) (القيامة/ ۴/۳).

ئەم نايەتەش بەلگەيەكى ئاشكرايە، كە زانستى خوا ھەمەو شتە گەمەرو بچووكەكان دەگرتەمە (لايعلمها إلا هو، ويعلم ما في البر والبحر وما تسقط من ورقة إلا يعلمها، ولا حبة في ظلمات الارض ولا رطب ولا يابس إلا في كتاب مبين) (الانعام / ۵۹)

ئەمەز كەسانى و دەبينىن، كە لەقسەى ئىشراقى يەكانەمە نەزىك دەبنەمە، پييان وايە كە نازاردانى كافران، نازاردانىكى رەوانى يەمە ھىچى تر، جا ئەگەر ئەم نايەتەتەيان بەرەو روو بگرتەمە، كە بەئاشكرا باسى ئەمە دەكەن، كە نازاردانەكە بۆ گيان و لەشە، ئەمە بەجۆرەھا (تأويل) ئەم ناياتانە (تأويل) دەكەن دەبیت بەرامبەر بەم ناياتانە چى بکەن؟

(كلما نضجت جلودهم بدلناهم جلودا غيرها) (قل إن الأولين والآخرين لمجموعون إلى ميقات يوم معلوم. ثم إنكم أيها الضالون المكذبون لآكلون من شجر من زقوم فمالتون منها البطون. فشاربون عليه من الحميم، فشاربون شرب الهيم. هذا نزلهم يوم الدين) (الواقعة/ ۴۹/ ۵۶) .

ھەمەوھا زۆر لەزانارو لىكۆلمەمەكان، كاتىك كە دەبينىن نايەتەك لەگەل ژيانى رۆژناو روژنەپريياندا ناگونجىت، ھەر لەمەر خاترى ئەوان نايەت و ھەدىسەكان (تأويل) دەكەن، وەك بلييت ھەستى رۆژناوایى يەكان پيوەرى راستى و ناراستى شتەكان بىت، بۆ غونە

دەلین: (الملائكة) لەنايەتی (إذ تستغيثون ر بكم: فاستجاب لكم أني ممددكم بالرف من الملائكة مردفين)

بەمانای گیانی ورو مەعنەویات بەزکردنەویە، ناشکرایە کە نەم وشەییە بەهیچ جۆریک نەو مانایە هەلناگری، نایا کەس بیستویەتی کەشتیکی مەعنەوی بژمیرریت وەک: (۵۰) پەنجا خۆشەوستانی یان هەزار راستی و کەواتە نەمە بیجگە لەیاری کردن بەقورئان هیچی تر نی یە..

هەر لەم بوارانەدا هەندیک (طیراً ابابیل) ی سۆرەتی فیل بەنەخۆشی ئاولە لیك دەدەنەو، بەلام نیعە دەپرسین ناخۆ هیچ عەقلیک نەو قەبول دەکات، کە خۆی مەزن ئاولە بەو شیوە ناو بیات ؟ .

جانەگەر نەو راست بیئت، کە سوپاکە ی نەبرەهە بەئاولە لەناوچووین، نەو مانای نەویە کە پیغەمبەر (د.خ) بەلگەییەکی ناشکرای بەدەستی خۆی داووتە دەست کافرەکانی (مەککە) تا بەدرۆی بێخەنەو، چونکە زۆر کەس لەوانە ی بەچاوی خۆیان نەو روداوەیان بینی بوو لەژیان مابوون، کەچی هیچ کەس نەچوو پیغەمبەر بەدرۆبختەو، چونکە بەچاوی خۆیان نەو بالندەیان دی بوو..

سەرەرای نەو هەموو هاوڵەکانی سەردەمی (جاهلی) باسی نەم روداوەیان کردووو تەنانەت شاعیرەکان شیعیان بەسەردا هەلداو..

خۆ نەگەر بۆ پشتگیری لەو (تأویلە) بوتریت، ئە ی نەو نیە میژوونوسەکان باسی بڵاویوونەوی نەخۆشی ئاولە لەناو سوپاکە ی نەبرەهەیان دا کردوو؟ نیعە لەو لام دا دەلیین:-

نەو شتە راستەو زۆر لە میژوونوسان ناماژەیان بۆ کردوو، تەنانەت لە (يعقوب بن عتبە) وە گیراوەتەو:

کە بۆ یەکەم جار ئاولەو سۆرێژە لەو سالدە پەیدا بوون. بەلام کەس نەوی نەوتوو کە وشە ی (طیراً ابابیل) بەمانای ئاولەییە، کەواتە ئاولە کە شتیکی تریو، کە خوا تووشی کردوون.

هەروەها وشە ی (الدجال) کە زۆر لەحەدیسەکان باسیان کردوو، گەشتۆتە پلە ی (التواتر) (تەئویل) ی دەکەن بۆ شارستانیەتی رۆژناوا، داھێناوە تازەکان، کە بەهیچ جۆریک لەگەل دەقە حەدیسی یەکان یەک ناگرێتەو، نەو تا لەحەدیسیکدا وەسفی نەکات بەم شیوە یە : (انه شاب قطط عينه طافئة كاني اشبهه بعبد العزي بن قطن فمن أدرکه منك

فلیقرأ علیه فواتح سورة الكهف انه خارج خلة بين الشام والعراق فعات يمينا وعات شمالا يا عبادالله فأتبثتوا) یان نمو دهقانهی که باس له (عیسا) وه دهکهن (تمویل) دهکهن واته دهلیئن مانای (مُتَوَفِيكَ) لهنايه تی (أني متوفيك ورافعك الي) بهمانای: نهقرینم و، مانای (رافعك) واته پلهت بهرز دهکه مهوه. تیبینی نهوه یان نه کردوه که وشهی (إِيَّايَ) بهو حیسابهی نهوان بیټ ده بیټ پله کهی له گهل پایمو پلهی خوادا یه کسان بیټ، ناشکرایه همر نمو بهسه بۆ نهوهی بلیئن نمو تمویل ههلهیه..

مانای راستی نایه ته که بهم جوړهیه (روژانی ژبانی سهرزهویت کوژی پی دینم و، بهرزت نهکه مهوه بۆ ناسمان) که نه مهش مردن ناگریت نهوه که یه کیټکه له مانا (مجازی) یه کانی (الوفاة) باشتین بهلگهش له سهر نمو نایه تی (وقولهم انا قتلنا المسيح عيسى ابن مريم رسول الله، وماقتلوه واصلبوه، ولكن شبه لهم وان الذين اختلفوا فيه، لفي شك منه ما لهم به من علم الا اتباع الظن، وماقتلوه يقينا بل رفعه الله اليه) (النساء/ ۱۵۷، ۱۵۸) مانای ناشکرای نه نایه ته نهوهیه، که نه یانتوانیهه بیکوژن، پاشان وشهی (بل) له زمانی عمره بیدا ده کویته نیوان دووشتی دژ بهیه کهوه، بۆ نهونه ناوتریت (من برسیم نی یه بهلکو دانیش تووم) بهلکو دهوتریت (بهلکو تیرم)، که واته نه مه بهلگه یه کی ناشکرایه، که نه کوژراوه نیستا زیندوه، نه نایه تهش دیسان همر نمو دوپات ده کاتوه (وان من اهل الكتاب الا ليؤمنن به قبل موته ويوم القيامة يكون عليهم شهيدا) (النساء/ ۱۵۹. مه بهست له (اهل الكتاب) نهوان نه که له کاتی هاتنهوهی بۆ سهر زهوی، نیشته جیټی زهوین، لهو کاته دا ههروه کو ژۆریه ی هه دیسه کان دووپاتیان کردۆت نهوه.

پیمان وایه نمو نهوانه ی سهره وه بهس بن و، پیوستمان به نهونه ی تر نه بیټ، بهلام با بهرسین، نایا هوکاری نه لادانهو دهوچوون له بهرنامه زانستی یه که لهو مهسه لانه ی سهره وه دا نه بیټ چی بیټ؟

لهوه لام دا نه لیئن: دووهوکاری سهره کی وایان کردوه که نمو کاره بکهن.

هوکاری یه کهم

زیاده رهوی له به کار هینانی عهقل و، زالبوونی به سهر دهقه کانه و، کیشانی به رهو مهسه له ی نادیری و، که ته نه له ژیر روشنایی هه دیسی بی گوماندا نه بیټ، کهس بۆی نی یه به جیټه ناویانهوه.

نهوهش یه کیټک بو له دیار ترین ههله بهرنامه ییه کان، که بییری (اعتزال) تیټی کهوت و

خۆى خستە ژۆر كارىگەرى فەلسەفەى يۆنانى يەو، ئەو فەلسەفەى كە لەبەر نەبىونى دەق ناچار بو، تەنھا پشت بەعقل بىستىت، لەبەر ئەو نەبىنن كە (مەتزلە) كان كەوتنە ئەو ھەموو ھەلەو، كە لەمىژووى ئەواندا بەدى دەكرىت، تەنانت نەمىژۆش زۆر لەوانەى كەروالەتى شارستانىەتى رۆژناۋا چاۋى كۆتر كەروون ئەو شارستانىەتى كە تەنھا بىرواى بە (ماددە) ھەيە، دەكەونە ھەلەى گەورە گەورە، كە نەبىنن ئەو شارستانىەتە بىرواى بەنەپتى يەكان (الغىب) نەبو، پىتى واىە سىرووش (الطبيعة) فەرمانىرواى رەھايە بەسەر نەم جىھانەدا، ئەوانىش كاتىك دەبىنن دەقتىك باس لەشتە غەبىيەكان دەكات، ناچار دەبىن بىكەونە (تەئەل) كەرنى و، لەمانا راستەقىنەكەى خۆى لای بەن، كە بەمەش دەيانەوتت وا لەعەقل بىكەن، كەزىاتر لەتواناى خۆى ھەلبىگرت (تەملە مالا طاقة لە).

ھۆكارى دووھم:

بىرتى يە لەو ھەست و وىژدانەى، كە بەسەر گىتانى سۆفى يەكاندا زال دەبىت و، دەيانباتە ناۋ خەيالآتى (باطن)ى دوور لەدەقەكان و مانا ئاشىركاكانىان و، كاتىكىش لەگەل دەقەكاندا رووبەروو دەنەو، ناچار دەبىن بىكەونە (تەئەل)يان، بەشىۋەك كە لەگەل بۆچونەكانى ئەواندا بىگونجىت.

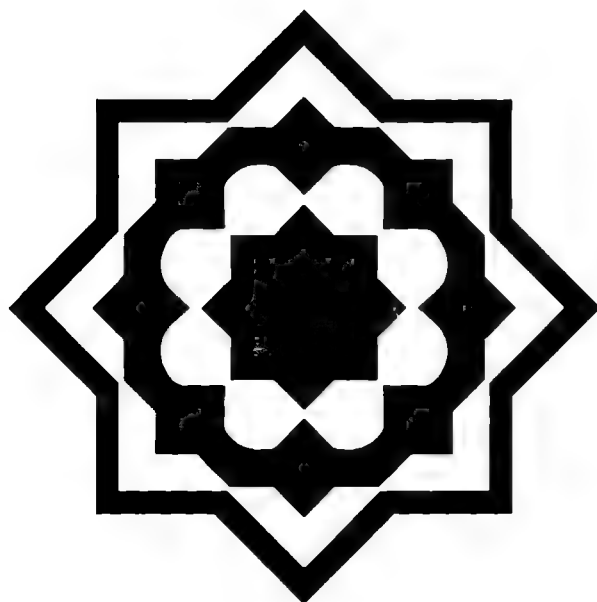
لەردە ئەوئى گەنگە بووترىت، كە ئەو گومرايى و لەرى لادانەى لەسەرەو باسما كەرن، لەو نەھاتون كە پىچەوانەى راى پىشىنانەكان بوون، چونكە لەناۋ ئەوانىش دا ھى واهەبەو، ئەو لادانەى كەروو ھەك (مەتزلە)، ھەروھە ئەو بىنەماۋ ھەقىقەتانەى كەباسما كەرن بەوئى ھىچ گومانىيان تىا نى يە، لەبەرئەو نى يە كە سەلەفەكان لەسەر ئەو رى و شۆتە رۆشتون، چونكە زۆر لەوانەى كە لەچەرخى ئەوان دا ژىاۋون، لەگەل بەشىك لەو بىنەمايانەدا نەبوون.

كەواتە گومان لەوئەدا نىە، كەراستى و ناراستى ئەو بىنەمايانە، تەنھا لەوئە دىت كە ئايا كامەيان لەژۆر رۆشناى بەرنامە زانستىيەكەدا ھاتونەتە كايمەو، كامەشيان دژ بەو بەرنامەيەن، واتە مەسەلە چەرخى كۆن و تازە نىە، مەوژ لەھەرچاخىكدا بۆى بەمەرجىك پابەندى ئەو بەرنامەيە بىت، ئەوا رىگەى راستى گرتوۋو، ھەر كەسىكىش وانەبىت ئەوا خۆى دەخاتە ناۋگىژاۋى گومرايى و سەر لى شىۋانەو..

كەدەلەين پىشىنانەكان لەخەلكى تر پايە بەرزترن، لەبەر ئەو نى يە چونكە لەو چەرخانەدا ژىاۋون، بەلكو تەنھا لەبەر ئەو بىو، كە پابەندى بەرنامەكە بوون، سەرەراى ئەوئەش كە لەپىقەمبەرەو نرىك بوون، كە ئەمەش گەنگى يەكى تايىەتى ھەيە... ئەم راستى يەش ئەوئەندەى تر ئاشىركا تر دەبىت، كاتىك كە باسى ئەو مەسەلانە دەكەين، كە

.....**سەلەقەت** قۇئاغىكى ۋەختىە نەك مەزەبىكى ئىسلامى

لەنەنجامى لىكۆلىنمەۋ ووردېۋونمەۋ، زاناكان نەيانتۋانىۋە يەك رابىن لەسەريان، بەھۋى
(اجتەھاد)ى جىاجىيانمەۋ، بەلام ۋەنەبىت لەبەرنامەكە لايان دابىت...

ئهو مه‌سه‌لانه‌ی که لایه‌نی راستی و ناراستیان ساغ نه‌بوته‌وه

له‌م به‌شی کتیه‌که‌ماندا باس له‌و نمونانه ده‌که‌ین، که به‌پیی ئهو به‌رنامانه‌ی باس‌مان کردن نه‌تواناوه به‌تواوی بیرینرینه‌وه، نه‌وه‌ش له‌نه‌نجامی نه‌وه‌ی که له‌کاتی جی به‌جی کردندا نه‌گه‌ری نا‌کو‌کچ‌روو به‌روویان بوته‌وه.

ه‌مر ئهو نمونانه‌ش بوونه‌ته ه‌زی نه‌وه‌ی، که ئه‌وانه‌ی خ‌زبان به‌(سه‌له‌فی) داده‌نیین، کردویانن به‌به‌ریه‌ستی‌ک له‌نیوان خ‌زبان و نوی خ‌وا‌زندا، به‌ج‌و‌ر‌یک که راو بو‌چ‌ونه‌کانی خ‌زبان ده‌که‌نه به‌ل‌گه‌نامه‌یه‌ک، له‌س‌ر نه‌وه‌ی که ه‌مر ئه‌مان مافی ئه‌وه‌یان ه‌ده‌یه که س‌ر به‌و پیشینه‌ان بن و، که‌سی تر ئهو مافی نی یه، به‌لام ه‌م‌روه‌کو باس‌مان کرد، نا‌کو‌کی یه‌که له‌نه‌نجامی به‌نه‌ماکانی به‌رنامه زانستی یه‌که‌موه په‌یدا بووه، که‌واته که‌سیان بو‌ی نی یه خ‌زی به‌راست بزانی و لایه‌نه‌کانی تر به‌ه‌له‌ بزانی.

وا له‌خ‌واره‌وه باسی ئهو نمونانه ده‌که‌ین، که دابه‌ش‌مان کردوون به‌سی به‌شی سه‌ره‌کی یه‌وه.:

۱- ئهو ده‌قانه‌ی که مانا‌کانیان نا‌ش‌کرا نی یه (المتشابه).

۲- نو‌ی خ‌وا‌زی و ح‌و‌کی و باس کردنی (البدعه).

۳- تصوف و گیرو‌گرفته‌کانی.

یه‌که‌م: ده‌قه نا‌دیاره‌کان و نایات و سیفاته ت

له‌وه‌و‌یه‌ر نه‌وه‌مان روون کرده‌وه، که زانا‌کان یه‌ک ران له‌س‌ر نه‌وه‌ی، که نه‌بیته‌ نه‌وه ده‌قانه وا لی‌ک نه‌دریته‌وه، که بو‌نی کو‌فریان لی بیته و، نا‌ش بیته مانای زمانه‌وانی یان په‌ک بخ‌زیت، واته نه‌بیته به‌شی‌وه‌یه‌ک (تفسیر) ب‌کرین، که نه‌بیته ه‌زی نه‌وه‌ی شه‌ریک و هاو‌ری بو‌خوا په‌یدا ب‌کریت، وه‌ک نه‌وه‌ی له‌مانای (آستوی علی ع‌رشه) دا نه‌بی بو‌تریت: دانیش‌تی‌که که لایه‌ق به‌گه‌وره‌یی و تاک و ته‌نهایی ئهو بیته، یان بو‌تریت (الأستواء) لی‌زه

به‌مانا قود‌رته و ده‌سه‌لاته، ه‌م‌روه‌ها له‌مانای (ید الله فوق ایدیهم) ووشه‌ی (ید) به‌مانا هی‌زه، وه له‌نایه‌تی (بل یداه مب‌سوطان ینفق کیف یشاء) المائدة/ ۶۴ به‌مانا که‌رم و به‌خششه.

نی‌مه لی‌ره‌دا نا‌چار بو‌وین، که نایه‌ته‌کان (ت‌م‌ویل) ب‌که‌ین، چون‌که نه‌گه‌ر مانا زمانه‌وانی یه‌کان وه‌ری‌گرین، نه‌بیته بلین که خوا (ج‌سی) ه‌ده‌مو ده‌ستی ه‌ده‌یه، که نه‌ویش دروست نی یه، له‌به‌ر نه‌وه به‌دوو جو‌ر (ته‌فسیر) مان کردن، یه‌که‌میان به‌شی‌وه‌یه‌کی (اج‌مالی)، دووه‌میان به‌شی‌وه‌یه‌کی (ت‌ف‌صیلی)، پیشینه‌کان ه‌ر به‌شی‌وه (اج‌مالی) یه‌که وازیان هی‌ناوه، وه خ‌زبان توشی گیر‌مو کیشه‌ی (استعاره و مجاز) نه‌کردوه.

(سەلهفى يەكان) دەلىتن: مادام ئىمۇ پېشىنانە پېۋىستى يان بە (تأويل ى تفصیلی) نەمبۇه، لەمبەر ئىمۇ بەكارھىنانى ئىمۇ جۆرە (تەئىلاتە) جۆرىكە لەجۆرەكانى پەكخستى (التعطيل). ئىئە لەمۇەلامىاندا دەلىتن: ئىمۇ راست نى يە كەدەلىتن پېشىنان (تەئىل) ى ئىمۇ ئايەتانەيان بە (تفصیلی) نەكردوۋە، چونكە بەلگەى زۆر ھەن، ئىمۇ دەردەخەن، كە ئىموانىش زۆر جار بىمۇ شىۋەيە تەئىلىيان كەردوۋن.

ئىمامى نەھمەد لەماناى ئايەتى (وجاء ربك والملك صفا صفا) الفجر/۲۲. نەفەرمۇئىت: {جاء ربك}. ھەمروەك لەئايەتى (أو يأتي أمر ربك) النحل/۳۳. ھەمروەھا لەھەدىسى ئىمۇ (ئە نصارى) يەى كە زۆر رىزى لەمىوانەكەى پېغەمبەى ر (ﷺ) گەرت و، خۆى و ژنەكەى بەسكى برسى يەمۇ سەريان ئايەمۇ. پېغەمبەرىش فەرمۇى: (لقد ضحك الله الليلة من فعالكما) ئىمامى بوخارى ماناى (ضحك) ەى بەبەزەى ھاتتەمۇ كەردوۋە. (البېھقى) لە (حماد بن زياد) ەمۇ دەگىرئىمۇ، دەريارەى ئىمۇەى كە خوا دىتە خوارەمۇ بۆ ئاسمانى يەكەم، كە لەچەندە ھەدىسىك دا ووتراۋە، ئىمۇ زاناىە ماناى (التزول) ى بىمۇ كەردوۋە: واتە روو دەكاتە بەندەكانى.

(ابن تيميه) لەئىمامى (جعفر الصادق) دەگىرئىمۇ، كە ووشەى (الوجه) لەئايەتى (كل شئ هالك الاوجه) القصص/۸۸ بەمانا ئايىتە.

(الضحاك) دەلىت ماناى زاتى خواو بەھەشت و جەھەنەم و عەرشە. بەلام خۇددى (ابن تيميه) پېتى وايە باشتىن مانا ئىمۇەى كە بوترىت (الوجه) بەماناى (الجهه) بەكار ھاتوۋە.

(البېھقى) لەتەفسىرى ئايەتى (والله المشرق والمغرب فأينما تولوا فثم وجه الله) دا (البقرة/۱۱۵) دەلىت: شافىعى فەرمۇىەتى: (فثم الوجه الذي وجهكم الله اليه)..

(مجاھەد) ىش فەرمۇىەتى: (الوجه) بەمانا قىبەلەيە. (ابن حجر) دەفەرمۇئىت: زۆرىەى زاناىانى تەفسىر دەلىتن: ووشەى (استوى) لەئايەتى: (الرحمن على العرش استوى) (طه/۵) بەماناى (ارتفع) بەكار ھاتوۋەلەم ئىمۇناتەى سەمروە، بۆت دەركەوت كە (سەلەفە) كانىش بەشىۋەى (تفصیلی) تەفسىرىيان كەردوۋن تەنەنەت (ئىبن تيميه) كەگوايە ئىمۇ جۆرە تەفسىرانەى بەباش نەزانىۋە، ئىمۇش ئىمۇەى كەردوۋە

دەبىت تېيىنى ئىشەش بىكرىت، كە ئىشە جۆرە (تەئىلاتە) بەھىچ شىئەيەك دۇ بە بەكارھىتەنى زامەنەنى، يان بىنەماكانى عەقىدە نېن، بەلگە جارى ۋاھەيە بەنايەتتىك بەلگەيان ھىئاۋەتە ۋەك تەفسىرەكەي ئىمام ئەھمەد، ئىشەش كە بىكرىت تەفسىرە كەرنى ئەم ئايەتەنە بەشىئە (تەفسىلى) جۆرىكە لەجۆرەكانى پەكخستەن، لەۋەلام دا دەلەتەن:۔

ئىشە ئىشەنەنى كە لەسەرەۋە باسماق كەرن، باشتەن بەلگەن لەسەر ئىشەنى كە ئىشە قەسەشە راست نى يە، چۈنكە ھەرگىز ئىشەنە كەرنى ۋا ئاكنە، كە ماناى ئايەتتىك پەك بىخەن، گرىمان ئىشەنە ئىشە جۆرە (تەئىلاتە) ئىشەنە نەكەدوۋە، ئىشە نايەتتە بەلگە كە ئىشە كە كە ھەمە، رەنگە ئەگەر ھەندەتتىك ئىشەنە ئىشەنە نەكەدەتتىك لەسەر چەند ھەيەكى تەبۇۋەت، ۋەك ئىشەنى: تەرسى خەلەلەلەنە جىگەر بىشە، بارودۇق ۋە دەۋرەشەش پىشەستى بىشە جۆرە مەنەقەشەنە نەبۇۋە.

كەۋاتە دەركەۋەت، كە (تەئىلاتە) نەكەرنى ئىشەنە، نايەتتە بەلگە، كە ئىشەنە بەھەمەمەن زانىئە، لە ھەمە شىئەكەش گەرنەتەر ئىشەنە كە تەرازى رەستى لە ھەمە بىكرىك دا مەسەلەنى زامەنى عەمەبى يە، كە زامەنى قورئان ۋە ھەدىسە، دىيارە ھەمە كەشەش تەۋانە زال بىشە بەسەر بىشەماق ياساكانى ئىشە زامەنە نى يە، ۋە ھەر (جەتھەد) تىك لەسەرە زامەنەنى ۋە بىشەماكانى عەقىدەنى ئىسلامى يەمە ھەلەلەتتە، كەرنە رەستە، چۈنكە لەمەنەمە زانىستى يەكەلەنەدەۋە، بەمەش دەردەكەۋەت، كە پەمەنە بىشە بىشە (سەلەف) ھىچ پىشەست نەكەت، چۈنكە رەي (مەتھەد) تىك لەگەل يەكەتتىك تەردە جىشەۋەزە، ۋە ئاشكەشە كە شەكەن بەپىتى گەرنەنى چەرخەكەن دەگەرنەن.

بۇ ئىشەنە (البىھقى) لە (الخطابى) يەمە رەۋايەت دەكەت، كەتتىك ھەدىسى (ئەس) دەريارەنى بەھەشەت ۋە دۆزەخەۋە ياس دەكەت (لاتزال جەنەم تەۋەل: ھەل مەن مەزىد، ھەتتى يەشە رب العزة فىھا قەمە فتەۋەل قەلە) دەلەت: (زانەكانى پىشەۋە بىشە تەئىلاتە ئەم ھەدىسەيان گەرنەۋەتە، ئىشەش دەۋايە ھەر ۋامەن بەكرەيە، بەلام ئىشە كەتەنەتە چەرخەكەۋە، خەلەكەكەي بىشە بەدوۋ بەشەۋە: بەشىكەيان ھەمە ھەدىسەنىكى لەم جۆرە بەدوۋ دەدەنە قەلەم، ۋە نەكەلى لى دەكەن، كە ئىشەش مانەي بەدوۋخستەنەنى ئىشە زانىيانەيە كە رەۋايەتەنە كەردوۋ، دىيارە كە ئىشەشەش ۋاسىتەنى نەتەۋە پىشەمەنە (بەشىكى تەشە بىشەمان پىشەمانە، تەنەت ئەگەر بىشەۋەت بەگەتە ھەدى (تەشەبە)، لىرەدا ئىشە نەچەرنە ھەردوۋ بىشەۋەتە رەت بەكەنەمە (تەئىلاتە) يان بىشەكەن، كە لەگەل بىشەماكانى نەيەن ۋە مەزەبى زانەكانە بەگەنەتتە، پىشەمان ۋەيە (قەم) لەم ھەدىسەدا بەمانە

ئمو کهسانیه، که خوا بریاری داوه بچنه دۆزهخموه، وهک له ئایهتی (أَن لَّهِم قَدَمٌ صَدَقَ عِنْدَ رَبِّهِمْ) یونس/ ۲ . که بهمانا ئمو کردهوه باشانهیه که کردوویانه ...

ئموهتا زانایهکی وهک (الخطابی) که لهسهدهی چوارهمدا ژیاوهو، زۆر نزیک بووه لهچهرخی (سەلهف) کاتییک نهمینی که زهمانه گۆراوهو، بهلگهی زمانهوانیشی بهدهستهوه بسوه ناچار بووه، تمویل بکات، کاتیکیش کمبینویهتی مهجالی تمویل نیه وازی لی هیناوه. بۆ نمونه: دهربارهی همدیسهکانی (نزول) دهفرموت: پیوسته وهک خۆی بروامان پیتی بیئت، وه نهچینه بنج و بناوانی یموه، کهچی لهحمدیسی (اتی رسول الله (ﷺ)) اعرابی فقال: یا رسول الله، جهدت الأنفس وضاعت العیال فقال رسول الله (ﷺ): ویحك أتدري ما الله؟ ان عرشه على سمواته لهكذا، وقال بأصبعه: مثل القبة علیه وانه لينط به اطيط الرجل بالراكب).. دهفرموت: نهگهر وهک خۆی همدیسهکه مانا بکهین، بهجۆریک لهچۆنیهتی (الکیفیه) دهگهیهنیت، که ئموهش بۆ خوا نابیت، بۆیه نهمیت بوتريت: مههست لییه نزیک کردنموه شتهکهیه لهئهقلی نهعرابی یه نهزانکه، که ئهلی: (ما الله) واته (ما عظمت الله) وه مانای (انه لينط به) واته (انه ليعجز عن جلاله وعظمته حتى ينط به). لییرهدا بۆمان دهردهکموت که نهم زانایه، خۆی بهرای (سلف) هوه نهمهستهتموه، بهلکه بهپیتی بارودوخ و بهلگهکان رهفتاری کردوه، وهک لهسهرهوه نامازهمان بۆ کرد، وهلام دانموهی عمرههیتی دهشتهکی، جیاوازه لهگهل (مناقشه) ی زانایهکی روشنیردا. نهنجامی نهمانهیش ئموهیه، که بۆجۆنهکانی (سەلهف و خەلف) نابیت بهلگهی تمواو لهسهر تهفسیری نایهتهکانی صفات، بهلکو بهلگهی راست و دروست ئموهیه، داخۆ چهند لهگهل بنه ما گشتی یهکانی ئایین و زمانهوانی دا دهگونجیت.

جا لییرهدا (اجتهاد) دهوری خۆی دهبینیت، ئموهتا لهمانای (کل شی هالك الا وجهه) القصص/ ۸۸، سی رامان باس کرد، یهکیکیان هیج (تمویل) ی ناکات، دووه: دهلیت: (الوجه) واته (الذات) سیههههیش دهلیت: (الوجه) واته (الجهة)ه.

پیوسته ئموهش بزانی، که هیج رایهک لهو رایانه زال نی یه بهسهر راکی ترداو، نابیت بیینه هۆی ئموه که موسولمانان بکاته پارچه پارچهو، یهک ریزی یان تیک بدات، چونکه مهسهلهکه پهیههندی به (اجتهاد) هوه ههیهو، هههوشیان پابهندی بهرن مه زانستی

یه کهن و، لهو بنه مایانه لایان نه داوه، جا نه گمر یه کیچک پیی و ابیت، که به شیکیان رتی راستیان گرتوهو، به شه کهی تریش گومرایه نموا ده کموتیه هله یه کی گموره ده...
لیره دا له باسی نمو مهسه لانه ی که راست و ناراستیان ساغ نه بوته ده ده ستین و،
نموش دوویات ده که ینموه، که نا کوکی له سمریان نابیتیه هوی گومرایه هیچ لایه نیکیان و،
یهک ریزی یان تیک نادات.

دووه م : پیناسه و حوکه ی بیدعه

نم بنه مایه له هردو بنه ماکه ی تر فراوانتره، چونکه نه گمر بهووردی سمرنجی بنه مای
یه کهم و سییهم بده ین، بومان دهرده کموت که نموانیش جوړیکن له (بدعه)، هرچه ند
لیره دا مه به ستمان له (بدعه) نمو جوړه یه که نموانه نه گرتوهو.
پیشه کی: ده مانمویت نموه رابگه یه ین، که رای گشتی موسولمانان و ده که کان نمویه،
که (بیدعه) گومرایه یمو پیوسته خومانی لی دوور بجه ینموه، وه داهینان له نایین دا
ترسناکترین گونا ه، که نابیتیه هیچ موسولمانیک به لای دا بچیت، به لکه شمان نم
نایه ته پیروزانیه:..

(أم لهم شركاء شرعوا لهم من الدين ما لم يأذن به الله) الثوری/۲۱.

(ولاتقولوا لما تصف ألسنتكم الكذب هذا حلال وهذا حرام لتفتروا على الله الكذب) النحل/۱۱۶.
یان هدیسی (من أحدث في أمرنا ما ليس منه فهو رد...) (ان خير الحديث كتاب الله وخير
الهدى هدى محمد وشر الأمور محدثاتها وكل بدعة ضلالة)..

بابزانین (بیدعه) به چه ده لاین:

به زور و اتا باسی (بدعه) کراوه، به لام نموه ی که هه موو باسه کان تیایدا هاویه شن، نمو
پیتاسه یه نیمامی (الشاطبی) یه، که تنه ا نموانه ده گرتوهو، که هه موو موسولمانان
له سمریان یهک ران، که (بیدعه) یمو خواو پیغه مبر نکولی یان لی کردوون، نموش
نمویه که له (الاعتصام) دا ده لیت:

(بیدعه): (برستی یه له پریمو یکی نایینی، داهینراو که وهک شمریعت وایه،
به مه به سستی زیاده روی له خوا پرستی دا). بیگومان بدعه کاریکی حرام و خراپو، هر
شتیکیش به ناوی نایینموه داهینرا بیت، ج له مهسه له عه قانیدی یه کاندای، یان
له (عیبادات) شتیکی (بیدعه) یمو، کاریکی ناروایمو (حرام) ه، بو نمونه: زیاد کردنی
نویژکی تر له سمر پینج فرزه که، یان به روژو بوونی روژکی تایبه تی، که له قورئان و

ھەدىس دا نەبىت، يان تەنھا يەك جۆز خواردن بەنماۋى خواپەرستى يەمە، يان بەرز كۈرەنمەۋى دەنگ بەخۇندەنمەۋى زىكرو شىعر لەگەل (جەنازە) دا، يان بانگ دان لەكاتى مردوو خستەنە گۆرەۋە، يان پىروا بىرون بەمەۋى كە دۆزەخ تەمواۋ دەبىت و، ئازارى كافران كۆتايى دىت، يان ئەمەۋى بوترىت كە دۆزەخ تەنھا بىرىتى يە لەپەشىمان بونەمەۋە سەر شۆرى.. ئەمانە ھەمەۋىيان (بىدە) ن و پاۋەند بون پىيان گومرايى يە.

ئەى بابزانىن ئەمەۋى كە جىگەي مەملەتتى زانايانە، كام جۆرەيتى و، مەملەتتىكە لەسەر چى يە؟

ناكۆكى يەكانيان تەنھا دوو شت دەگرنەۋە:-

۱. نەرىت و خوۋە كۆمەلەيتى يەكان:

ئەگەر (بىدە) بەۋە بلىق كە ھەر عادەتتىك بەپىچمەۋەنى ئەمەۋى عادات و تەقالىدەۋە بىت كە صەحابە كاتى خۆى بويانە، ئايا ئەمەۋى نەرىتە نوتيانە بەگومرايى دادەنرىن يان نا؟

لەۋەلام دا پىۋىستە بووترىت: كاتى خۆى تەنەت (صەحابە) ىش لەسەر ئەمەۋى مەسەلەيە يەك را نەبون، ھەيان بوۋە پىتى ۋابوۋە كە نەبىت بەھىچ جۆرىك عادەتى نوۋى دابەئىرىت نە لەبارەۋى خوارەنمەۋە، نە لەبارەۋى جەل و بەرگ و خانوۋەرەۋە.. ھەتدە ھەندىكىشىيان پىيان ۋابوۋە كە ئەمانە (بىدە) نىن و نەبە ھۆى گومرايى، چۈنكە ئەمانە شەرىع نىن، لەبەرئەۋە موسولمان دەتوانىت بەنارەزۋى خۆى و بەپىتى گۆرانى بارودۇخ و شۆن، عادەتى نوۋى رابەئىنىت و، لەپىشەكى ئەمەۋى كىتەدە لەم بارەۋە دواين و، ئەمەۋى رۆرمان باس كەرد، ھەر لەبەر ئەمەش بوۋە كە لەماناى (بىدە) دا راي جىاۋازيان ھەبەۋە.

۲. تەتبىق كەردنى ماناى (بىدە) بەسەر روداۋو شتى جۈزنى دا.

ئاشكرايە لەكاتى تەتبىق كەردندا، مەملەتتى دەكەۋىتە نىۋان زانايانەۋە، بۆ ئەمەۋى: باس كەردن دەربارەۋى قەزاۋ قەدەر (جىرو اختىيار) دەرھەق بەمەۋى، ئايا بە (بىدە) دادەنرىن يان نا؟؟...

يان بەكارھىنانى زانستى (كلام و منطق) لەبەرگى كەردن لەمەقائىدى ئىسلامى دا (بىدە) يە يان نا؟ رۋوبەرۋو بونەمەۋى ئەمانەۋى دەيانەۋىت ئىسلام لەكەدار يەكەن، دروستە يان نا؟ كىشە دەربارەۋى قورئاننى پىرۆز، كە ئايا ھەمەۋى شتىكى قەدىمە يان ۋوشەكان و مەرەكەب و كاغەزۋ بەرگەكەي، جىاۋازن لەمانا (نەفسى) يەكەي؟. ئايا (بىدە) يە يان نا؟. پەنا بىرەنە بەر پىغەمبەرۋ پارانەۋە لىتى پاش ۋەفاتى، يان ھەر پىاۋ چاكىكى تر كارىكى رەۋايە يان نا؟. زىادە لەعبادەتدا چۆنەۋ، چ شتىك بەزىادە دادەنرىت و بەھرام لەقەلەم دەدرىت و، چ جۆرىكى ۋانى يەۋ كارىكى باشە؟ ئەمەۋى بانگەي كە ئىمامى (عثمان)

دای ھیتا کاتیک شاری مەدینە گەورە بوو، ئەو بانگەئە کە لەبەردەم مەزگوت دا دەدرا، نەئە ئەتوانی ھەموو کەس ناگادار بکاتمە، نایا بەدعە یان نا؟ ئیحمەم بەحەج و عومەرە لەغەیری ئەو شوتانەئە کە بۆیان دیاری کراو، کاریکە باشە یان نا؟ بیدعە یان نا؟ نوێژی جەژن لە چەرخە پێغەمبەر (ﷺ) دەبوو لەدەرەوێ شار بکرایە، ئەگەر لەناو مەزگوتدا بکەرتت حوکمی چی یە؟ بیدعە یان نا؟ ئەمانە ھەمووی چەند غوونە یەکن بەتەواوی ناشرە نەبوو، ناخۆ بەرمانای (بیدعە) دەکەون یان نا؟ لەبەرئەو ھەموویان دەکەونە ژێر حوکمی (اجتہاد) ھو، وە زانایانی (سەلف) لەسەریان یەک پانەبوون، وە لەخوارەو بەدرێژی سەرلەنوێ لی یان ئەدوێن:

دەربارە ی ناوھەکانی خواو صیفاتەکانی و

(کلام) و (قەزاو قەدەر)

ناشکرایە کە لەسەرەتای ھاتنی ئیسلامەو (صەحابە) بەھیج جۆرتک لەو مەسەلانەیان نەدە کۆلیمە، وەک چۆن لەقورئان و حەدیس دا باسیان کرابوو وەریان دەگرتن و، پڕوایان پێیان بوو، بەلام پاش وەفاتە پێغەمبەر (ﷺ) وە بلوو بوونەو ئیسلام، بەپانتایی یەکی فراواندا، وە موسوڵمان بوونی ژمارە یەکی زۆر لەجولەکەو مەسیحی و نایینەکانی ترو، پەیدا بوونی (دەردەشمو گفتوگۆ) لەنیوان ئەمان و (صەحابە)کاندا، موسوڵمانەکان بوون بەدوو بەشەو: ھەندیکیان ووتووێژ دەربارە ئەو مەسەلانەیان بەکاریکە خراب دەزانی و، ھەروەک جاران بێ دەنگی یان ھەلێژارد، لەمانە ھەزەرەتی (عمر بن الخطاب، عبدالله بن عمر، زید بن ثابت) وە کەسانی تر... پاش ئەوانیش لەتابعین (احمد بن حنبل، مالک بن انس، الأوزاعي، سفیان الثوري) ھەمان رایان ھەبوو. ھەندیکە تریش پێیان وابوو کە پێوستە وەلامی ئەو کەسانە بدرێتمەو (مناقصە)یان لەگەڵدا بکەرت، لەمانە (علی بن ابی طالب، عبدالله بن عباس، عبدالله بن مسعود) وە ئەپاش ئەوانیش لەتابعین (الحسن البصري، أبو حنيفة، الحارث المحاسي، ابو ثور...) رای ئەمانیان ھەبوو.

ئیمامی علی زۆر جار لەگەڵیاندا دەکوتە (مناقصە)و، وە (ابن عباس)و (ابن مسعود)ی ھان دەدا تاوھەلامیان بەنمەو. وە لەخوارەو دوو ھەلوێستی دژ بەیەک لەلایەن دوو زانای گەورە ئیسلامەو، کە بەناو دارترینی زانایانی (سلف) دادەنرێن باس دەکەین:

.....**سەلهفیه** قوناغیکى وه ختیه نهک مهزه بیکى نیسلامی

یه کهم: نیمامی (مالک بن انس)ه:

که نه یفرموو نابیت بهیچ جوریک گوی بۆ نمو جوړه کسانه ی که (شویه) له نیسلام ده گرن بگیریته و، هه موو جاریک نهو ی دوو باره ده کرده، وه نه یفرمو: (ایاکم والبدع، قیل یا أبا عبدالله وما البدع؟ قال: أهل البدع الذين يتكلمون في أسماء الله وصفاته وكلامه وعلمه وقدرته، ولا یسکتون عما سکت عنه الصحابة والتابعون لهم بأحسان)...

دووهمیان: (الحسن البصري)ه:

که له نامه یه کی دا بۆ (عبدالملک بن مروان) یان بۆ (حجاج) ده نووسیت: مه سه له ی قه زاو قه ده ر شتیک نه بوو که (صهابه) باسیان کرد بیت به لام کاتیک بینیمان که که سانییک هه ن نکولی لی ده کهن، ناچار بووین که روویمروویان ببینه موو راکانیان پوچهل بکهینه مو.

مه سه له ی هه لوئستی (سه له ف) له زانستی (الکلام) هه مان هه لوئستی پتیشویان بووه، نهوانه ی که (مناقشه) و ووتوئریان ده رباره ی (الشبهات) به کاریکى باش نه زانیوه، نه م زانسته شیان به خراب زانیوه، به پیچموانه مو نهوانی تر به زانستیکی باشیان زانیوه، باشتیرین (تعریف) ی زانستی (کلام) نهو یه که (ابن خلدون) له پیشه کی یه که یدا نویسویه تی وده لی (زانستیکه ده رباره ی بهرگری کردن له عه قیده و نیمان، به به لگه ی عه قلی و رت کرد نهو ی نهو لاده رانه ی که ده یانه ویت، له که له مه زه بی سه له ف و موسولمانان بگرن).

نه گم بهووردی سه رنجی نه م (تعریف) ه بده ی، بۆمان ده رده که ویت که هیچ باسی نهو ناکات که ده بیت له گه ل فه لسه فمو مه نتیقی یۆنانی دا تیکه ل بکریته، که چی زۆر له نه زانان نیستا وای بۆ ده چن، که نه م زانسته ته نه ا له فه لسه فمو مه نتیقموه په یدا ده بیت...

دوو هه لوئستی جیا جیای (ابو حنیفه و شافعی) له م باره یه مو به لگه یه، که ته نانه ت زانیانی (سلف) یش باسیان کردووه. ماوه یه ک بوو (ابو حنیفه) به هیچ جوریک باس کردنی مه سه له عه قانییدی یه کانی له مرگه ی زانستی (کلام) وه به باش نه زانی، که چی هه ر نهو زانیه که له سه رده میکی تر دا رووی تیده کات و، ته نانه ت کتیبی تیدا داده نیت، وه ک (الفقه الأكبر) هۆی نه م گۆرانه ش دیاره گۆرانی بارودوخ و پتووستی خه لکان بووه ... هه روه ها نیمامی شافعی له زۆر شوین دا دۆی زانستی (کلام) قسه ی کردووه به کاریکى خرابی زانیوه، که چی هه ر نه م زاته له به رده م (الرشید) دا، ده که ویتسه مناقه شموه له گه ل

(بشير المرسى) دا دهر باره ي مهسوله كانى نهم زانسته، (المنزى) ده گيريموه :
(له گهل پياويك دا كموتنه گفتوگو، دهر باره ي مهسوله يه كي عه قانيديموه پرسياى لى
كردم و خهريك بوو بمخاته گومانموه، له بمرنموه چوممه خزمهت شافعى و بوم گيرايموه،
نمويش فرموى: نهم مهسوله يه هي بيدينه كانمو وه لامه كمشى بمو جوړه يه).
له مهسوله ي قورنانش دا نيمامى (احمد) پيى وابوو، قسه كردن دهر باره ي نموي كه
جياوازي هديه له نيوان ووشمو ماناو (قديم و حادث) كاركي بي هوده يمو
(صهحابه) كانيش هيچ كاتيگ خويان بمو جوړه مهسوله نموه خهريك نه كردووه، همر
نمونه كه بروا بكرت بموي، كه له لايه ن خواوه هاتوه، نيت شتى تر زياده روى يمو هيچ
پيوست ناكات، همر له م ريگه يهش دا بوو نمو هه موو دهرده سهرى و چهرمه سهرى يه ي
به سهرهات.

كه چي نيمامى (شافعى) وای پي باش بوو، كه ده بيت جياوازي بكرت له نيوان مانا
نه فسي يه كمو، ووشمو كاغهزو مهره كه به كموه، كه يه كه ميان (قديمه) و، نمواني تر تازه
پهيدا بوون (حادث) ن، بمو شيوه خوى لمو دهرده سهرى يه ي نيمامى (احمد) رزگار كرد،
ناشكر ايه نهم زاتمش هه مان راي شافعى بووه، به لام له روى قناعتى زانستى يموه،
به كاركي ناروای زانيوه، قسه يهك دهر باره ي قورنات بكات، كه له موه وپيش كهس نموي
نه كرد بيت...

مهسوله ي پهنا بردن

مهسوله ي پهنا برده بمر پيغه مبمر (ﷺ) يان همر يواو چاكيكي تر، نموي كه گوماني تيا
نى يه نمويه، كه به دريژايي همر سي چهره كه ي (سلف) كهس لمو باره وه نهدواوه، نموي
كه له حهديسي (صحيح) وه وه رگيراوه نمويه، كه (صهحابه) له كاتى خوى دا داوايان لى
كردووه دوعايان بو بكات و، هه موو شتيكي نمويان به مو باره ك و مو تفرك زانيوه وهك:
نارهق، موو، ناوى ده ستوريو... نهم حهديسهش به لگه يه له سمر نموه: كه (عثمان بن

حنيف) ده گيريموه: (ان رجلا ضريرا أتى النبي ﷺ) فقال: ادع الله ان يعافيني قال: ان
شئت دعوت وان شئت صبرت. فهو خير لك. قال فادعه. قال فأمر ان يتوضا فيحسن وضوءه
ويدعو بهذا الدعاء: اللهم إني أسئلك واتوجه اليك بنبيك محمد، نبي الرحمة اني توجهت
بك إلى ربي في حاجتي هذه لتقضي لي. اللهم فشفعه في) هه روه ها نيمامى (عمر) له كاتى

بێ بارانیدا پەنای بردۆتە بەرحەزەرەتی (عباس) مامی پیغەمبەر (ﷺ) یان ئەوەی کە لەسالیکی گرانیدا لەسەردەمی حەزەرەتی (عمر) دا پیاویک دەچیتە سەر گۆری پیغەمبەر (ﷺ) و عمرزی دەکات : ئەو پیغەمبەری خوا داوای باران بۆ نەتمووە کەت بکە ، وا خەریکە لەناو دەچن ، لەخمودا پیتی دەلێت کە باران یان بۆ دەبارێت .

حەدیس لەم بارەوێ زۆرن ، وەک ئەوەی کاتیک (فاطمة بنت أسد) ی دایکی (ئیمامی علی) وەفاتی کرد ، کە کاتی خۆی بەخێوی کردبوو ، بۆی پارایەوێ فەرموی : (اللهم اغفر لأمی فاطمة بنت أسد ووسع علیها مدخلها بحق نبيك والأنبياء الذين من قبلي).

یان پارانمەوێ حەزەرەتی (ئادەم) (ع) مان بۆ دەگێڕیتەوێ کە (یارب أسنک بحق محمد الا ماغفرت لی).

ئەوەی کە لە (صحابە) و (سلف) هەکانی ترەوێ بۆمان ماوەتەوێ ، هەر ئەوانە بوون کە باسما ن کردن ، وە بەم شێوەیە مایەوێ تاسەردەمی (ابن تیمیە) کە هات جیاوازی کرد لەنێوان پەنا بردن (التوسل) لەکاتی ژيانداو ، پەنا بردن لەدوای مردن ، کە یەکەمیانی بەرەوا زانی و ، دوووەمیانی بە (حرام) .

ئێمە نازانین ئەم زانایە ئەم جیاوازی یە لەکۆتوێ هینا ، وەک ووتمان ئەوەی کە لە (سەلهف) وە بۆمان ماوەتەوێ ، ئەوانە بوون کە باسما ن کرد ، کە هیچیان باسی ئەم جیاوازی یە ناکەن ، ناشرکاش ئەو پەنا بردنە تەنها بۆ ئەوەیە کە ئەو زاتانە پلەو پایەیان لەلای خوا بەرزە ، نەک لەبەر خۆی و توانای ماددییان ، پاشان مەسەلەیهکی وا هێ ئەوێ نێ یە موسوڵمانان بکاتە دوو کۆمەلەو ، دوو بەرەکی بچاتە ناو ریزەکانیانەو ، بەرێی ئێمە (بدعە) ئەوێ نێ یە کە یەکیک (توسل) بە پیغەمبەرێان یان پیاو چاکان بکات ، بەلکۆ ئەوێ دایە کە یەکیک پیتی وابیت ئەو کارە دەرچوونە لەکرداری پیشینەکان و ، لەکۆمەلە موسوڵمانان دووری دەخاتەوێ ، لەکۆفرو گومرایی نزیکێ دەخاتەوێ ، چونکە ئەم بۆچوونە هیچ بەلگەێ لەسەرنیە ، مەسەلەێ (عبادات) و گۆڕینی چەند شتیکی لاوەکی و زیاد کردنی چەند شتیکی تر ، مەسەلەیهکی نێ یە کە داھێنانی تیا ناشرکرا بییت ، چونکە دیسان ئەوێش دەکەوێتە بەر بازەنێ (اجتهاد) وە ، رای پیشینەکان دەر بارەیان جیاواز بوو ، نمونەش لەو بارەوێ زۆرن وەک :-

داھێنانی بانگیکی تر لەمۆزانی هەینی دا ، لەلایەن ئیمامی (عثمان) وە ، کە دەبوو لەسەربانی مالهەکی لە (الزوراء) بەرایە ، چونکە شاری (مەدینە) گەورە بوو ، دەنگی

بانگی مزگوت نمه گه یشته ده وروریهی شاره کدی ، که نه مهش (اجتهاد) ی خوی بوو ، وه که سیش پیی نارازی نه بوو .

مسئله هی نیحرام بهستن به حج و عمره

نیمامی (عثمان) پیی وابوو :- له پییش شوتنی تاییه تی خزیدا ، نه گمر یه کییک نیحرام بهستیت ، نمو کارتکی (بیدعه) ی کردووو ، هیچ پاداشتی نی یه ، که چی زوری (صحابه) له سر نمو رایه ی نمو نه بوون و پیچموانه ی بوون . له پیشموه ناماژه مان بو نیحرام بهستنه کدی (عبدالله بن عامر) کرد ، کاتیک خوراسانی رزگار کرد ، له سوپاسی نمو سرگوتنه دا هر له شوتنی خویموه له (خراسان) نیحرامی بهست و ، چوو بو عمره ، که چی نیمامی عثمان پیی فرمو : (لقد غدرت بعمرتك حين احرمت من نيسابور) .

نیمامی (علی) پیی وابوو ، که نه گمر شاگردیک شتیکی له ناو برد ، پیوسته پیی بیژریت ، که چی زوری (صحابه) له گه لیا نه بوون ، نیمامی (علی) ده ی فرموو : باشرین ریگا بو پارتیزگاری کردن له مهرژه ونندی خه لک نموه یه ، که پییان بژمیتریت ، نه گینا یان نه بیت شاگردی نه میتی ، که نه مهش کاری خه لک پهک ده خات ، یان نه بی دهرگای دزی و دروو ده ست بری بخریته سرگازی پشت . کمواته بهرژه ونندی له وه دایه که پییان بیژمیتریت .

که چی (صحابو تابعین) له سر نمو رایه نه بوون ، وه نه یان فرمو :- که نه مه له سرده می پیغه مبردا نه بوو ...

نه گمر بهدوای نه م جوړه مهسه لانه دا بگمریځ ، زور لهو بابه تانه مان بهرچاو ده کموت ، به لام هرگیز کومه لیکیان کومه له کدی تری به گومرا نه داوه ته قه لیم ، چونکه هه موویان له ژیر سیبیری پابه ند بوون به قورنات و حدیس دا نمو رایانه یان دهرپریوه ، واته پابه ندی نمو بهرنامه زانستی یه بوون که به دریژی باسماں کرد ...

هەلۆستەیه ک لەگەل (ابن تیمیہ) دا

پیش نەوێ باسی (البدعە) کۆتایی پێ بەیتین، دەربارە ی دوو خال لەهەلۆستە (ابن تیمیہ) دەوتین، کە پێمان وایە نەم زانایە لەوانەدا کەوتۆتە هەلەو، لەکاتێکدا کە بەدرێژی باس لە (علم الکلام) دەکات و دەگاتە نەو نەجامە:

کە خۆ خەریک کردن پێ یەو (بدعە) نیو، حەرامیش نیە، نەو تا دەلێت: (ووتووێژ لەگەل ئەوانەدا بەزمانی خۆیان، کاریکی خراب نی یە، لەکاتێکدا کە پێوستمان پێی بێت).

باش نەو دەلێت: [سەلف هەر لەبەر نەو (کلام) یان بەباش نەزانێو، چونکە هەندێک زاراوی وەک (الجوهر - العرض - الجسم) ی تێدا بەکار هاتووە، بەلکو لەبەر نەو بوو چونکە مانای نەو ووشانە چەند شتێک دەگرێتەو کە نەمی لێ کراو. جا نەگەر نەو مانایانە بەشیوەیه ک بن کە لەگەل قورئان و حەدیس دا دژ نەبن، نەو بەهەلە دانانن [. نێمەیش دەلێن:

هەر کەسێک خۆی بەم زانستەو خەریک کردبێت ، هەر وای ووتووە، کەسێش بڕوای بەشتە بێهۆدەکانیان نەبوو. نەو تا نێمامی (غزالی) زۆر بەباشی زاراوی (فەلسەفە) ی زانیو، بەلام نەو بۆ دوو مەبەست بەکاری هێتاون: یەکەم بۆ دەرخستنی نەو هەقیقەتە ی کە لەقورئان و حەدیس دا هاتووە.

دووهم: تا را پوچەکانیان بۆ خەلک پوون بکاتەو، تا لێ یان دوور بکەونەو... سەیر لەو دایە کە (ابن تیمیہ) لۆمە ی غەزالی دەکات لەسەر نەوێ کە خۆی پەو شتانەو خەریک کردووە، کە دەبوو سوپاسی بکات، بەوێش خۆی بۆ خۆی دژایەتێهکی لەگەل هەلۆستە پێشویدا دروست کردووە، تەنانت نەم دوو هەلۆستە وای لەهەندێک لەخۆتەرانی کردووە، کە وایزانن کە نەم زانایە دژی (علم الکلام) دواو، لەگەل نەوێشدا کە راستی یەکە ی وانی یە، بەلکو لەبەرگی سێهەمی کتێبی (مجموع الفتاوی) دا زۆر بەدرێژی باسی نەو مەسەلەنە ی کردووە، بەشیوەیه ک، کە تەنانت لەبەرنامە ی قورئان و پوون کردنەو ی عەقائیدی نەسلاسی دوورکەوتۆتەو..

لەوێش سەیرتر نەوێه، لەگەل نەوێشدا خەلکان لەگومرایی (فەلسەفە) دەترسێن، کەچی خۆشی تووشی مەسەلە ی وا کردووە، کەوا بەناسانی نەیتوانیو خۆی لێ یان رزگار بکات. نێمە لێرەدا تەنھا دوو مەسەلە باسی دەکەین :- یەکەم: دەربارە ی نەوێ کە (ابن حزم) لەکتێبی (مراتب الأجماع) دا دەلێت : (هەموو موسولمانان یەک ران، لەسەر نەو ی

خوای مه‌زن هیچ هاویه‌شی نیمو، دروست‌کمری هم‌موو شتی‌کمو همر خۆی بووه‌و، که‌سی تری له‌گه‌لدا نه‌بووه، پاشان هم‌موو شته‌کانی دروست کردووه).

(ابن تیمیه) ده‌لیت: [راسته هم‌موو زاناکان یه‌ک پان له‌سهر نه‌وه‌ی که همر خۆی هم‌موو شتی‌کی دروست کردووه، به‌لام له‌سهر نه‌وه یه‌ک رانین، که نه‌گهر یه‌کی‌ک به‌پێچموانه‌ی نه‌وه‌وه بی‌ت، کافر ده‌بی‌ت. چونکه (القدریه) پیتی‌ان وایه، که کرداری نا‌ژه‌له‌کان خوا دروستی نه‌کردووه، پاشان نه‌وه‌ش ساغ نه‌بو‌نه‌وه، که پێش دروست کردنی ناسمان و زه‌وی دروست کراوی تر نه‌بووه...].

به‌مه ده‌یه‌ویت نه‌و قسه‌یه‌ی خلاسه‌ف دوویات بکاتمه‌وه که ده‌لین: [شته‌کان هم‌موویان تازه دروست کراو نین، به‌ل‌کو نه‌وه‌که‌یان همر بووه واته (قدین)...].

ناشکرایه (ابن تیمیه) لی‌ره‌دا که‌وت‌وته هه‌له‌یه‌کی سه‌یره‌وه، چونکه هم‌موو که‌س نه‌وه نه‌زانیت، که نکولی له‌نایه‌تی (الله خالق کل شی) الرعد/۱۶. الزمر/۶۲ همر که‌سی‌ک بیکات پیتی کافر ده‌بی‌ت، چونکه نه‌م مه‌سه‌لانه پیتی‌ان ده‌وت‌یت [معلوم من الدین بالضرورة]، پاشان تانی‌ستا که‌س نه‌بی‌سته‌وه که (القدریه) قسه‌ی وایان کردی‌ت، که کرداری نا‌ژه‌له دروست‌کراوی خوا نی‌یه....

پی‌او نازانی چۆن نه‌م قسه‌یه‌ی (ابن تیمیه) لی‌ک بداتمه‌وه، ناشکرایه که له‌م دوو ته‌فسیره هیچی تر هه‌ل‌نا‌گ‌رت:-

۱. بێ‌ج‌گه له‌خوای مه‌زن یه‌کی‌کی تیر هه‌یه، هه‌ندی‌ک له‌شته‌کانی ناو بوونه‌وه‌ری دروست‌کردووه، که‌واته دروست‌کردنی گشتی ده‌گه‌ری‌تمه‌وه بۆ هه‌ردوو لایان.
۲. به‌شی‌ک له‌شته‌کان ده‌ستی دروست‌کردنی نه‌گه‌یش‌توتی به‌ل‌کو هه‌روه‌ک خوای مه‌زن قه‌ده‌ه.

جا نایا چ موسولمانی هه‌یه نه‌وه نه‌زانیت، که هه‌ردوو لی‌ک‌دانمه‌وه‌که نه‌وپه‌ری شه‌ریک بۆ خوا قه‌رار دانو، کوفری ناشکرا؟

نه‌ی هه‌موو ده‌قه‌کانی قورئان و هه‌دیس زۆر به‌ناشکرا نکولی له‌مه‌ ناکه‌ن؟

نه‌ی نه‌بی‌ت کافر چی بی‌ت؟

سه‌یر له‌وه‌دایه نه‌گه‌ر کتی‌بی (الفتاوی) ی ابن تیمیه سه‌یر بکه‌ین، هه‌مووی باسی نه‌وه نه‌کات، که یه‌کی‌ک رایه‌کی وای هه‌بی‌ت (کافر) ده‌بی‌ت.

به‌کورتی ئی‌مه پیمان وایه، که (ابن تیمیه) ته‌نها همر بۆ نه‌وه‌ی که راکه‌ی (ابن حزم) ر‌ه‌ت بکاتمه‌وه، نه‌وه‌ی نویسه‌وه، نه‌گه‌نا نه‌م چۆره رایانه له‌پیاوی زاناو بلی‌مه‌تی وه‌ک نه‌و دوورن. دووه‌م: ده‌رباره‌ی مه‌سه‌له‌ی هۆیه‌کان (الاسباب) : هه‌موو جه‌ماوه‌ری موسولمانان له‌و

بروایه دان، که خوی مه زن نه نجامه کان له کاتی پهیدا بوونی هۆیه کان دروست دهکات، به لām هۆیه کان دهوریان لمو نه نجامه دا نی یه. فه یلمسوفه کۆنه کان پییان وایه: که هه موو شتیک له نه نجامی سروشته وه دروست ده بن، به لām فه یلمسوفه موسولمانه کان وهک (فارابی و ابن رشد) ده لین: به هۆی نمو هیزه وه یه که خوا له شته کاندای دروستی دهکات، واته بروایان به وه هیه که شته کان له نه نجامی هۆکانمه دروست ده بن.

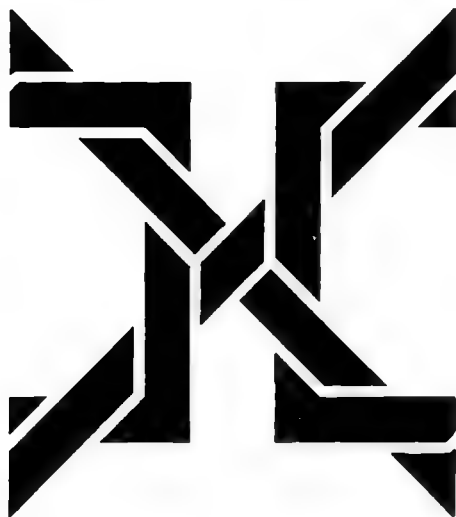
(ابن تیمیه) دوی قسه ی نه م فه یلمسوفانه ده کمویت و ده لیت: [هه م که سیک پیتی واییت که خوا شته کان دروست دهکات، نهک هۆیه کان، به پیچمانه ی قورنانه وه قسه ی کردوه وه ئینکاری نمو هیزه نهکات که خوا له نازه لدا دروستی دهکات، تاکار بکات هه وهک توانای بهنده].

که واته ناگر هیزیکی تیایه شت گهرم دهکات، چاو هیزی بینینی تیایه م، زمان هیزی چیژوو... هتد هه ندیک نکولی له هیزه کان و سروشت دهکهن وهک (ابی الحسن و پهیره وانی له هاوړیکانی نیمامی مالک، نیمامی شافعی) ههروه ها نکولی له هۆیه کان دهکهن، واته ده لیت: خوا شته کان دروست دهکات، نهک به هۆی نمو هیزه وه که تیایدا هیه، بۆ نمونه: ده لیت خوا مرووف به هۆی نانه وه تیر ناکات و، به هۆی ناوه وه ناواشته ی ناکات، به لکو خوا نمو نه نجامانه دروست دهکات، پاشان ده لیت: نه مانه پیچمانه ی قورنانه و هه دیس و نیجماعی موسولمانان، چونکه کهس نی یه نمو نه زانییت که هه ندیک شت ده بنه هۆی شتی تر، دیاره که تیری له نه نجامی خواردنه وه یه، نهک ژماره کردن و، به خواردن ده بیت نهک به به مرد.. و ناویش هۆی ژیا نی رهک و گیان له به ره، وهک ده فهرمویت: (وجعلنا من الماء كل شئ حي) الأنبياء/۳: وه گیان له به ریش به ناو خواردنه وه تیراو ده بیت، نهک به ره ویشتن و... هتد.

به م شیویه (ابن تیمیه) به م قسه یه ی قسه که ی (أرسطاطاليس) دویات دهکاته وه، که پیتی وایه، هه موو شتیک هۆی خۆی هه یه م، دهوړیکی کاریگهر بۆ (ماده) بریار ده دات، به وهش له گیانی مه زه بی نیسلاسی ده رده چییت و، ده چیته سه ر به یری مه نتیقی (نه

رسطاطاليس)) و، له وهش سه یرتر نه وه یه: پیتی وایه که نمو رای قورنانه ی پیروزه، به به لگه ی نمو ی که پیتی (ب) یا (ل) به مانای (سببی) به کار هاتوه، وهک له نایه تی: (فأنبتنا به حدائق ذات بهجة) النحل/۶۰، (فأنزلنا به الماء) الأعراف/۵۷، (فأخرجنا به من كل الثمرات) الأعراف/۵۷، (ولتعلموا عدد السنين والحساب) الأعراف/۱۲، (ولتبلغوا عليها حاجة)

ئىمە پىمان واىە: نەگەر (ابن تىمىيە) نەمانە بەھۆى (حەقىقى) بزانىت، نەوہ كوفرىكى
ناشكرایە، چونكە نەگەر وابىت، نەوہ مانای واىە كە خوا توانای نى يە خۆى شتەكان
نەنجام بدات، بۆيە ناچارە ناو بكات بە (واسطە) بۆروواندن و ھەوريش بۆ باران بارىن..
خۆ نەگەر پىتى وابىت نەم جۆرە پىتانە بۆ (سببى جعلى) يە، واتە خوا كەردويەتى بە عادت
كە باران بارىن لەگەل ھەوردا پەيدا دەيىت، نەوہ راى ھەموو موسولمانانمو، لەگەل
دەقەكانى قورنان و ھەديس دا يەك دەگرنەوہ، بەلام وا ديارە (ابن تىمىيە) نەوہ مەبەستەى
نيە، چونكە دەورىكى كاريگەرى بۆ ھۆيەكان پريار داوہ. پاشان نەم قسەيەى لەگەل نايەتى
پىروۆزى (إن الله يمسك السموات والأرض أن تزولا) فاطر ۱/۴۱ ۋە نايەتى (ومن آياته أن تقوم
السموات والأرض بأمره) الروم/۲۵. يەك ناگرنەوہ. چونكە نەم نايەتانە نەوہ ئىسپات
دەكەن، كە ھەميشە خواى مەزن سەرىمىشتى ناسمان و زەوى دەكات نەك سەروشت..

سپههم :

(تصوف) و نمو باس و گیر و گرفتانهی که رووی تی ده کهن

نمو ناوهش ناویکی تازه یمو بۆ ناو تراویکی کۆن دانراوه (مسمی قدیم)، چونکه نهم ناوه کراوه ته ناوی نمو کهسانه ی که هه می شه خه ریکی پاک کردنه ی (نهفس) یانن، لهو چلکانه ی که توشی ده بیت، وهک حمسودی و خۆ به زل زانین و خۆ شه ویستی ژبانی دونیاو، به یه کجاره کی روو نه که نه خواو، پشت بهو ده به ستن، چونکه ناشکرایه مادام مروژ خۆی پاک نه کاتمهو، نمو نیسلامی یه تی یه که ی ههر به ناوهو هیچی تر، به لکو لهوانه یه زۆر له کاره کانی بینه هۆی زیاتر چلکن بوونی نهفسی، وهک خۆ به زل زانین به سهر خه لکداو، همولدان بۆ کۆ کردنه ی پارو پول و، پهیدا کردنی پلهو پایه به هۆی وه زیفه ی نیسلامه تیهو. ناشکرایه موسولمانیه تی نهم جوژه کهسانه، ههر تو تکلوه هیچی تر نیه، چونکه کاکله ی نیسلام بریتی یه له پاک کردنه ی (نهفس) و رواندن روه شته باشه کان، وهک خۆ شه ویستی و دلسۆزی و ترسان له خواو... نمو (جیهاد) ه ی که چه ند جار تیک له قورناندا دووباره بۆ ته وه وهک له نایه تی (وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ) الحج/ ۷۸: ههر بهو مبه سه تیهو، به خت کردنی گیان و سهروه ت به شیکه له م جیهاده.

نمو گونا هه نهیتی یه ی که خوا له چه ند شو تیکدا نه ی لی ده کات، وهک له نایه تی (وَذَرُوا ظَاهِرَ الْأَثَمِ وَبَاطِنَهُ) الأنعام/ ۱۲۰، ههر نمو کاره ناشیر ینانه، که په رده ی سه ر دل دروست نه کهن، وه هه می شه قورنان داوا ده کات که خۆ مان پاک به کینه وه: (فَقُلْ هَلْ لَكَ إِلَىٰ أَنْ تَزْكَىٰ وَأَهْدِيكَ إِلَىٰ رَبِّكَ فَتَخْشَىٰ) النازعات/ ۱۸-۱۹. ته نانه ت نمو (احسان) ه ی که له وهو پیش باسه مان کرد، ههر له نه نه جانی نمو خۆ پاک کردنه وه ده ست ده که وی ت (وهو ان تعبد الله كأنك تراه فان لم تکن تراه فانه يراك) نمو انه ی سهروه کاکله ی نیسلامن و، هیج کهس گومان ی نیه له وه داو، پیشینه کانی ش ههر له سه ر نمو ری یه بوون، جا نهم کاره ههر ناویکی لی بنییت گرنگ نی یه. گرنگ نه وه یه نمو کارانه نیشانه ی موسولمانی راسته قینه.

ناشکرا شه همولدان بۆ پاک کردنه ی (نهفس) ی مروژ، نه گهر پایه ندی نمو (شه ریه) نیسلامی یه بیت، که له قورنان و هه دی سه وه بیت کاریکی زۆر باش و، پاداشتیکی زۆری هه یه، به پیچمه وانمه نه گهر له گه ل نه حکامی (شه ریه ت دا یه ک نه گرتنه وه، نمو کاریکی خراپه نه ی لی کراوه، وهک له پیشمه و ناماژه مان بۆ کرد.. نه وه نه ده یه، جاری وا هه یه له م پاک کردنه ودا چه ند کرده وهو کاریکی پهروه ده یی په یرو ده کرتن، که به ته وای ساغ نه بو ته وه داخوا له گه ل نه حکامی شه ر دا یه ک ده گرتنه یان نا ؟ ههر وه ها نه وه ش ساغ

نەبۇتەمۇھ كە دژ بىمۇ بىنەماۋ نەحكامە شەرىئەتەن يان نا ، لەبىر ئەمۇ نەم كىردەۋانە دەكەمۇنە بىر (اجتەھاد) ۋە كەس ناتوانىت بلىت ئەمانە دەبنە ھۆى گومرايى و لەرى لادان. نەم كىردەۋانەش چەند جۆرىكن، نىئە لىرەدا چەند غومۇنەيەكەيان دەخەينە بەرچاۋ ، كە گىرەمۇ كىشەى زۆرىان لەسەر پەيدا بوۋە:-

* يەككىك لەۋانە بەستىنى كۆزى زىكرە ، لەچەند كاتىكى ديارى كراۋو بەجۆرىكى تايىبەتى: ئەۋانەى خۆيان بە (سەلەفى) دەزانن، ئەم كارهەيان بەلاۋە باش نى يەمۇ ، ئەمۇ كەسانەش كە ئەيكەن بەگومرايان دەدەنە قەلەم ، بەبەلگەى ئەۋەى كە ئەم كىردەۋەيە لەچەرخى سەلەفدا نەبۋەو لەقورئان ۋە ھەدىسەش دا باس نەكراۋە .

ئەۋانەش كە بەكىردەۋەيە ھەلئەستەن ، بەلگەيان ئەمۇ ئايەتەيە كە دەفەرەمۇت: (الذين يذكرون

الله قياما وقعودا وعلى جنوبهم) ال عمران/۱۹۲ . ئاشكرائە ئەمۇ ئايەتە گىشتى يەمۇ ، ھىچ جۆرىكى لى بەدەر نىيە ، مەگەر ئەۋەى كە كىردەۋەيەكى خراپى لەگەلدا بى ، ۋەك سەما كىردن ۋە خۇبادانى لەگەلدا بىت ، جا نەگەر يەككىك بەتەنھا ، يان لەگەل چەند كەسانىكى تردا ، خەرىكى زىكرى خوا بىت و ، ھىچ كىردەۋەيەكى ھەمراى لەگەلدا نەكات ، ئەمۇ ئاشكرائە كە كارىكى رەۋايەمۇ ، بەھىچ جۆرىك لەدەقە قورئانى يەكە دەرنەچۈۋە .

ھەرۋەھا بەلگە بەم ھەدىسانەش دەھىنئەمۇ (لايقعد قوم يذكرون الله . الا حفتهم الملائكة وغشيتهم الرحمة . ونزلت عليهم السكينة . وذكرهم الله فيمن عنده) يان فەرەمۇدەى (ان الله ملائكة سيارة فضلاء ، يتبعون مجالس الذكر) ئاشكرائە كە ئەلئەى زىكر ، دەبىت بەشئەيەكى تايىبەتى و ، لەكاتىكى ديار كراۋدا بىت ، كەۋاتە خۇ بەستەمۇ بەۋەى كە لەكات و شۈنى ديارى كراۋدا (بىدە) يەمۇ ناپىت بىرئىت ، ھىچ بىنەمايەكى راستى نىيە ، كەۋاتە مەسەلەكە (اجتەھاد) يە ، ۋە ھەردوۋ راۋ بۆچۈنەكە دەكەمۇنە ژىر ئەمۇ بەرنامە زانستى يەى كە باسمان كىرد ، كەۋاتە سۈۋر بۈۋن لەسەر رايەك ۋە گومرا كىردنى لاکەى تر ، دوۋرە لەكالكەى ناپىن و بىجگە لەخۇيەستى چى تر نى يە... .

* يەككىكى تر لەمۇ كارانە ، ھىنانى ناۋى خوا (اللە) يە بەتەنھا ، بى ئەۋەى بىخىتە ناۋ رىستەيەكى تەۋاۋە: (سەلەفى) يەكان نكولى لەمەش دەكەن و ، بەكارىكى خراپى دەزانن ۋە ئەمۇ كەسانە بەگومرا دەدەنە قەلەم ، ۋەك (ابن تيمية) كە پىتيان دەلئىت گومرا . بەلگەشيان لەسەر ئەمۇ راۋ بۆچۈنەيان ئەۋەيە ، كە ھەمۇ شىۋەكانى زىكر لەقورئاندا رىستەى تەۋاۋن و ماناى تەۋاۋيان ھەيە ، ۋەك: لا اله الا الله . استغفر الله . سبحان الله

: لا حول ولا قوة الا بالله ، كەۋاتە ناۋ ھىتەنى خوا بە ۋوشەيەكى تاك (بىدە) يەكى

خراپه ، (ابن تیمیه) ده لَیْت لموانه یه نمو کسه لَمَه نجام دا بخاته گومانی (وحدة الوجود) مه.

به لام زۆره ی موسولمانان هیچ خراپی یهک له مه دا به دی ناکهن و ، پَیْیان وایه هیچ جیاوازی یهک له مه دا نی یه ، که به تاک یان له ناو رسته دا ناوی خوا به پَیْتَرِت .. به لَگه شیان نهم نایه تانه یه ..

(وَأَذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا) الدر/ ۲۵ ناشکرایه یه کم ناوی خوا (الله) یه .
(وَأَذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً ، وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ ، بِالْغُدُوِّ وَالْأَصَالِ . وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ) الأعراف/ ۲۰۵ .

هینانی ناوی خوا ، مه رج نی یه که ده بیْت لمَ رسته ی تمواودا بیْت . نمو هَش که (ابن تیمیه) ده لَیْت : گومانی (وحدة الوجود) ی لیّ ده کَرِت رَهت ده که نمو ه ، به مه ی که نمو کسه ی زیکری خوا ده کات ، همرگیز بیر له خوی ناکاتمو ه ، بیجگه له خوی مه زن شتیکی تری به خه یالدا نایه ت .

لیره ش دا نَیمه نامانه ویْت رایه ک به سمر رایه کی تر دا زَالْ بکه ین ، چونکه همردوو بۆچونه که له باز نه ی پابند بوون به قورئان و حمدیس ده رنه چوون ، به لام نمو ه ی لهو باز نه رها ده بیْت ، نمو کسه یه که راو بۆچونه که ی خوی به راست بزانی و خه لکی تر به گومرا ، نه گینا چۆن ده کَرِت پیاو بهو کسه ی که به م نایه ته پشت ده به ستیْت (وَأَذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا) بلّی لمَ ریتی راست لای داوه ؟ باشت رایه همردوو لایه نه که بکه مونه قسم و وتووێژ لهو باره ی مه ، جا نه گمر همردوو ی گه یشتنه رایه کی یه ک بوو ، نمو ا باشه ، نه گینا پتویسته همر لایه نیک رَیز له لایه نه که ی تر بگرت ، چونکه به رنامه ی زانستی وا ده خوازی ، وه بنه ماکانی (اجتهاد) و شی کردنه مه ی ده که کان وا داوا ده کات .

به لام نانه مه ی دوو به ره کی له نیتوان موسولمانان دا ، وه خۆشکردنی ناگری ناتهبایی و رَقم به رایه تی ، وه دوژمنایه تی ، کار تکه که دژ به نایینمو ، به لَکو یه کَیک له وه زیفه همره به ره زه کانی نِیسلام ، نه هِشْتی نمو دیارده ناشیرینانه یه ..

* یه کیکی تر لهو کارانه ، نمو زاراوانه ی که زانایانی (تصوف) دایان هیناون وه ک (الوقت . المقام . الحال . الشریعة . الحقیقة . الطریقة) . همدیک پَیْیان وایه ، که نه مانه داهیتراوی تازهن و زیاده روین ، سمر باری نمو نایینه ی که خوا له نایه تی (الْيَوْمَ اكْمَلْتُ

لَكُمْ دِينُكُمْ وَآتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا (المائدة/۳).

باسی ئەواو بوون و کۆتایی هاتنی بنەماکانی دەکات، بەشێک لەزانایانی هەدیسەش ئەم جۆرە زاراوانەیان بەباش نەزانێوه..

(الخطیب البغدادي) لە (سعید بن عمر البزدعی) دەگێڕێتەوه دەفەرموێت : لەمەجلیسی (أبازرعه) دا دانیشتبوم دەربارەی (الحارث المحاسبی) وە کتیبەکانیەوه پرسیاریان لێ کرد، ئەمۆش فەرموی: واز لەو کتیبانە بێنە، خەریکی هەدیس بە، چونکە کتیبەکانی هەدیس هەموو شتێکی پێویستیان تیا یە.

هەروەها ئیمامی (احمد) یەش هەرچەند زۆر ریزی لە (المحاسبی) دەگرت، بەلام هەزی نەدەکرد خەڵکی شتی لێوه فێر بن.

بەلام زۆر لەزانایانی سەلف، ئەم زاراوانەیان بەکارهێناوه: وەک: (سهل التَّسْرِي. العبيد البغدادي. معروف الكرخي و.... هتد) کورتە ی راکانیشیان ئەوه بوو، کە ئەوه پوون کردنەوهی ئەوه یە، کە قورئان بە کورتی باسی کردووه. زانستی شەری یەکان هەمووی بریتین لەوه ی، کە ئەو شتانە ی قورئان و هەدیس بە کورتی باسی کردوون، زاناکان بە درێژی لێ یان دووان، کە سەیش نە ی وتووه ئەوه (بدعه) یەو حەرامە، پێغه مەبر (ﷺ) ئەفەرموێت:..

(انما انا بشر. وانه یأتیني الخصم، فلعل بعضهم ابلغ من بعض، فأحسب انه صادق. فأقضي

له فمن قضيت له بحق مسلم، فانما هي قطعة من النار، فليحملها أو يذرها)

ئەگەر بەووردی سەرنجی ئەم هەدیسە بەهین، بۆمان دەردەکەوێت کە خەڵکان لێ پەرساوان بەرامبەر بە لێگە ی رۆالەتی و، کەس بۆ ی نیه بچیتە ناو نەیتی خەڵکانی ترهوه، بەلام ئەمە مانای ئەوه نیه، کە پیاو، نابیت بەدوا ی (حەقیقەت) دا بگەری. بەلکە زۆر پێویستە کە مەرووف بە پێی ئەو راستی یە ی کە خۆی دە ی زانیت کردار بکات، نەک بە شتە رۆالەتی یەکان. ئەم هەدیسەش ناگادارمان دەکاتەوه، کە لەمێن دا دوو جۆرە ئەحکام هەن، ئەوانە ی کە بە تەرازوی دنیایی دە کێشێن، ئەوانەش کە لە ژێر چاودێری خوایی دان لە قیامەتدا.

جا تۆ دەتوانیت، ئەوانە ی یە کەم ناو بنیت (الأحكام القضائية) وە ئەوانە ی دووه مەیش (أحكام الديانة) یان (الشريعة والحقیقه).. کەواتە هەرچەند زاراوه کان زۆرو هەمە جۆرە بن، ئەوا ئەوه ی پێویستە بیری لێ بکەیتەوه، ئەوه یە ئاخۆ چەند یان دە چە ژێر مانای قورئان و هەدیسەوه ؟ ئەگەر وابوو، ئەوا دەبنە بەشێک لەمێن، خۆ ئەگەر واش نەبوونەوه

ناشکرایە کە بە (بدعە) دادەنرێن و دەبیئت خۆمانی لێ دوور بجنەنمەو، ڕەنگە بەشتیک لەزاناکان لەدیدو بۆجونیکی ترەو سەیری مەسەلەکە بکەن و بڵێن: بەکارهێنانی نەم زاراوەو شتە تازانە لەوانەیە بییشتە ھۆی یاری کردن بەجموھەری ئیسلام و ئەحکامەکانی و، بنەماکانی، کەواتە باشتەر وایە بەکار نەھێنرێن.

بەلام نایا نەمە دەبیشتە ھۆی ئەوێ کە ھەر کۆمەڵەو بۆ خۆی گروپیک پیک بەھێنیت و، ناویکی تایبەتی لێ بنیئت و موسوڵمانان پارچە پارچە بکەن؟ نایا سەلەفەکان ئەوێان کردو؟ نەگەر وای دابنێن کە ئەوان ئەو کارەیان کردو، تۆ بەج بەلگەیک لایەنیکیان بەراست و، ئەوێ تریان بەگومرا دەزانیت، لەکاتیئێکدا کە ھەردوو لایەنەکە سەلەف بوون؟؟ نەگەر پیوەر (مقیاس) لای ئەوان بەرنامە زانستی یەکە، کە ئاوا ئیئمەبو، نەم کتیبە لەپێناو پیووستی ئەودا دانراوە. ئەو بۆچی ووشە (سەلف) دەکەنە ئەساس و واز لەبەرنامەکە دێن؟

زانایانی (سەلەف) بۆ خۆیان ھەمیشە لەسەر بنەمای بەرنامە زانستی یەکە بوون، ھەر شتیک بەپێی ئەو بەرنامە یە لەگەڵ دەقەکاندا گونجا بیئت، ھەموویان پێی رازی بوون و، ھەر شتیکیش وا نەبوویئت، بیری جیا جیا لەدەربارە یەو بوو، زۆر جاریش بەپێی بارودۆخ راکانیا گۆریو. بۆ ئەوێ: زۆر لەوانە کە لەسەر تاوێ دژی (علم الکلام) بوون، کەچی پاش ماوێک لەراکەیان پاشگەز بوونەو، بەشتیکی باشیان داوێ قەلەم.

* یەکیکی تر لەو شتانە: ئەو ھالەت و ھەستە وێژدانییە، کە پێی دەلێن: لەناوچوون (الفناء)، کە جاری وا ھەیە وا لەھەندیکیان دەکات، کە قەسە وای بکات کە بەروالەت دژی بنەماکانی عەقیدەو شەریع بیئت، ئەوێ دەبیشتە ھۆی ھەڵچوونی ھەندیک، کە نکولی لەو شتە دەکەن و بە (زەندیق)یان ناو دەبەن. تەنانت ئەو قەسە ی (ارابعة العدویة)ش، لەو جۆرانە دادەنێن، کە دەلێت: (اللهم اني ماعبدتك خوفا من نارك. ولا طمعا في جنتك ولكن وجدتك ربا تستحق العبادة فعبدتك).

نەم گیرمەو کێشە یە شتیک تازەبو بەرا ی ئیئمە لەناو زانایانی سێ چەرخەکە (سەلف)دا ئەو شتە نەبوو، کەس لەوانەو شتی وای نەگێراو ئەوێ وەک ئەوێ (أبي یزید

البسطامي) ووتی: (سبحاني -مافي الجبة غير الله- أنا الحق....) باشتەرین لیکدانەو کە لەسەر مانای (الفناء) کرابیئت، ئەو نوسینە یە کە (ابن تیمیہ) لەکتیبی (مجموع الفتاوی)دا نوسیوێتی، کە ئیئمە لێژەدا بەکورتی دەی نوسیوێت: زاراوەی (الفناء) کە لەوێ سۆفیەکاندا بەدی دەکریئت، بەسێ شت لیک دەدرێتو:

یه کهم: لهناو چوونی دَلْ لموستی غهیری خواو، پشت بهستن بهوو، پهرستنی. که نه مه یه کتاپهرستی و دلسۆزی دهگرتهوه، لهراستی دا پهرستنی دَلْوو رووکرده خوای بی هاوتایه، که به مه دهوتریت دَلْی بی خموش (القلب السليم) وهک لهنایهت داهیه، (إلا من اتى الله بقلب سليم) الشعراء/ ۸۹ واته: هیچ جوړه عهقیده یهکی خراب، وستیکی ناپه وای تیا دا نامینیت و، به تمواوی واز لموستی هه موو که سییک دینیت و، تنها روو ده کاته خوای خو، که نه مهش مانای (لا اله الا الله) یه، پیغه مبه (ﷺ) ده فرمووی: (لا اله الا الله ولا نعبد الا اياه. وله النعمة وله الفضل. وله الثناء الحسن) به کورتی نه مه سهره تای نایین و کو تایی یه که یه تی.

دووه م: لهناو چوونی دَلْ لمبینینی غهیری خوا: نه وهی پیشوو نه مانی وستی غهیری خوا بو، نه مه یان نه مانی بینینی غهیری خوا به، نه وه یان وازهینان بوو له پهرستنی غهیری خواو پشت پی بهستنی نه بوو. نه مه یان وازهینانه له ههست پی کردنی غهیری خواو، سهیر کردنی تی، نه مه یان کهم و کوری تیا به. چونکه بینینی راستیه کان وهک خو، که بریتی یه له حازرو زانینی خوا له هه موو بواریکدا، تمواوتره له حازر بوونی به تنها. هه موو زاناکان یهک ران له سهر نه وهی، که حاله تی (بقاء) واته لهناو نه چوون له لهناو چوون باشتره، که نه مهش ههست پی کردنی هه موو شته کانه به جزوری خوا، وهک له حه دیسی قودسی دا هاتوو (لا يزال عبدي يتقرب الي بالنوافل. حتى أحبه. فاذا احببته: كنت سمعه الذي يسمع به. وبصره الذي يبصر به. ويده التي يبطش بها. ورجله التي يمشي بها. ولئن سألتني ل أعطيته. ولئن استعاذني لأعيذنه. فبي يسمع. وبني يبصر. وبني يبطش ويمشي.).

سییه م: لهناو چوون له موجودی غهیری خوا: واته خوا خو و جودهو، هیچ شتیکی تر بیجگه لهو وجودی نه، نه بهووی نه وهو، نه بهووی غهیری نه وهو، نه مه رای نهو که سانه یه که پیتان وایه (حقیقهت) له گهل شته کاندا هه ره کهو، هیچ شتیکی تر بوونی بو نه، وهک (البلياني، التلمساني، القرنوي)، نه مان مه بهستیان نه وهی، که خواو شته کان ده به یهک و یهک ده گر نه وه، که ناشکرایه نه مه کوفرو گومراییهو به هیچ شیوه یهک له گهل نایینی نیسلام دا یهک ناگر نه وه، خو نه گمر مه بهستیان نه وه بوایه، که هه موو شته کان به هووی خواوه دینه و جودهو، نه وه باش بوو، وهک نه وهی که پیغه مبه (ﷺ) فرمویه تی: (صدق كلمة قالها الشاعر كلمة لبيد: الا كل شئ ما خلا الله باطل) يان لهنایه تی: (كل شئ هالك الا

بهرای نیمه هوی نیم گرفته دهگرمتموه بژ دوو شت : -

یه کهم: دیاری نهکردنی سنووری نیم مهسه لهیه.

دووه م: نه زانینی نمو حالتهی که خاوهنی نیم هسته ی پیا تی نه پهریت.

مه به ستمان لهیه کهم نموه یه که (الفناء) لای هندیگ له گهل (الحلول) دا تیکهل ده بن و، و

ده زانی که یهک شت ده گرنموه.

عه قیده ی (حلول) رای نمو فیهله سوفانه یه، که پییان وایه دیارده ی بونموهر (الظاهر

الکونیه) به گشتی (تعبیر) له بونه گشتی یه تمواوه که ده کات، که نموش بوونی خوای

مهزنه، به لام نمو عه قیده دا هیچ به لای دروستکمره که دا ناچن، به لکو بهرای نمو ان بیجگه

له دروستکراوه کان، هیچ شتیکی تر وجودی نی یه، نه مه سمر لیشیوانیکی عه قلی یهو

هر له کۆنموه تووشی فیهله سوفه کان بسووه، هندیگ له فیهله سوفه کانی نیسلامیشی

گرتۆتموه. دوا که شیش که بروایان بهیونی خوا هیه، نهک بی دینه کان که به خویان ده لین

وجودی یه نازاده کان (الوجودیون الأحرار). (سیرن کیرکجورد) ی فیهله سوفی دانیمارکی

به سمرکرده ی نیم تیره یه داده نریت.

به لام (الفناء) ژۆر جیاوازی له گهل (الحلول) دا هیه، نه مه حاله تیکه تووشی که سانیک

ده بیئت، که به تموای بونموهریان له بیر ده چیتموه، ته نهها دروستکمریان له بیر، هر

بۆیه شه په یه نندی یان له گهل خه لکدا ده پچریت و، له ژیانی رۆژانه یاندا له سمر

به رنامه یه کی ریک و پیک نارۆن وهک: (شیخ احمد البدوی ۱۳۹۶هـ) که به درژیایی

ژیانی نمو حاله تدا بووه، هندیکیشیان ماوه یه که نمو حاله تدا بوون، پاشان گهراونه تموه

سمر حاله تی سروشتی، وهک له سمره وه ووتمان، لای هندیگ همدوو حاله ته که واته (فناء

وحلول) به یه که چاو سهیر ده کرین و، قسه کانی (البسطامی) به (حلول) لیک ده ده نموه،

به لام نه گهر بهووردی سمرنجی مهسه له که بدن و، له ژیانی نمو زانایانه ناگادارین، نه نمو

تۆمه تانه یان نه ده خسته پال نمو زاتانه، چونکه ناشکرایه هه موو موسولمانیک که

به تموای بروای به خوا هیه، به شیکی له (الفناء) هیه، واته بروای به وه هیه، که

بیجگه له خوا، هه موو شتیک له حاله تی (فناء) دایه، هه موو سوووو زیانیگ هر

له خواوه یهو، پشت هر به ده به ستری و، هه موو کاریگ ده بیئت به ناره زوو ویستی نمو

بیئت، که به مه دهوتریت (الفناء الأرای) هندیگ له موسولمانانه پاش نیم حاله ته،

حاله تیکی تریان بۆ په یدا ده بیئت، که له هه موو شتیک دا صیفاتی خوای تیا به دی

ده کهن، تاده گنه پله یه که، که پیتی دهوتریت (الفناء الشعوری)، هه یانه له سمر نیم حاله ته

به رده وام بووه، هه شیان پاش ماوه یه که گهراونه تموه سمر حاله تی ناسایی .. ماوه تموه

باس لمو قسه‌یه‌ی (رابعة العدویة) بکه‌مین:.. که فمرموه‌تی: (اللهم ماعبدتک خوفا من نارک ولا طعما فی جنتک و.... الخ) که له‌پیشموه ناماژه‌مان بۆ کرد. که زۆر که‌س نکولی لی ده‌که‌ن و به‌شتیکی خراپی داده‌نین، وه لمو جۆزه قسانه‌ی له‌قه‌له‌م ده‌دن، که له‌نایین دا نابیت شتی وا بوترت.

منیش ده‌لیم: به‌راستی پاش تاووتوی کردنی نهم ووته‌یه، من هیچ خراپی یه‌کی تیا به‌دی ناکهم، به‌لکو جیتی سهرسورمانه، نه‌گهر که‌سیک پیتی وابیت که نهمه (بیدعه‌یه‌کی خراپه)، به‌رای من نهمه بیجگه له‌پهرستن و یه‌کتابوونی خوای مه‌زن، هیچ مانایه‌کی تر نابه‌خشیت.

نه‌گهر نهمه به‌دزی شعرعی دابینین، که‌واته ئه‌بیت پیچموانه‌که‌ی، واته ئه‌وه‌ی بوترت: (اللهم انی ماعبدتک لأنک رب تستحق العبادة. ولكنی عبدتک طمعا فی جنتک وخوفا من

نارک) موافقی شرع بیت و، ووته‌یه‌کی راست بیت، ناشکرایه هیچ موسولمانیک شتی وه‌ها نالیت، ته‌نانه‌ت که‌م که‌سیش جورته‌تی ئه‌وه ده‌کات که قسه‌ی وا یکات، ده‌بی ئه‌و خواپهرستی یه‌ی که له‌ترسانا بیت و، به‌ته‌ماعی پاداشت بیت، ج جۆزه خواپهرستی یه‌ک بیت؟ نه‌ی خو پیغه‌مبه‌ری مه‌زن (ﷺ) له‌لایه‌ن خواوه پیتی راگه‌یه‌نرا، که له‌هه‌موو تاوانیکی رابردووی وه رانبردووی به‌خشراره‌و، خوا هه‌موو شتیکی پی ده‌به‌خشیت، که‌چی زیاتر خواپهرستی ده‌کردو خۆی ماندوو ده‌کرد، کاتیک لی‌بان پرسی، پاش ئه‌وه‌ی بینیان قاچه‌کانی له‌بهرمانه‌وه‌ی زۆری له‌نوێژدا زۆر ئاوسان - نه‌ی خوا له‌هه‌موو گوناھیکت خۆش نه‌بووه، نیتر بۆچی وا له‌خۆت ده‌که‌ی؟ له‌وه‌لام دا فمرمووی: نه‌ی نابیت به‌نده‌یه‌کی سوپاس گوزاریم؟

که نهمه ناشکراترین به‌لگه‌یه، که پهرستنی خوا بۆ پاداشت و به‌هه‌شت نی یه، به‌لکو شوکرانه‌ی ئه‌و هه‌موو نیعمه‌ته زۆرانه‌یه، که خوا به‌به‌نده‌ی خۆی به‌خشیه.

له‌حه‌دیسیکی (معاد) دا هاتوه که: [ان النبي قال له: یا معاذ اتدري ما حق الله علی العباد؟ قال: الله ورسوله أعلم. قال: أن یعبد الله ولا یشرک به شی. قال: اتدري ما حقهم علیه اذا فعلوا ذلک؟ قال: الله ورسوله أعلم. قال: ان لا یعذبهم].

به‌ناشکرا روونی کردۆته‌وه، که پهرستنی خوا مافیکی خواجه له‌سهر به‌نده‌ی خۆی، به‌سیفه‌تی به‌ندایه‌تی، نه‌ک له‌شیوه‌ی (عقد) به‌ستن دا، واته: عیباده‌ت به‌رامبه‌ر پاداشتی نیه، وه‌ک کرێ گرتی ناو خه‌لک، مبه‌سته‌ی پیغه‌مبه‌ریش له (حق العباد) ئه‌وه نیه، که

نەمە ئەرکی سەر شانی خوایه، بەلکو نەمە چاکە کردن و بەزەیی پیا هاتنەویەو هیچی تر ... لەم حەدیسەدا ئەوەمان بۆ دەردەکەوت، کە نایبێ نەم دوو (حقیقەتە) تیکەل بەیەکتەر بکەین، بەلام یەکەم: دەبیست و ابزانریت کە حەقیکی خۆای لەنەستۆ دایە بەسیفەتی بەندایەتی. دووهم: کە خۆای مەزن هەمیشە رێژ لەو جۆرە بەندانە دەگریت و، دەیان خاتە بەر کەرەم و گەورەیی خۆیەو.

هەمیشە قورئان ناماژە بۆ ئەو حەقیقەتە دەکات و، ئەو دووپات دەکاتەو، کە پەرستنی بەندە تەنها لەبەر خواوەتی خوایه وەک دەفرمویت: (وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ) الانبیاء، ۹۲. (ئەننی انا الله لا إله إلا أنا فاعبدني وأقم الصلاة لذكري) طه/۱۴.

ئینجا با بگەڕێنەو سەر ووتەکی (رابعه) ئیستا بۆت دەرکەوت، کە ئەم قسەیه بیجگە لەو ئەلام دانەوی خۆای مەزن و، مەل کەچ کردن بۆ مافی پەرستن هیچی تر نیە، بۆیە شتیکی سەیرە نەگەر یەکیک نەکولی لێ بکات.

خۆ نەگەر یەکیک وای تێ بگات، مەبەست لەم ووتەیه ئەوەیه: ئەو بەندەیه بەهەشتی ناوی و ترسیشی لەدۆزەخ نیو نایموت، خۆی لێ بیارێزیت، ئەوا دیارە ئەو کەسە بەهەلەدا چوو. چونکە ئەو ووتەیه هەرگیز ئەو نەگەریتەو، دیارە ئەو دوانە دوو شتی سەرمەخۆن: یەکەمیان: پێوست بوونی هەستان بەئەمرک بەرامبەر خوا، بەبێ ئەوەی چاوەرێتی پاداشت بکەین، وەک لەناوەتی (وماأمروا الا ليعبدوا الله مخلصين له الدين) البینة/۵.

دووهمیان: پێوستی چاوەرێتە کەرەمی خواو ترسان لەسزاکانی، بەلکو یەکیک لەماناکانی پەرستن ئەوەیه، کە دەستی نزاو پارانەو بۆ خۆای خۆت بەرز بکەیتەو، داوی کەرەم و بەخششی بکەیت و، خۆت لەغەزەب و سزای بیارێزیت. وەک پارانەوی پیغه مەبەر (ﷺ) (اللهم إني أسألك الجنة وماقرب اليها من قول أو عقل. وأعوذ بك من النار وماقرب اليها من قول أو عمل).

جا نەگەر یەکیک هەبیت بلی: من بەهەشتم ناوێت و ترسیشم لەناگەری، ئەو مانای وایە خۆی بەدەستی خۆی خۆی دەخاتە گێژاوی سەرلێشیوانەو، ناگای لەبێ دەسلاتی و ناتوانایی خۆی نیە. پارانەوی راست ئەوەیه: لەکاتی کەدا کە دەستی نزا بۆ دەرگای پەروردگار بەرز دەکەیتەو، داوی بەهەشتی لێ دەکەین و دەپاریینەو کە لەسزای خۆی بمانبارێزیت، دەبیست چاوەروانی ئەو بێن، کە خوا بەمەرحەمەتی خۆی، هەلس و کەوتمان لەگەڵ بکات، نەک بەو شیوەی کە نیمە هەلی دەگرین، کە ئەویش سزاو نازاردانە. چونکە پیغه مەبەر (ﷺ) فەرمووەتی: (لن يدخل أحدكم عمله الجنة. ولا أنا. إلا أن يتغمدني الله

بر حَقْمَتِه). پِش کۆتایی هاتنی نهم به شهی کتیه که مان، پتویسته نهم (حقیقه) تانهی خواره وه دهست نیشان بکهین :-

۱... نهمانهی که رِنگای راستیان گرتووه، چ لهرووی عه قیده وه، چ لهرووی ههلس و کموتی رۆژانه وه، ته نها له بهر رۆشنایی دوو شتموه نهمه یان ده ستگیر بووه: یه کهم: پابه ند بوون به قورنان و هه دیس. دووهم: خۆ به ستنمه به بهرنامه زانستی یه کهم، له تیه گه یشتنی دهقه کانی و لیکدانمه یان، که به راستی نهمانهن حهقی خۆیه تی پِشیا ن بو تریت (نهمه لی سونهت و جه ماعت).

۲... نهمانهش که له برتی راست لایاندا وه، کموتونه ته گِژاوی سه رلیش یوانمه، همر له بهر نهمه بووه که پشتیان لهو بهرنامه زانستی یه کردووه، گوایه به بهیانوی پابه ند بوون به قورنان و هه دیسه وه.

۳... گروپی یه کهم واته نهمانهی که پیمان ووتن (نهمه لی سونهت و جه ماعت) زۆر جار له سه ر هه ندیک مه سه له ناکۆک بوون، که نمو ناکۆکی یه ش شتیکی سهروشتی بووه، چونکه نمو بهرنامه یه ی که له سه ری ریکه وتوون، وای لیکردوون که له سه ر هه ندیک مه سه له رای جیا جیا ن هه بیت، به لام نمو به مانای نمو نیه که له سه ر شته سه ره کی یه کان یه ک را نه بوون، به لکو له سه ر شتی وابووه که له زانستی (أصول) دا پتی دهوتریت (تحقیق المناط) واته ته تبیق کردنی یاسا گشتی یه کان به سه ر مه سه له بجوکه کان، (الجزئیات).

۴. کاتیک نهمه مان بۆ ده رکموت که بنه مای په پیره ی رِنگای راست پابه ند بوونه به قورنان و هه دیسه وه، له ژیر رۆشنایی بهرنامه دیاری کراوه که دا، که واته هیه چ مهودایه ک نامینیتمه بۆ نهمه ی بو تریت، که (سه له فی یهت) ده بیتسه پتوانه ی راستی و جه موتی مه سه له کان، چونکه وهک ووتمان، مه به ست له (سه له ف) نهمانهن که له سی چهره که دا ژیاون، به لام پتوه ری راستی یه که، بهرنامه کهو قورنان و هه دیسه، چ بۆ سه له ف و چ بۆ که سانی تر، که واته سه له فی یهت به لگه نی یه. بۆ زیاتر روونکردنمه ی نهم مه سه له یه ده لیتین: زۆر له وانیه که به سه له ف له قه له م ده درین، زۆر جار له م پتوه ره ده رچوون و به وهش له بریزی کۆمه له ی هه دیس و رای گشتی ده رکراون. که واته نهمه ی که موسولمانان به یه که وه ده به ستیتمه وه، نمو بهرنامه زانستی یه پتوه یه، جا همر کهس خۆی به دل سوژی (سه له ف) ده زانیت، پتویسته نهمه بزانتیت، که نمو ان هه مه شه پابه ندی نمو بهرنامه یه بوون و، همر گیز له وه لایان نه داوه، نیتشاش همر موسولمانیک خۆی به پابه ندی نمو بهرنامه بزانتیت، نمو له سه ر رتی راستمه هیه جیاوازی یه ک له نیتوان (سه له ف) و (خه له ف) دا نی یه. لیره دا پتویسته جارێکی تر نامه ژه بۆ نمو تایه قه ندیا نه بکهین، که (سه له ف) بو یانن و،

که‌سیکی تر دواى نهوان بۆی نهره‌خساون، با بزانه‌ن نهو تاییه‌قه‌ندی یانه چى بوون؟
 ناشکرایه نه‌مانه ده‌وری مامۆستایه‌تیا‌ن هه‌بووه، بۆ چینه‌کانی دواى خو‌یا‌ن، چ له‌باره‌ی
 وه‌رگرتن له‌قورئان و هه‌دیسه‌وه، چ له‌باره‌ی دۆزینه‌وه‌ی نهو به‌رنامه زانستی یه‌ی که له‌شی
 کردنه‌وه‌ی ده‌قه‌کاندا

به‌کاریا‌ن هه‌ناوه. بۆ نه‌ونه: نیمامی (شافعی) که یه‌گیکه له‌پیاوه گه‌وره‌کانی (سه‌له‌ف)
 نه‌گه‌ر به‌دواى قسه‌ی نه‌وانه‌ی پێش خو‌ی نه‌که‌وتایه، نه‌ی نه‌توانی نهو هه‌موو بنه‌ماو
 یاسایانه ده‌ریاره‌ی شی کردنه‌وه‌ی ده‌قه‌کان بنوسیتموه، هه‌روه‌ک چۆن زانا‌یا‌نی زمانى
 عه‌ره‌بى، نه‌یا‌ن ده‌توانی نهو هه‌موو رێساو بنه‌مایانه بنوستموه نه‌گه‌ر وازیان له‌وانه‌ی پێش
 خو‌یا‌ن به‌پنایه. واته (سه‌له‌فه)‌کان واسیته‌ی نیوان نیعمو ده‌قه‌کانی قورئان و هه‌دیس، وه
 نیمه‌ شوین نه‌وان که‌وتوین. چونکه نه‌وانه به‌راستی به‌رنامه‌یه‌کی راست و دروستیا‌ن
 هه‌بووه، بۆ تیگه‌یشتنى ده‌قه‌کان، سه‌ره‌رای نه‌وه‌ی که له‌پێغه‌مبه‌ره‌وه نزیک بوون و، دوور
 بوون له‌نا‌ره‌زوو به‌کار هه‌نا‌ن و سه‌رلێشی‌وان. نیمه‌ پشت‌گیرى له‌و قسه‌یه ناکه‌ین، که
 زانا‌کانی (کلام) زۆر جار ووتیا‌نه: شی کردنه‌وه‌ی نایه‌ته‌کانی صیفا‌تى خوا له‌لایه‌ن
 (سه‌له‌فه)‌وه سه‌لامه‌ت ت ره‌و، ه‌ی دواى نه‌وان زانا‌یا‌نه ت ره‌و، چونکه نیمه‌ پیمان وایه، نه‌گه‌ر
 تیگه‌یشتنى نه‌وانه‌ی دوا‌یى به‌جۆریک بی‌ت، که به‌ته‌وا‌وى له‌رێگا‌ی نه‌وانه‌ی پێش خو‌یا‌ن
 لا‌به‌دا‌ت، نه‌وه ناشکرایه که رای سه‌له‌فه‌کان با‌شته، به‌لام نه‌گه‌ر هه‌ردوو را‌که له‌ژیر
 رو‌شنا‌یى نهو به‌رنامه زانستی یه‌دا بی‌ت، که با‌سما‌ن کرد، نه‌وا هه‌ردوو لا له‌سه‌ر حه‌قن و
 خواش پا‌دا‌شتى با‌شه‌یا‌ن ده‌دا‌تموه، جا یا به‌دوو پا‌دا‌شت یا‌ن به‌یه‌ک پا‌دا‌شت..
 (من أصاب له أجران ومن أخطأ فله أجر واحد).

بەشى سىنەم :

كردنى سەلەفەت بەمەزەب كارىكى بىدعەيە ۋە شوئىن كەۋتى

سەلەف رىئى پى نادات

أ- جىاۋازى لەنىۋان كەردن بە(مەزەب) ۋە شوئىن كەۋتن دا:-

كورتەي ئەۋەي لەدوۋ بەشەكەي پىشۋى ئەم كىتەدا زانىمان، ئەۋەبوۋ كە شوئىن كەۋتنى سەلەفە، كەردەۋە باشەكان ۋە ھەلبۇاردنى رىرەۋەكەيان لەتىگەيشتىنى قورئان ۋە ھەدىس ۋە كار پىكەردىيان، ئەركى سەر شانى ھەمۋە موسولمانىكە، بەگۈرەي ئەۋەي كە موسولمانەمۋە پابەندى قورئان ۋە ھەدىسە، خۋاى گەۋرە فرامغان پى دەكات، كە گۈي رايەلى پىتەمبەرەكەي بىن ۋ، لەقسەي نەچىنە دەرەۋە (وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا) الحشر/v.

ھەرۋەھە پىتەمبەرىش داۋامان لى دەكات، كە شوئىن رىگەي خۋى ۋە ھەۋەلەكانى بىكەۋىن، پاشان ئەۋەي بەكەردەۋە، باشى ناۋدار بۈۋن لە ھەر سى چەرخەكەداۋەك ئەفەرەمۋىتت :- (أياكم ومحدثات الأمور. فانها ضلالة. فمن أدرك ذلك منكم فعليه بسنتي. وسنة الخلفاء الراشدين المهديين. عضوا عليها بالنواجذ...) ديارە ئەم ۋەسە بۆ ئەۋەيە كە شوئىيان بىكەۋىن. بەلام ھەرۋەك ئەۋەمان زانى، ئەۋەشمان زانى، كە كردنى سەلەفى يەت بەمەزەبىكى تازە لەسەر بىنەمايەكى دەمارگىرى شتىكى ترە، پەيۋەندى بەم شوئىن كەۋتنەۋە نىمە، لەگەلىا يەك ناگرنەۋە.

كەۋاتە بابزاتىن ئەم جىاۋازى يە چىە، كە لەنىۋان كەردن بەمەزەب ۋە شوئىن كەۋتندا ھەيە؟ لەۋەلامدا دەلىتىن: جىاۋازى يەكە ۋەك جىاۋازى نىۋان ئەم دوۋ ۋەشەيە كە بۈترى (مەھمەدىيە) (مەھمەدىيە)، ئاشكرايە ۋەشەي (مەھمەدىيە) كە بۆ ناۋ نانى موسولمانان بەكار بەيتىرتت، ئەۋە كارى زۆرىەي لىكۆلەرەۋەۋە رۆژھەلاتناسە بىيىانى يەكانە، كە لەدىدى ئىسلامەۋە بەكارىكى چەۋتى دادەنىت، چۈنكە ماناى ئەم ۋەشەيە ئەۋەيە، كە موسولمانان سەر بەخۇدى ھەزەرەتى (مەھمەد) ۋ، پابەندى بىرۋە پاكەن، كە تايىبەتن بەخۇى، بەلام ۋەشەي (مەھمەدىيە) ماناى مل كەچى بۆ دەسەلاتى خۋا، ۋەرگرتى ھەر شتىك كە بەھۋى ھەزەرەتى (مەھمەد) ۋە پىمان گەيشتى، كەۋاتە كۆيۈنەۋەيان لەدەۋرى ھەزەرەتى (مەھمەد) ۋ گۈي رايەلى كردنى فرمانەكانى، لەراستىدا گۈي رايەلى خۋايەم، كە ئەۋەشيان خۋش دەۋىت ھەر لەبەر ئەۋەيە كە نىرراۋى خۋايە. جىاۋازى نىۋان ئەم دوۋ ۋەشەيە چۈن بىناشكرا

بۆت ده‌رک‌موت، جیاوازی نیوان (التمذهب - الأتباع) هر به‌و شیویه ناشکرایه، که ووقمان (سه‌له‌فیه‌ت ده‌که‌ینه مه‌زه‌هب) نه‌وه مانای نه‌ویه که سه‌له‌فه‌کان مه‌زه‌بیتیکی تاییه‌تیا‌ن هه‌یه، که جیاوازه له‌مه‌زه‌بیهی موسولمانه‌کانی تر، پاشان هرچی سمر به‌م مه‌زه‌به بوو، نه‌وانه‌ن که ده‌بیت پییان بوت‌ریت موسولمان، واته نایینی نیسلام ده‌بیته شوین ک‌موتوی نه‌وان و، چی نه‌وان به‌باشی بزائن نه‌وان نایینی نیسلام په‌سه‌ندی ده‌کات نه‌گینا نکولی لی ده‌کات.

به‌لام (شوین ک‌موتنی سه‌له‌ف) به‌مانای ریز لی گرتنی نه‌وه که‌سانه‌یه که پیغه‌مبەر (ﷺ) (فرمانی بی کردوین که ریزان لی بگرین، نه‌وانه‌ی که به‌ته‌واوی دلسۆزی نایینه‌که‌یان بوون، له‌وانه‌ی له‌مو سێ چمرخ‌دها ژیاون، هه‌روه‌ها مانای نه‌ویه که له‌تی‌گه‌یشتنی نیسلام و نه‌وه به‌رنامه‌یه‌ی که دایان ریشه‌ بو وەرگرتن له‌قورئان و حه‌دیس دا شویتیان ده‌که‌مین، که‌واته نه‌وه‌ی شوینی ده‌که‌مین نیسلامه نه‌ک سه‌له‌ف، ته‌رازووی به‌مرزی و نرمی نه‌وانیش هر به‌هۆی نه‌م نایینه‌وه به‌وه، هه‌بووه له‌مو چمرخ‌ه‌ش دا ژیاوه، به‌لام له‌بهر نه‌وه‌ی که پابه‌ندی به‌رنامه‌که نه‌بووه، له‌مریزی نه‌وانه ده‌رچوووه خۆی له‌مو ریزه‌ بی به‌شکردووه، نا نه‌مه‌یه جیاوازی یه‌که. ناشکراشه که دووه‌م (شوین ک‌موتن) کاکله‌ی نایینه‌وه، بن‌چینه‌یه‌کی پته‌موی ریت‌بازی پیغه‌مبهری مه‌زنه، به‌لام یه‌که‌م (التمذهب) داهیتانی شتی‌که، که خوا رینگای پی نادات و، به‌درژایی میژویش شتی وه‌ها نه‌بووه.

له هر سێ چمرخ‌ه‌که‌ی سه‌ره‌تای نیسلام دا که‌س نه‌ییست‌ره یان نه‌یدیوه که مه‌زه‌ب‌یک بووبیت، پیتی بوت‌ریت (مه‌زه‌بی سه‌له‌ف) که له‌موسولمانه‌کانی تری جیا بکاته‌وه، نیتر هر که‌سی‌ک که سمر به‌و مه‌زه‌به‌ بویت پایه‌ی به‌رز بی‌ت و نه‌گینا پله‌وه پایه‌ی نرم بی‌ت. نه‌وه‌ی که پیتی بوت‌ریت تاییه‌قه‌ندی شتیکی تر بووه، نه‌ویش پابه‌ند بوونی نه‌وه که‌سانه‌ی که له‌مو سێ چمرخ‌دها ژیاون به‌نایینه‌ راس‌ته‌که‌وه، وه پاشان تی‌گه‌یشتن و کار پی کردنی ده‌قه نایینی یه‌کان، به‌پیتی به‌رنامه‌ زانستی یه‌که‌ی که له‌موه پیتش با‌سمان کرد، جا هر که‌سی‌ک نه‌م تاییه‌قه‌ندی یه‌ی بویت، نه‌وه‌ گم‌وره‌ترین و به‌رزترین پله‌وه پایه‌ی بو خۆی په‌یدا کردووه، به‌وه‌ش بو‌ه‌ته نه‌ندامیتیکی به‌که‌لکی ناو موسولمانان.

به‌پێچه‌وانه‌ش‌وه، هر که‌س شه‌ره‌فی نه‌وه تاییه‌قه‌ندی یه‌ی نه‌بویت، نه‌وه‌ خۆی له‌کۆمه‌لی موسولمانان دا‌پ‌س‌وه، دو‌ورو نزیکی دادی نه‌داوه. نیستا به‌ته‌واوی جیاوازی یه‌که‌ت بو ده‌رک‌موت، وه بۆت ناشکرا بوو، که شوین ک‌موتن نه‌رکی سه‌رشانی هه‌موو موسولمانی‌که، به‌لام (تمذهب) کاریکی (بدعه) یه‌وه هرگیز له‌مو چمرخه‌ پیتشینانه‌دا نه‌بووه. جا نه‌گه‌ر راست بی‌ت، نه‌وه‌ی نه‌مانه‌ی نیم‌رۆ ده‌یان‌ه‌ویت (سه‌له‌فی یه‌ت) بکه‌ن به‌مه‌زه‌بیتیکی

سمریه خو، کهواته نمبیت نموهش راست بیت که هندیک ناوی خویان بنین (راشدین) واته شوین کهوتوانی خهلیفهکانی راشدین، خو نهمانه دهتوانن بهلگهی بههیز لهجه دیسی (علیکم بسنتی وسنة الخلفاء الراشدین) وهریگرن، کهچی نمووتراره (الراشدین) هیان کۆمه لیک ناوی خویان بنین (صحابیین) بهم شیوه یه کهپارچهیی موسولمانان پهرت و بلاو ده بیت و، لمو بهرنامه نیسلاسی یه راسته لانه، که پیشینهکانی لهسمر بوون. راسته نموانیش لهسمر چهند مهسهلهیهک ناکۆک بوون. بهلام نمو ناکۆکی یه وای لی نهکردون که یهکتر له کهدار بکن و، رای لایه نه کهی تر بههله بزائن، بهلکو ههموویان له ژیر روشنایی یهک بهرنامهی زانستی دا کاریان کردوو، مه بهستی سهره کی یان بهرز کردنوهی نالای نیسلا متهی و، ریتمای خه لکی نهزان بووه، نهک پییک هیانانی کۆمه لمو گروپ. رهنکه هبیت بیرسیت: نهی نموه نی یه (سهله فی) یهکان دهریاری مهسائیلی شمرعی (اجتهاد) یان کردوو، پاشان ناکۆکی یه (اجتهاد) یهکان کردونی بهچهند پارچهو گروپیکهوه، وهک چوار مهزبه بهناویانگه که؟ لموه لام دا ده لین:..

نمو مهزهبانه بریتی بوون لهچهند رایه کی (اجتهاد) ی، که له نهنجامی لیکۆلینهوه، ورد بوونهوه پیتیان شارهزا بوون، بهلام خویان لهناو خویاندا په یوهندیان زۆر بههیز بسوو، ههمووشیان له ژیر نالای کۆمه لی نیسلامیدا کاریان کردوو یارمه تی یهکتریان داوه. جا نهگهر بهراوردیک له نیوان نمو مهزهبانهو نم کۆمه لانهی نیستادا بکریت، که همر کهسو بو خوی گروپیکی تازهی دروست کردوو، کهوتۆته بهریرهکانی لهگهل نموانی تر داو همرچی رای خوی نه بیت بههلهی ده زانیت، نمو بهناشکرا دهرده کهوت، که نموهی نمو چوار مهزبه زۆر جیاواز بووه لموهی نیستا.

پاش نموهی که جیاوازی نیوان دوو ووشه که مان روونکردهوه، نیستا بهدرژی بهلگه لهسمر نموه دینینهوه که (کردنی سهلہ فیهت به مهزهب) شتیکی تازهیه له نیسلام دا، له بهر نموه به (بیدعه) داده نریت و، بههیچ جۆریک لهگهل شوین کهوتنی سهلہ ف دا یهک ناگرنهوه.

ب ... بهلگهی نموهی که (سهله فی) یهت کردن به مهزهب) کاریکی (بیدعه) یه.
دیاره (سهله فی) یهت کردن به مهزهب) له که یه کهوه سمری هه لداوه؟

ههموومان نموه ده زانیان که لهچهرخی سهلہ فهکاندا، چهند گروپیکی به دهر له نه توهی نیسلاسی، وهک خاوهن کتیبه کان وهی تر ده زیان، ههشیان بوو که بهناو به نیسلام حیساب ده کران، بهلام له راستیدا لمو بهرنامه زانستی یهی که ههمو له سمری ریک کهوتبوون، لایان دابوو، جا له بهر همر هۆیهک بیت، که نهمانهش له ناو خویاندا بیوون بهچهند گروپ و

تېرەيەكمە، بەلام لەپال ئەمانەدا، بەشە ھەرە زۆرەكەي موسولمانان دەژيان، كە لەسەر رىگە راستەكەي پىغەمبەر (ﷺ) بوون، كە پىتيان دەوترا (ئەھلى سۈننەت و جەماعت)، نىمە لىرەدا باسى گروپە گومراكان ناكەين، بەلكو دەمانەۋىت بەدرىزى باسى كۆمەلى موسولمانە راستەقىنەكان يكەين، بابزانىن ئەم ناۋەيان، واتە (ئەھلى سۈننەت و جەماعت) لەمەرچى ۋەرگرتوۋە، ھۆى چى يە كە پىغەمبەر (ﷺ) لەچەند ھەدىسك دا داوامان لى دەكات، كە پەپرەۋى پرەۋەكەي ئەوان بىن و، گۆى رايەلى راكانيان بىن؟

ھەرۋەكو چەند جارىك لەمەۋپىش ناماژەمان بۆكرد، ھۆى ئەم شەرەف و پاىە بەرزى يەيان ھەر ئەۋە بوۋە، كە ھەمىشە پابەندى بەرنامە زانستى يەكە بوون، ئەۋ بەرنامەيەي كە كەلكى لەھوكمى عەقلى و نەقلى ۋەردەگرت و، پاشان زۆر بەباشى پابەندى ياساكانى زمانى عەرەبى بوون و، لەشى كەردنەۋى دەقەكاندا رەچاۋيان دەكردن، ھەرۋەها بەھۆى نزىكى يان لەپىغەمبەرۋە، ناگايان لەشيوەي تىگەيشىتى لەقورنان بوو و ناگادارى (اجتەھاد)ى صحابەكان بوون، بەلام ئەۋە، پىۋىستە بوترىت ئەۋەيە: كە ئەمانە ھەرگىز دروشمىكى تايىت بەخۆيان ھەلنەگرتبوو، كە لەگروپەكانى تريان جىسا بىكاتەۋە، ۋەك ئەۋى بەخۆيان بلىن (سەلفى) يان شتىكى تر، چونكە ئەگەر كارىكى وايان بىكرادايە بىگومان گروپەكانى ترىشى دەگرتەۋە. كەۋاتە يەكىتى رىزەكانيان و، پتەۋ بوونى تەنھا لەۋەۋە سەرى ھەلدابوو، كە بەتەۋاۋى پابەندى بەرنامەۋ، باش تىگەيشىتى قورنان و ھەدىس و بىنەماكانى نىجەتھاد بوون.

نا بەم شيوەيە دەرگەۋت ئەۋ (سەلفىيەتەي ئەمرۆ) بۆتە ۋىردى سەر زارى زۆر لەخەلكان، لەۋ كاتەدا ھەر نەبوۋە، ۋە بىرىشيان لى نەكردۆتەۋە.

بەدرىزاىى مىژۋى ئىسلام، كەس نەبىستەۋە كە نىشانەي ناينى راست ئەۋە بىت، كە پىۋ سەر بەمەزەبى سەلفى بىت، ئەگىنا ئەۋە گومرايى يەۋ لەرىتى راست لايداۋە.

ئەي كەۋاتە بابزانىن ئەم دياردەيەي ئەمرۆ سەرى ھەلداباۋە لەچى يەۋە ھاتوۋە؟

ئەۋ دياردەيەي كە بوۋەتە ھۆى نانەۋى دوۋىەرەكى لەسەرانسەرى جىھانى ئىسلامىدا، تەنانەت زۆر شۈنى ئەۋروپاشى گرتۆتەۋە، ۋە لەم كاتەدا كە خەلكى زۆرى ئەۋروپا دەيانەۋىت ئىسلام بىن.

رەنگە بۆ يەكەم جار ئەم دروشمە (سەلفىيەت) لەمىسردا لەسەردەمى داگىر كەردنى لەلايەن بەرىتانىۋە سەرى ھەلدابىت، ئەۋ كاتەي كە بزوتنەۋى گۆرانى ناينى پەيدا بوو بەسەر كەردايەتى (جمال الدين ئەفغانى و محمد عىبە).

ھۆيەكەيشى دەگمىرئەۋە بۆ بارودۆخى مىسر لەۋ كاتەدا: ھەرچەند بەناۋ (ئەزھەر) و زانكانى خەرىكى جەم و جۈلى زانستى يانە بوون، لەناۋ ئەزھەرۋ سەرتاپاي مىسردا، بەلام

له گهل نموهش دا بیسوه شوینی بلاو بوونمویه شتی خرافیات و پرو پووج، که هیچ په یو بندی یان بمنیسلاموه نه بوو، لموهش سه یرتر نموه بوو که به ناوی (تصوف) هوه، وه لمزیر نالای تمریقته کاندانمو شتانه یان بلاو ده کرده وه.

جاری له ناو (آزهر) دا همموو جم و جوله زانستی یه کان، بریتی بوون لمره سم و یاسای بهروالته و بی سوودو، موناقه شاتی ساردو ووشک و بی مانا، که به هیچ جوزیک په یو بندیان بهر یانی خه لک و واقعی نمو روژه نه بوو، زانایانی نه زهر سیش نهک همر له ناو کومه لموه هله نه قولابوون، به لکو هستیان بهموش نه ده کرد که نمبیت خمریکی گوزانکاری بن بهرو باشر، ته نانهت ناو ژوورو گوره پان و کولانه کانی دهو روبهرشی، پر بوون له زهبل و پیسایی که به تمواوی خه لکی لی دوور ده کموتنموه.

جه ماوه ری موسولمانانی میسریش، بهرامبر بهم واقعیه له که داره بو یوون به دوو به شموه: به شیکیان پیی و ابوو که باشر وایه خوی بگه یه نیته کاروانی شارستانی یه تی روژتاواو، واز لمو واقعیه بینیت ته نانهت نه گمر له نیسلا میش دوور بکموتنموه.

به شیکي تریش پییان و ابوو، پیوړسته کاروباری موسولمانان چاک بکړیت، بهمویه که بگمړنموه بو نیسلا می پاکي راسته قینه ی سمرده می پیغه مبرو هاوه له کانی و، نیسلا لمو گوشه گیری یه ی که زاناکانی نه زهر بو یان دروست کرده زرگار بکن، وه بیانخه نه سمر ریگای راست و، بهریرموی ژیانی نوی پیکموه ژیان له گهل ژیانی شارستانی یه تی تازه دا گوشیان بکن و ناشنا ببن. همدوو زانای به ناویانگ (شیخ محمد عبده و شیخ جمال الدین الافغانی)، پیشه نگی نه م به شیه بوون و، به یه کموه نالای بانگه شه بو نه م چاک کردنه یان هملگرتبوو.

له مبرنمویه هممو بانگه شه یه کی (اصلاح) پیوړسته دروشمیکي تاییه ت به خوی هملبگړیت، تاخه لکه که شاره زای بن و بهرو لای بکیشن، نه مانیش دروشمی (سهله فیهت) یان هملبژاردو، کردیانه دروشمی بانگموازه که یان، نمو شیعارهش لای نهوان بهو مانایه بوو، که پیوړسته نیسلا لمو همموو نمو چلک و خرافیات و کاری پروو پووج و، نارپه وایانه پاک بکړیتموه، به شیویه ک که پروه گه شه راسته قینه که ی ده ربکموت، وه خه لکه که بگمړنموه سمر نیسلا مه تی سمرده می پیغه مبر (ﷺ) او هاوه له کان و، بیته ناینی کرده وو همولدان و کوشش، نهک جولانه ی خموو دواکموترویی له هموله کانی ژیان. ده یان توانی لمبری نه م دروشمه، دروشمیکي تری وهک (الاسلام) هملبژرن، به لام وادیاره سمر کرده کانی نه م بزوتنمویه، ده یانویست هستی موسولمانان بوروژینن و، هانیان بدهن تابمراورد له نیوان نمو واقعیه تاله تاریکه ی نیستایان و، واقعیه گه شه پرشنگداره که ی

چهره‌کانی یه‌که‌می ئیسلام بکه‌ن، کهواته لهم سهرده‌مه‌و، لهمبر نمو هۆبانه‌ی که رووفمان کردنمه‌و، نهم دروشمه‌هاته کایمه‌و له‌لایهن سهرکرده‌کانی بزوتنمه‌وه‌که‌وه‌هک (محمد عبده و جمال الدین الافغانی و رشید رضا و عبدالرحمن الکواکبی) او هی تره‌وه به‌کاره‌ینرا، ناشکرایه که مهبه‌ستیان لهمبه‌کاره‌ینانی نمو دروشمه‌، مانای پیکه‌ینانی مه‌زه‌بیکی نوی نه‌بووه‌، وه‌ک نه‌مرۆ هه‌ندی‌ک ده‌یکه‌ن، به‌لکو تنه‌ها مهبه‌ستیان دژایه‌تی نمو که‌سانه‌ بوو، که ئیسلامیان لهمرگه‌ راسته‌که‌ لادا بوو، وه‌ به‌شتی پرووپوچ له‌که‌داریان کردبوو. پیوسته‌ نموه‌ش بو‌تریت که لهم سهرکرده‌نه‌، لهمو کاته‌ی که ده‌یانویست له‌ (سه‌له‌ف) نزیک ببنه‌وه‌. لهمه‌مان کاتیشدا لهمه‌ندی‌ک راوو بو‌چوون دا، لهمسر راو بو‌چوونی نمو‌ان نه‌بوون، وه‌ک لهمه‌ندی‌ک (فتوا) و نویسیان ده‌رباره‌ی هه‌ندی‌ک مه‌سه‌له‌وه‌ ده‌رده‌که‌ویت.

نهم بزوتنمه‌ویه‌، ده‌وریکی ئیجگار کاریگه‌ری هه‌بوو، له‌بلاو بو‌نمه‌وی نهم دروشمه‌ (سه‌له‌فیه‌ت) له‌ناو رو‌شنه‌بیران و تو‌یژه‌کانی کو‌مه‌لدا، هه‌ر نموه‌ش بوو بوو به‌هۆی نموه‌ی که له‌سهره‌تای نهم سه‌ده‌یه‌دا به‌تمه‌واوی بلاو بی‌تسه‌وه‌، ته‌نانه‌ت بکری‌ت به‌ناوی (چاپخانه - نامه‌خانه) وه‌ک چاپخانه‌و نامه‌خانه به‌ناویانگه‌که‌ی میسر، که به‌و ناوه‌وه‌ ناو ترابوو له‌لایهن (محب الدین الخطیب) وه‌ به‌ریوه‌ ده‌را.

هه‌ر لهم ماوه‌یه‌دا بوو، که مه‌زه‌بی (وه‌هابی) که به‌سهرکرده‌ی (محمد بن عبدالوهاب) (١١١٥-١٢٠٦ ک) (١٧٠٣-١٧٩٢ زاینی) په‌یدا ببوو و، به‌تمه‌واوی له‌مولاتی (نجد) و هه‌ندی شونی نیوه‌ دورگه‌ی عه‌ره‌ب دا بلاو ببو‌سه‌وه‌و، له‌نیوان نهم مه‌زه‌به‌و بزوتنمه‌وی (الأصلاح الدینی) دا، چه‌ند شتیکی هاوبه‌شی هه‌بوو، وه‌ک: دژایه‌تی خه‌رافیات و شته‌ پرووپوچه‌کان، هه‌ر لهمبر نه‌مه‌ش بوو که نهم ووشه‌یه‌ له‌ناو ریزه‌کانی نمو‌انیشدا بلاو بو‌وه‌. ته‌نانه‌ت به‌شیوه‌یه‌ک که لهمبری ووشه‌ی (الوهابییه) ووشه‌ی (السلفیه) یان به‌کار ده‌هینا، چونکه‌ به‌کاره‌ینانی (الوهابییه) مانای نموه‌ی ده‌گرتسه‌وه‌، که نمو دامه‌زرینه‌ری نمو مه‌زه‌به‌یه‌، که نه‌مه‌ش نه‌خیکی زۆر به‌مه‌زه‌به‌که‌یان نادات، به‌لام (السلفیه) و له‌خه‌لکه‌که‌ ده‌کات، که‌وا بزانی نهم مه‌زه‌به‌ تازه‌ نیه‌، به‌لکو ده‌چیتسه‌وه‌ سهر سه‌له‌ف و نه‌مانیش هه‌لگری راسته‌قینه‌ی بیرى نمو‌ان... نا به‌م شیوه‌یه‌ نمو ووشه‌یه‌ی که کرابوو به‌دروشمی بزوتنمه‌ویه‌کی چاکه‌کار، بوو به‌ناوی مه‌زه‌بیکی نوی، که شو‌ین که‌وته‌کانی پێیان وایه‌، که هه‌ر نمو‌ان لهمسر ریتی راستن و، که‌سی تر بی‌جگه‌ لهمان له‌سهر عه‌قیده‌ی (سه‌له‌ف) نی یه‌و، هه‌ر نمو‌ان له‌ئیسلام گه‌ش‌توون و، خه‌لکی تر هه‌موویان گو‌مه‌راو سهر‌لێشیواون!!

ج/ كۆندۈ سەلفەفەت بەمەزەب كارىكى (بىدعە) يە ۋە لە ۋە پېش نە ۋە .

ئىمە پىمان ۋا يە، نەگەر بوترىت باشتىن وسەر كە توتۇرتىن گۆرى موسولمانان ئىمانەن، كە ناومان نان بە (ئەھلى سۈننەت ۋە جەماعت) نە ۋە كارىكى (بىدعە) مان نە كۆدۈ ۋە . لەر ئۆرە ۋە بەشى ھەرە زۆرى موسولمانان لا مان نە دا ۋە، چۈنكە بە سەدان بەلگە مان بەدەستۈ ۋە، كە لەقۇر نان ۋە ھەدىس دا دا ۋە لە موسولمانان دەكات، كە خۇيان لە ۋە گروپە دا جىگىر بىكەن.

بەلام نەگەر يەككىك بەخۇرى بلى من لەسر مەزەبى (سەلفە) يە تەم، نە ۋە ئاشكرا يە كە كارىكى (بىدعە) دەكات، چۈنكە نەگەر مەبەستى لە ۋە ۋە شە، ھە مان ماناى (ئەھلى سۈننەت ۋە جەماعت) يىت، نە ۋە لەخۇمە ۋە ناۋىكى تازە دادە ھىنىت، تا يەك پارچە يى موسولمانان تىك بەدات.

خۇ نەگەر مانا يەكى تىران مەبەست يى، نە ۋە ۋە شە كە مانا كەشى ھەردۇكىان (بىدعە) ن. ئاشكرا شە ئىمانەنى نە مۆر بەخۇيان دەللىن (سەلفە) ، ئىمانەن كە خۇيان بەكۆمەلى را ۋە بۆجۈنى (اجتھاد) ۋە يە ۋە سەستۈ ۋە، دىقاعيان لى دەكەن ۋە، ھەرچى لەگەلىان نەبىت بەگومرا ۋە سەلى شىۋاۋيان دەدەنە قەلەم، چ لەبارە ۋە مەسەلە عەقائىدى يەكانە ۋە، چ لەبارە ۋە ئىحكامى شەرى ۋە ھەلەس ۋە كەوتى رۆزانە ۋە يىت.

ئىمە بەدەرىزى دەربارە ۋە نە را ۋە بۆجۈنانە داۋىن ۋە، رۇغان كۆدۈ ۋە، كە مەسەلە كان ھەمۇيان دەگەر نە ۋە بۆبەرنامە زانستى يەكە، نەگەر بەپىتى نە ۋە بەرنامە يە رىگە ۋە نە بۆجۈنانە ھەبىت، نە ۋە ھەمۇ پاداشتى خۇيان ۋە رەگەن ۋە، بە ۋە شە لەكۆمەلى موسولمانان جىا نابنە ۋە. لەمەبەرىش نە ۋە مان ئاشكرا كۆد، كە را ۋە بۆجۈنە كانى (سەلفە) يەكان، بەپىتى بەرنامە كە نەگەر راسىيان ھەيە، بەلام را بەرنامە كەشى ھە مان نەگەر ھەيە، كە ۋە زال كۆندى لا يەك بەسەر لاكە ترا، كارىكى نارە ۋە ۋە، دەبىتە ۋە تىكەدانى رىزى موسولمانان.

لەلا يەكى تىشە ۋە، لادانە لە ۋە بەرنامە يە كە زۆرى ۋە موسولمانان لەسەرى رىك كەوتۇن ۋە، بەدەرىزى مېرۋىش كۆدیانە بە ۋە پتە كۆندى رىزەكانىيان، نە ۋە تا لەسەرە تاى ئىسلام دا، ھەردۇ گۆرى (أهل الرأي وأهل الحديث) لەنەنجام دا ۋەك برا يەكىان گرتە ۋە، لەپىناۋى حەقىقەتى ئاين دا دىرەيان بەھمۇلەكانىيان دا. كەچى ئىمانەنى ئىمۆر پىشت لە ۋە بەرنامە يە دەكەن ۋە، دەمارگىرى دەيانگىرى ۋە، ھەرچى لەگەلىان نەبىت بەگومرا ۋە سەلى شىۋاۋى دەزانە شىۋەر ۋە -

نەبىت چ (بىدعە) يەك لەمە خراپتر يىت؟

لەیهکیک لەولاتە عەرەبی یەکاندا، نوێژی خەوتنایان بە (جەماعەت) دەکرد، پاش تەواو بوونی نوێژەکی یەکیک لەنوێژکەرەکان دەستی هەلبێری و کەوتە پارانمەو لەبەر خوا، ئێشەش هەموو ئەمان ووت (أمین)، کەچی یەکیک لەوانە ی که خۆی بە (سەلهفی) دەزانی، بەپەله کۆڕەکە ی بەجی هێشت و دوورکەوتەو، که لیئمان پرسی یۆچی دوورکەوتیتەو؟
لەوێلام دا ووتی: هەرگیز لەسەردەمی پیغەمبەردا باو نەبوو، که پاش نوێژ کردن دوعا بکری. بەلکو لەناو نوێژەکەدا دەکری؟.

لیژەدا ئەو ی که لەم پیاو ی بە (بیدعە) دەزانن، ئەو نیه که لایەنی ئەو رایە دەگری، که پیوستە دوعا لەکاتی نوێژدا بکری، چونکه زۆر لەنیامەکانیش رایان وابوو، ئەوەتا لەحەدیسی (سعد بن ابی وقاص) دا هاتوو، که هەمیشە منالەکانی فیڕ دەکرد، که ئەم دوعایە بخوینن و ئە ی فەرموو: (ان رسول الله کان یتعبد بهن دبر الصلاة: اللهم انی أعوذ بك من البخل وأعوذ بك من الجبن وأعوذ بك ان أرد الی أرذل العمر وأعوذ بك من فتنة الدنيا وأعوذ بك من عذاب القبر) ئەو نیامانە ووشە ی (دبر الصلاة) بەمانای کۆتایی نوێژەکی لیک دەدەنمەو واتە پێش سەلام دانمەو، بەلام بەشی زۆری نیامەکان پێیان وایە مەبەست لەمە، دوا ی تەواو بوونی نوێژەکی، بەلگەشیان ئەو یە که ووشە ی (دبر) لەزمانی عەرەبیدا بەو مەبەستە بەکار دێت، هەر وەها حەدیسی (ام سلمە) که دەفەرموت (ان النبي کان یقول اذا صلی الصبح حین یسلم، اللهم انی اسألك علما نافعاً ورزقاً طیباً وعملاً مقبلاً)..

بەلێ ئەو ی ئێشە لەو پیاو ی بەراست نازانن ئەو نیه، بەلکو لەو یە که ئەو پیتی وایە که پیوستە رایەکی هەلبێری و، راکە ی تر بەهەله بزانی، جا هەر کەشیش لەسەر ئەو رایە بیت، ئەو نیشانی ئەو یە که رێگای چەوتی هەلبێاردوو، پیوستە وازی لێ بەینیت، ئەوەتا کۆڕەکی بەجی دەهیلیت، چونکه ئەو پیتی وایە ئەوانە ی که ئەو کارەیان کردوو لەگرو ی موسولمانان نین.

جا نایا نەبێ هیچ زانایەکی سەلهفی کاریکی وەهای کردبیت و، راکانی خەلکی تری پوچەل کردبیتەو؟!.

زۆر جار ئێمەو زۆر لەموسولمانانی (ئەهلی سوننەت و جەماعەت) بەو تۆمەتان دەخەنە پال و پێمان دەلێن (مبتدع)، چونکه پیمان وایە ئەگەر یەکیک بیویت بەنیازی زیارەت کردنی گۆری پیغەمبەر (ﷺ) بجیتە مەدینە، هیچ کاریکی خراپی نەکردوو، که نەمەش رای بەشی زۆری موسولمانانە، کەچی ئەوان بەرایەکی خراپی دەزانن، لەگەڵ ئەو ش دا که (حەنبەلی) یەکانیش بەباشی دەزانن، بەلام مادام گرو ی (سەلهف) پێیان باش نیه، ئەوا

نەوێیان بەلاوێ گەرنەگ نەه، کە بەشی زۆری موسولمانان لە گەڵ نەو رایەدی نەواندانین و، نەو بەلگانهش کە (ابن تیمیە) پشتیان پێ دەبەستێت زۆر لاوازن، نەوێ لای نەوان گەرنەگ نەوێه، مادەم (سەلفەفەت) بەخرایی دەزانی خراپە، ئیتر گەرانەوێ بۆ نەو نابێت کەس بەنیازی زیارەتی گۆری پێغەمبەر سەردانی مەدینە بکات، ئا بەم شێوەیە ناکۆکی لەسەر مەسەلەیهکی وەها وەک خەنجەرێکی ژەهرآوی کۆمەڵە موسولمانان بچڕ بچڕ دەکەن و، خەڵکە کە بەدوو گروپ دابەش دەکات، (سەلفەفەت) کە هەر نەوان راستخوازن، (بیدعە گەڕیتی) کە لەراستی دوورن.

ئەمەیه رای سەلفەفی یەکان، جا حەقە بپرسین: ئاهۆ هەرگیز سەلفەف خەنجەری وەهای بەکار هێناو، بەم شێوە کۆمەڵە موسولمانانی پارچە پارچە کردووه؟ دیارە کەشتی وا هەرگیز نەبووه.

لەئەدوێهە ک دا کە یەکیک لەسەلفەفی یەکان قەسە تیا دەکردو، باسی مەزەبەکیان و کەسایەتی یە میژووێهەکانیانی دەکرد، باسی (ئیمامی حەنبەلی)ی کردو، هەلۆتستی دەربارە (خلق القرآن) یشی دەکردهوه، کە چۆن تووشی چەرمەسەری هاتووه، لەسەر نەوێ کە سوور بووه لەسەر هەلۆتستەکی و، ئنجا هاتە سەر باسی نەوێ، کە یەکیک لەو بەلگانهی کە دەری نەخات کە (ابن تیمیە) سەلفەفی بووه، رایەکی تریش هەیه کە تاییهتە بەخۆیەوو، پێی وایە سێ تەلاقە یەک تەلاقی پێ دەکەوت، منیش کە راسپێراوم دەربارە قەسەکانی وەلام بەدەموه، پێم ووت: ئەگەر ئەو بۆچوونە کە پێی واییت کە سێ تەلاقە تەلاقیکی پێ دەکەوت، لەتاییهتەندی یەکانی مەزەبی سەلفەفی بیت، ئەوا ئەبیت ئیمامی (أحمد) سەلفەفی نەبیت، چونکە نەو پێی وایە کە سێ تەلاقی پێ دەکەوت، هەروەها سێ ئیمامەکی تریش لەچوار ئیمامە کە هەمان رایان هەیه، کەواتە نەوانیش سەلفەفی نین و، ئەگەر ئەو هەلۆتستە ئیمامی (أحمد) کە تووشی ئەو هەموو چەرمەسەری کرد، تاییهتەندی سەلفەفیەتی بیت، کەواتە دەبیت ئیمامی شافعی سەلفەفی نەبیت، کە هاوچەرخێ ئەو بووه، چونکە ئەو هەلۆتستە نەبووه، هەمووشمان نەوێمان زانی، کە هەموو موسولمانان لەپێش هەمووشیانەو چوار ئیمامە کە لەسەر نەو یەک ران، کە (کلام الله) دروستکراوو (حادث) نیه، نەو چەرمەسەریش کە تووشی ئیمام أحمد بوو، تەنها لەبەر نەو بوو، کە نەیدەویست جیاوازی لەنێوان ووشەکان و ماناکانی قورئان بکات، دەترسا نەوێ کە سەر لەخەڵک بشیوتی و، لەروژی قیامەت دا گوناھبار بیت، ئیستا هیچ گومان نەما، کە سەلفەفیەت مەزەبێکی تازە داھێنراوه لەئایین داو، بنەماکانی لەسەر چەند رایەکی (نیجتیهاد)ی هەلیزاراوه و دامەزراوه، کە زۆر،

لەزانا يانى پىشوو قىسەيان لەبارە ۋە كەدوۋە ، بەلام نەمان كەدويانن بەراستىن راپو ، دەلەين
ھەرچى لەو راپانە لابتات ئەو ھەرچى گومراو سەرلەشتىۋاۋە .

نەمە بىجگە لەو ھى (بىدعە) يەكى رى پى نەدراۋە ، ھىچ شىكى تر نىە ، ۋە لەو ھوپىش
شتى ۋە ھە نەبوو ، سەرەراي ئەو ھى كە بوۋتە ھۆى بلاو بوۋنە ۋە دۈبەرەكى لەناو
موسولمانان داو ، تادىت تەشەنە دەكات ، لەبەر رۆشنايى دەمارگىرى رەوانى ۋە منىەتى
بەكۆمەل (الانانىة الجماعية) كە لەمەودا باسى دەكەين...

ئەو كارىگەرە خراپانەى كە توۋشى مىللەتى ئىسلام دەپت لەنەنجامى ئەم (بىدعە) ۋە :
كارىگەرە خراپى يەكان زۆرن و ، ئەگەر پانەو ھەمرويان باس بىكەين ، ئەو كاتىكى زۆرى
دەوت ، دەمىست ھەمرويان لەنامىلەكە يەكى تايىبە تىدا كۆيكە مەو ، بەلام دوايى بۆم
دەركەوت كە ئەم كارىگەريانە يەكىكەن لەپىداۋىستى يەكانى سەرەلەدانى ئەم مەزەبەم
بلاو بوۋنە ۋە ، پىرادان لەسەر شەرىعەتى ، كەواتە باشتر وايە خەلەكان لەو ناگادار
بەكرتەمە ، كە مەزەبەكە ھۆى لەخۇدا مەزەبىكى (بىدعە) يەم ، لەسەر بىنەماي دەمارگىرى
(منىەتى) (الانا) بەكۆمەل ، دامەزراۋە كە لەنەندامانى ئەم مەزەبەدا بەدى دەكرت .

لەلىكۆلەنمە رەوانى يەكاندا ، ئەو فىر بوۋىن ، كە ئەم منىەتى يەكى كە ئىسلام نكولى لى
دەكات و ، بەكارىكى خراپى ئەزانىت ، ۋە نەبىت ھەر لەتاكدا دەركەوت ، بەلكو لەناو
كۆمەلەشدا پەيدا دەپت ، زۆر جار چەند كەسىك بەھۆى رايەكى تايىبە تىمە ۋە خۇيان
كۆمەلەك پىك دەپتەن و ، لەسەر رايەكى تايىبە تىمە يەك دەگرن و ، دەمارگىرى و
منىەتى بەكۆمەلەيان لەناودا بلاو دەپتەمە ، كە لەنەنجامدا مەترسى زۆريان لى دەكرت
و ، كارىگەرى خراپانە لەسەر كۆمەلەگەي ئىسلام دەپت . ئەم منىە تىمەش تەنھا لە بۆتەى
دەسزى ئىسلام و ، پابەند بوۋن بەشەرىعەتى پاك و ، خۇ پاكردنەمە لەھەوای نەفس دا
نەبىت ناتوتتەمە ، لەناو ناچىت .

پاش ئەو ۋە ئەمەمان رەنكەدە ، كە ئەم درۋشە (بىدعە) يەم ھىچ كەس گومانى لەمەدا
نى يە مەگەر ئەوانە نەبىت كە منىەتى تاكى يان كۆمەلەي بەسەر عەقل ۋە ھوشيان دا زالمە ،
نەتر پاشگەز بوۋنەمەيان بۆ نىە ، بۆيە پىرستە ئەم كارىگەرى يەكى كە لەسەر كۆمەلەگەي
ئىسلامى ھەمە خراپە روۋن بەكرتەمە .

لەنەندا تەنھا دوو شەت باس دەكەين :

يەكەم : ئەم زىانە زۆرانەى كە لەنەنجامى پەيدا بوۋنى ئەم بىدعەمە توۋشى كۆمەلەي
موسولمانان دەبن . لەنەنجامى ئەمەمە يەكپارچەيى موسولمانان لەناو دەچىت و ، لەبەرى
ھارىكارى يەكتر ، دۈبەرەكى دەكۆتە ناويانمە ، ھەمەمە دەزانىن كە ئىستە ھىچ شارو

گۈندىك نەماۋە لەسەرانسەرى جىپھانى ئىسلام دا، كە پرىشكى نەم ناگرەى بەرنەكەتتە، كە دوزمنايەتى ۋە قەبەرى جىگەى برايەتى ۋە دۆستايەتى گرتۆتمە. ھەمومان دەنگ ۋە باسى ۋەشيار بونەمە ئىسلامى يەكەى ئەوروپا ۋە ئەمىرىكا ئاسىيامان بىستەۋە، كە بوۋەتە ھۆى دىلخۆشى ۋە شانازىمان، كەچى لەگەل ئەۋەدا دەنگوباسى نەم دياردە خراپە دەبىستەن، كە خۆى گەياندەتە ئەم شۆئانەش ۋە بوۋەتە ھۆى خەمبارى ھەموان.

سالى ۱۴۰۶ك، يەكگرتوى جىپھانى ئىسلامى، كۆرىكى رۆشنىرى سازدا بو، منىش يەككىك بووم لەوانەى كە بۆبەشدار كۆردن لەم كۆرەدا بانگ كرابووم، ۋە بۆم رەخسا كە زۆر لەم ميوئانەى لەمەوروپا ۋە ئەمىرىكا ئاسىيا ۋە ئەفرىقاۋە ھاتىبون بىناسم، كە زۆرەيان لىپرسراوى مەلەندەكانى بانگەشەى ئىسلامى بوون. ئەۋەى كە زۆر خەمبارى دەكردم ئەۋەبو، كاتىك كە لەبارەى بىلاۋ بونەۋەى بانگەشەى ئىسلامەۋە لىم دەپرسەن، ھەمرويان بەخەم ۋە بەزارەۋە ئەۋەيان دەۋت: گەۋرەترىن كۆسپ كە دىتە رىگايان، ئەم دوۋبەرەكى ۋە ناۋاۋەيەكە كۆمەلەى (سەلەف)ى لەم شۆئانەدا بىلاۋى دەكەنەۋە...

چەند سالىك لەمەۋبەر، پشپۆى ۋە ناۋاۋە لەيەككىك لەمەزگوتەكانى (ۋاشنتون)دا بو بەھۆى ئەۋەى، كە دەسەلاتدارانى ئەمىرىكا بېچنە ناۋ مەزگوتەكەۋە، بۆ مەۋەى چەند مانگىك دايخەن.

ھەرۋە ھەمان پشپۆى ۋە ناۋاۋە لەيەككىك لەمەزگوتەكانى پارس دا، پش سى سال لەمەۋبەر، بو بەھۆى ئەۋەى كە پۆلىسى (فەرەنسە) بەزۆر مەزگوتەكە داگىر بكن و، بېچنە ناۋەۋە، سەير لەۋەدا بو كاتىك يەككىك لەوانەى كە ھۆى ناكۆكى يەكە بو، كە ئەبىننى پۆلىسەكان بە پىلاۋەۋە بەناۋ مەزگوتەكەدا ھاتىچۆ دەكەن، داۋايان لى دەكات كە پىلاۋەكانىيان دابىننى، ئەۋانىش لەۋەلام دا پىتى دەلىن: ئاخىر نەگەر ئىۋە نەبىن، ئىمە چ نىشمان ھەبوۋ بىيىنە ئىرە!!

لەيەككىك لەۋلاتە دوۋرەكان دا، كە ئەۋەيەكى ئىسلام پارىزگارى لەئايىنەكەيان دەكەن و، بەگۇ داگىر كەرانى ۋلات و نىشمانەكەيان دا دەچنەۋە، لەلايەن كۆمەلەى (سەلەفى)يەۋە بەكوفرو (بىدە) تاۋانبار دەكرىن، تەنھا لەبەر ئەۋەى، چۈنكە سەردانى گۆرەكانىيان بەلاۋە كارىكى خراب نى ىم، (فتۋا)شيان لەدۇر دەردەكەن، كە نايىت بەھىچ جۆرىك يارمەتى يان بەرىت و، فرىاگوزارىيان پش كەش بەرىت.

يەككىك لەزانايانى ئەم ئەۋەيە، بەروياندا دەتەقەتەۋە پىيان دەلىت: ئاخىر چۆن ئىمە بەكافىر دەزانن، لەكاتىكدا كە رۆزى پىنج جار لەبەردەم خۋاى خۋماندا دەۋەستەن و دەلىن: (أياك نعبد وأياك نستعين) الفتاحه / ۵؟! بەلام كى ۋەلام بەداتەۋە؟ مەن گوماغم لەۋەدا نى يە كە (سەلەفى)يەكان ھەمرويان ۋەك يەك نىن، ھەيانە بەم جۆرە ھەلس ۋە كەۋتەنە رازى

نى يەمۇ ، خەممى پى دەخوات بەلام سودى چىيە ؟ پاش ئەمەي كە شەرىعى يەتەيان بەمەزەبەكە داۋەمۇ ، ئەشزانن كە بىجگە لەزەيان گەياندن بەكۆمەلگەي ئىسلام و ، پارچە پارچە كەردنى ، هېچ كاريكى تر نى يە .

چارەسەر كەردنى ئەم كىشەيە تەنھا بىمە دەبىت ، كە ئەم دەرگاىيە ئەم مەزەبەي لىيە ھاتوۋە داخىرىت ، ئەمىش بىمە دەبىت ، كە ئەم رايەي كە خۇيان بەراستى دەزانن ، لەسەرى پابەندىن ، كە ئەمە ھافى خۇيانە ، بەمەرجىك ، راي لايەنەكەي تر بەگومرايى ئەزانن و ، ھەر خۇيان بەراست ئەزانن ، پىيۈستە خۇيان بەبەشېك لەكۆمەلگەي ئىسلامى بزانن ، واتە : (ئەھلى سۈننەت و جەماعت) نەك دۇايەتى بگەن .

ئىشە لەمەمبىر ئەمەمان بەدريژى ياس كەرد ، كە چۆن مەسائىلى (اجتہاد)ى ، لەگەل مەسەلەي بىمەرەتى يەكان لىك جىيا نەكرىنەمەمۇ ، موسولمانانى پابەند بەقورئان و ھەدىس ، ھەمىشە لەمەسەلەكانيان كۆلىۋەتەمە ، گەلى جارېش ناكۆكى يان لەناۋدا پەيدا بىۋە ، بەلام ئەمە نەبۆتە ھۆي دۈۋبەرەكى و ناۋاۋە نانەمە لەريزى موسولمانان داۋ ، ھەرىكە بۆ خۆي مەزەبىكى دىارى كراۋى دروست نەكردۈۋە .

بەدريژايى مېژۋى ئىسلام ، هېچ گىرۆۋ تاقمىك ، ھەملى پىچر پىچر كەردنى كۆمەلەي موسولمانانى نەداۋە ، بىجگە لەچەند گروپپىك نەبىت ۋەك (الخوارج) ۋەمەنۋانى تر كە بە (اجماع)ى موسولمانان ئەوانە لەرىگەي راستى شەرىعەت و بىنەماكانى لايان داۋەمۇ ، لەمۇ كۆمەلە دەركران .

دەۋۋەم : پەيدا بۈۋنى ئەم مەزەبە (سەلەفى يەت) بۆ ئەوانەي كە ھەلگىرى بىرى چەپن (الفكر اليسارى) بىۋە بىھۆي خۇشخالى يان ، چۈنكە ئەمە بىۋە بەپشتگىرى بۆچۈنە (ماركسى)يەكەيان ، دەرپارەي مېژۋە كەلەپۈۋ ، چۈنكە لەياساي ئەواندا ، واتە (قانون المادىيە الجەلىيە) گۆرانى بەردەۋام مېژۋە بەرپۆۋ دەبات ، بەلای ئەوانەمە مېژۋەي ەمەرب لەنەزانى يەمە بۆ ئىسلام و ، ئىنجا خەلەفەتى چۈۋ خەلىفەكەمۇ ئەمەمۇ ... ھتە ، ئەمە دەرئەخات :- كە مېژۋە ھەمىشە لەگۆراندایە ، بەرەو بارىكى مەۋقايەتى و كۆمەلەيەتى باشترو تەۋاتر ، واتە لەمەر چەرخىك دا ، چى لەگەل باروۋدەكەدا بگۈنچىت ، ئەمە بەخۆمە دەرگىت ، ئەمە دەرپارەي مېژۋە ، ۋە دەرپارەي كەلەپۈۋىش ھەمان رايان ھەيە ، ئەمان قورئان و ھەدىس و زانستە ئىسلامى يەكان بەبەشېك لەكەلەپۈۋ داندەن .

ۋە بۆ ئەمەي راکەيان بەسەر مېژۋى ئىسلامدا بىسەپىن ، پىيۈستە مەرجىكى سەرەكى ، كە زۆر لەزانايان داکۆكى لەسەر دەكەن بىتەدى : ، ئەمىش پەيدا بۈۋنى مەملانئىي دۆ بەيەكەكانە ، كە دەبىت لەناۋ روداۋە مېژۋىيە يەكاندا روۋ بەدات ، تاگۆرەنە بەردەۋامەكە روۋ بەدات .

زیانیکی بەم نایینە بگەیهنن، چونکە سەرچاوەی ئەم نایینە، ئەو دەقانهن کە بە بەلگە ی زانستی ساغ بۆتەوه، کە لەسروشتی خوایی یەوه هاتوون نەک بیری مەوۆ. وە تیگەیشتی دەقەکانیش، لەئەنجامی بەرنامەیهکی زانستی وە دەبیت، ئەوهی کە هەموویان یەک رابوون لەسەری، لەبەر ئەوه بۆوه، چونکە بەرنامەکە وا داوا دەکات، ئەوهش کە جیاوازی راپۆچوونیان لەسەری هەیه، هەر لەبەر ئەو بەرنامەیهیه.. جا نێتر هیچ مەجالێک لەبەردەم ئەواندا نامیشت، کە پێیان وایە نیسان لەئەنجامی مەملانی فیکری وە نایدۆلۆجی پەیدا بۆوه. بۆ باشترین تیگەیشتی ئەم مەسەلەیش، باشتر وایە، خۆنەری بەرێز بگەڕێتەوه بۆ بەشەکانی یەکەم و دووهمی ئەم کتێبه .

کورتە و کۆتایی

ئێستا وا خەریکە کتێبهکەمان بەرو ئەواو بۆون دەچیت، بۆ جارتیکی تر دەمەوت ئەوه دووبارە بگەمەوه، کە مەبەستی من لەدانانی ئەم کتێبه، موناخەشی ئەو بیرو راپۆچوونە نیه، کە سەلهفی یەکان بەمی خۆیان دەزانن و، پارێزگاریان لێ دەکەن، بەلکو نامانجی من تەنها ئەوهیه، کە دەری بچەم کە داهینانی مەزەبەتکی نوێ، کە لەچەند (اجتهادات) و رایەکی دیاریکراو پێک هاتبیت و، ئاوانانی بەناوێکی وا، کە لەوه پێش نەبوو بیت، ئنجا پابەند بوون پێی بەشیوهکی وا، کە پیت و ابیت تەنها ئەو مەزەبە راسته، ئێتر ئەوانی تر هەموویان هەلەن و گومران... بەلێ ئەم داهینانە کارێکی (بیدعه)یه، وە زەرەر زیانیکی ئیجگار زۆری بۆ موسولمانان هەیه، هەروەها خاوەنی ئەو مەزەبە، پێیان وایە کە مەزەبەکیان ئموونە نایینی راسته، دەتوانیت لەبری ئەو بەرنامە زانستی یە کە (صحابه) پەیرهوی یان دەکرد، بۆ وەرگرتنی ئەحکام لەدەقەکان بەکار بهێنیت، کە ئەمەش نیشانهیهکی تری گومرایی و سەر لێ شیواوی یه.. بەلگەشمان لەسەر ئەم قسانە بەکورتی ئەوهیه : ئەو نیشانهیهی کە پێغه مەبر (ﷺ) کردویتی بەنیشانه بۆ موسولمانانی ئەواو و رزگار ئەوهیه کە دەبیت، پابەندی کردار و رەفتاری پێغه مەبر و هاوڵەکانی بن، ئەم جۆره موسولمانانەش بە (ئیتفاق)، ناو نراون بە (ئەهلئە سوننەت و جەماعەت)، ئەم ناوێش لەچەند ریاوێتیک دا لەپێغه مەبرهوه وەرگیراوه جا گۆڕینی ئەم ناوه، بەناوێکی تر کارێکی (بیدعه)یه، وەک گۆڕینی (المسلمین) بە (المحمدیین) وایە کە لەوه پێش بەدرێژی باسمان کرد .. سەرەرای ئەوهش دەپرسین: ئایا مەبەستان لە (سەلف) کە خۆتان پێوه بەستۆتەوه، لەبەر ئەوهیه چونکە ئەوانە لەو سێ چەرخی سەرەتای نیسان دا ژیاون، یان لەبەر ئەوهیه چونکە

لەعەقیدەو هەلس و کەوتدا ملکهچی قورنان و حەدیس بوون؟ ئەگەر مەبەستان مانای یەکەم بیت، ئەوا ئەو چەرخی بێجگە لەموسولمانان، چەندان تیرەو گروو زندیق و کافری تیا ژیاو، نایا دەبیت ئەمانەش بکرتنە پێشەنگی ئەوانە ی بەخۆیان دەلێن (سەلهفی)؟.

ئەگەر مەبەستان مانای دوویم بیت، ئەو ناشکرایە کە زۆر لەوانە کە بەراستی گومراو سەرلێشتیوان، بەرای خۆیان پابەندی قورنان و حەدیس، بەلام ئەوەی کە دەری ئەخات کە ئەمانە راست ناکەن، ئەو بەرنامەیە کە پێغەمبەر و ھاوڕێکانی پەڕەویان کردووە، چونکە ئەمانە لەسەر ئەو نارۆن و پابەندی بنەماکانی نین.

کەواتە جیاکەرەوی راست لەچەوت و، موسولمانی ئەواو لەگومرا ئەو بەرنامەیە، واتە هەر کەسێک پابەندی بوو، ئەو موسولمانی ئەواو رێگای راستی گرتووە، جا لە هەر چەرخیەک دا ژیا بیت، هەر کەسێکیش لەو بەرنامەیە لا بەدات، ئەو گومراو سەرلێشتیواوە لە هەر چەرخیەکدا ژیا بیت یا بژیت. ناشکراشە وەک لەمەوێر روغان کردووە، کە بنەماکانی ئەم بەرنامەیە، هەیانە جیتی (اجماع)ی هەموو زانایانی زمانی عەرەبی و شەریعتی نیسلاسی یە، هەشیانە چەند ئەگەرێک هەڵدەگرت، جا هەرچی لەجۆری یەکەم بیت ئەوا ئەو ئەحکامانە ی لەو بنەمایانەو وەرەگیرن، دیسان هەمووان پیتی رازی دەبن، مەگەر یەکتیکی نەزان، یان گومرا، وە هەرچی لەبەشی دوویم بیت ئەوا ئەحکام و دەرئەنجامەکانیان دیسان چەند ئەگەرێک هەڵدەگرت، لەبەر ئەو زاناکان ناچار دەبن کە رای جیا جیا یان لەسەر ئەو جۆرە مەسەلانە هەبیت، ئەم جیاوازیەش شتێکی سڕوشتی یەو کەس بۆی نی یە رای لایەکە ی تر بەهەلە یان بەگومرا بزانیت.

زۆریە ئەو رایانە ی کە (سەلهفی) یەکان خۆیان پێو خەریک دەکەن و، خەلکی دژیان بەگومرا نەزان لەقەلەم دەدەن، لەم جۆری دوویمە یە کە کاتی خۆی موسولمانان لەبارەیانەو دواو، وە رای دژ بەیەکیان لەیەکتر قبوڵ کردووە، هەرگیز لایەنێک لایەنەکە ی تری بەگومرا لەقەلەم نەداوە، دەتوانیت زۆر بەناسانی لەو هۆیە بگەیت، کە بۆچی (سەلهفی) یەکان تەنها رای خۆیان بەراست دەزانن و، خەلکی تر بەگومرا؟

ئەوێش لەئەنجامی ئەو هۆیە، کە کۆبونەو لەسەر درووشمێکی تازه گیانی دەمارگیری دەوروزیت و، هەستی منیەتی کۆمەڵی (الاتانیە الجماعیە) دەهەژیت و، ناره زووی سەرکەوتن لەدەروونیاندا دروست دەکات، نیتەر ئەم هۆیانە وایان لی دەکات، کە چاویان لەراستی و حەق و عدالت کۆتر ببی و، تەنها تەنها خۆیان بەپالەوانی مەیدانە کە بزانن.

لێرەدا تەنها غومونەکی بچووک دەنوسین، کە لەکتیپی یەکتیک لەسەر کردەکانی (سەلهفی یەت) دا نوسراوە، بەچاوی خۆت دەبینیت، چۆن هێرش دەباتە سەر موسولمانێکی ئەهلی

سۈنەت و جەماعت، كە بەدر ئۆزایی ژبانی بېجگە لەقسەى باش و كردهوى باش، كەس خراپەىەكى لى ئەدیرە، چۆن دەيكات بەكافرو گومراو سەر لىشىواو. غمۈنەكە:
موتابەعەى ئمۇ ژەھرانەم كەرد، كە ئمۇ گومراو گومراو كەمرە دەپرۆنیت بەسەر عەقىدەى سەلەفى يەتدا، بىمۇ كىتپانەى كە بىلاوىان دەكاتمۇه... [زۆر عىبارەتى لەمە ناشیرىنتى تىايە، بەلام بۆيە ھەر ئەم كۆپلەيەمان ھەلبۇزارد، تاسەرنجى خۇنەر بۆ ووشەى (العقیدە السلفیە) رابكىشېن، كە لەبرى (العقیدە الاسلامیە) بەكار ھاتۇه، وا دیارە ئمۇهى وا تەنگە تاوى كەردۇه، دىفاع لەعەقىدەى ئىسلامى و ئایىنى راستى بەشى ھەرە زۆرى موسولمانان نىہ، بەلكو دەیمۆیت بەھەر جۆرىك بىت، كە مەزەبەكەى خۆى سەر بختات، وە بووہ بەبەشېك لەكەسایەتى خۆى.

سەرنج بەدە، ئەمىنى چۆن ھاوہل و ھاومەزەبەكانى ھان ئەدات، كە بەگۇ ئمۇ زانایەدا بچنمۇه تەنھا لەبەر ئمۇهى كە لەمەزەبەكەیان داوۋو، حەقىقەتەكانى دەرخستۇه، ئىتر بى ئمۇهى گۆى بەدەنە ئمۇهى ئەم پیاوہ موسولمانمو، ھىچ كارىكى خراپى بەئىسلام نەكەردۇه.
مەن پىم وایە ھەر كەسېك واز لەدەمارگىرى مەزەبى و، خۆشەوئىستى سەركەموتنى خۆى بەئىت، زۆر چاك ئمۇه دەزانىت كە ئىسلامەى دلانى دۇ بەيەك ناشت ئەكاتمۇه، ریزە پچرە پچرەكان يەك دەخاتمۇه موسولمانان فېرى ھارىكارى دەكات، ھەرگىز بىمۇه رازى نابیٹ كە پارچەيەكى بەنرخ لە لەشى ئىسلام جىا بىكرىتمۇه، بەناوى مەزەبىكى تازەوہ، ئنجا دووبەرەكى بىكمۆتە نىوانیانمۇه.

بەلى ئمۇ ئىسلامەى كە دۆنى تیرە دۇ بەيەكەكانى كەدەيەك و، كەردنى بەغۈنەى يەككىتى و برايتى ھەرگىز نابیٹ و ناكرىٹ ھەر ئمۇ ئىسلامە ئەمرۆ بېتە ھۆى تىكدانى ریزەكانى موسولمانان وە دۇايەتى بختە ئیوریزەكانیانمۇه.

بەكورتى: ئىمە داواى ئمۇهیان لى ناكەین، كە واز لەمۇ راو بۆچۈنە (اجتہاد) ى يەیان بەئىن، بەلكو ئمۇهى ئىمە لى یان داوا دەكەین ئمۇهە، كە ئمۇ شتانە نەكەن بەحەقىقەتى ئایىنى ئىسلام و، پىیان وابیٹ ھەرچى لەوہ لايدا ئىتر گومراو سەر لىشىواو، چۈنكە ئموانە مەسائىلى (اجتہاد) ین و، ھەمۇو كەس بۆى ھەيە كە بەپىتى بۆچۈنى خۆى بىر لەمۇ مەسەلانە بىكاتمۇه، ھەرۋەھا دەمانمۆیت ئمۇهیان بىر بىخەینمۇه، كە رىگای (اجتہاد) لەمۇ جۆرە مەسەلانەدا شىك نى يە كە سەلەفى يەت داى ھىنا بىت، بەلكو رىگای ئمۇه، شۆن كەموتنى ئمۇ بىنەماو ياسایانەپە كە سەركەدەكانى ھەردوو قوتا بختانەى راو ھەدىسى يەك گرتەمۇه، پاشان زۆرىەى موسولمانانى لەدەورى خۆى كۆكەردەوہ.

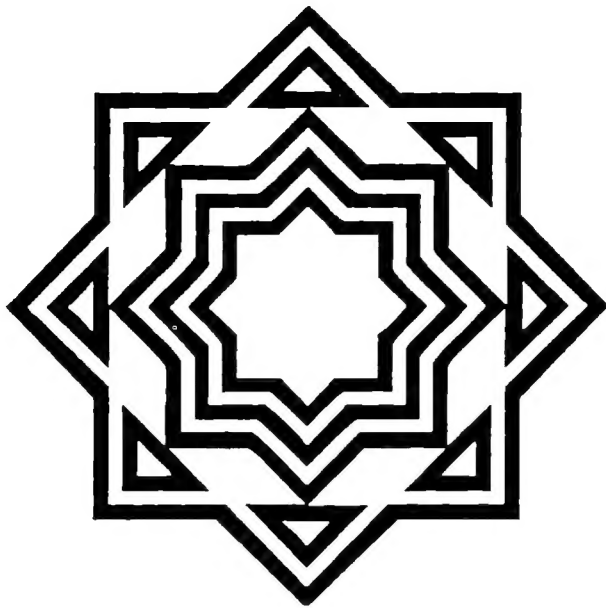
تۆ بلىتى ئمۇ برايانە بەدەنگ ئەم بانگمۇوازەمانمۇه بىن؟ ئمۇ برايانەمان كە ھەمیشە واى بىلاو دەكەنمۇه، كە گوايا دۇ بەشتى (بىدعە) ن و، بەدواى ھەق و حەقىقەت دا وىلن و،

سەلەفەت قۇنغىنكى ۋە ختە نەك مەزەبىنكى نىسلا مى

بانگەشە بۆحق دەكەن، بەلام بەداخمۇ بەتەواۋى لەناۋ دەرياي دەمارگىرى و خۆيىستى دا
نقوم بوون و، زۆر لەو شتانەى كە خەلكى لى دوور دەخەنمۇ، خۆيان تا بىنەققايران نقرم
بوون و، ناتوانن خۆيان رزگار بگەن..... تۆبلىيى فەسلەكانى نەم كىتەبە بخوينمۇ، واز
لەدەمارگىرى يەكەيان بەينن و، بگەرنمۇ ناو رىيى كۆمەلانى يەك بووى موسولسانان،
ۋە كەلەنەكان پىر بگەنمۇ، بىرنەكان سارىژ بگەن و بەسنگىكى فراوانمۇ قسەى ھەمووان
ۋەرىگرن، ۋە نكولى لەو شتانە نەكەن كە لەزەروراتى نايىنن و دەبىت ھەموو بيان زانن.
نمۇ ئاۋاتمە..

خواش پشتىۋانى ھەمووانمۇ ئاگادارى دلانە.

تەۋار بوو

۳	پيشكهش كردن له نووسيني شيخ محسن مفتي
۲۱	پيشهكي دانمر.....
۲۷	نمو هوکارانهی که بونه هوئی په دابونی نمو بهرنامه
۲۹	نوبارودوخ و هوکارانهی که بون به هوئی گور انکاره کان
۳۵	نه صلی گيرو گرفته کمو نمو بهرنامه یه که توانی په کالای بکاته وه
۳۷	شپوهی بهر هنگار بونه وه
۳۸	بهرنامه گشتی په که
۴۳	کا کله کان
۴۴	تمو او کمری
۴۵	چهند راهیتانیک له سمر بهرنامه گشتی په که
۵۱	نموانه ی که هیچ گومانی تیا نیه که گومرایي و لمړی لادانن
۵۹	نمو مه سه لانه ی که لایه نی راستی و ناراستیان ساغ نمبوته وه
۶۳	پیتاسمو حوکمی بیدعه
۶۵	دهرباره ی ناوو صیفاته کانی خوداو که لام و قه زاو قه دهر
۶۷	مه سه له ی په نابردن
۶۹	مه سه له ی نیحرام به ستن به حج و عه مره
۷۰	هه لوسته یه که له گهل (این تیمیه) دا
۷۴	(تصووف) و نمو باس و گيرو گرفتانه ی که وړی تیده که ن
۸۵	به شی سیه م / کردنی سه له فیه ت به مه زه ب کاریکي بیدعه یه
۹۴	نمو کاریگمره خرابانه ی که توشی میلله تی نیسلام ده بیت
۹۷	وه لامي زانستیمان بو هه لگيرانه وه ی راستیه کان
۹۸	کورتمو کو تایی
۱۰۲	پیرست